

Revidirana strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2016.-2020.

Prednacrta

Novembar 2015.

Kantonalni odbor za razvoj Zeničko-dobojskog kantona

1. **Đenana Čolaković** - Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte
2. **Valida Imamović** - Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte
3. **Melisa Mitrović** - Ministarstvo finansija
4. **Ružica Jukić-Ezgeta** - Ministarstvo za pravosuđe i upravu
5. **Aida Sumbuljević** - Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline
6. **Sead Čizmić** - Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline
7. **Ljiljana Anđelić** - Ministarstvo za privredu
8. **Abdulah Imamović** - Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu
9. **Pašo Hodžić** - Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu
10. **Rasim Bajrić** - Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport
11. **Dijana Dedić** - Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice
12. **Senad Huseinagić** - Ministarstvo zdravstva
13. **Fahira Spahić** - Ministarstvo za boračka pitanja
14. **Aida Mujić** - Ministarstvo unutrašnjih poslova
15. **Alen Marijanović** - Skupština Zeničko-dobojskog kantona
16. **Diana Babić** - Privredna komora Zeničko-dobojskog kantona
17. **Marela Zdenac** - REZ/Regionalna razvojna agencija za Regiju Centralna BiH
18. **Sanela Mašić** - Ekonomsko-socijalno vijeće Zeničko-dobojskog kantona
19. **Munevera Kasap** - Federalni zavod za statistiku - Služba za područje Zeničko-dobojskog kantona
20. **Salih Hasanspahić** - Općina Breza
21. **Brano Šurkić** - Općina Vareš
22. **Merisa Kaljanac** - Općina Olovo
23. **Ismar Alagić** - Općina Tešanj/TRA Tešanj
24. **Fadil Merdić** - Općina Kakanj
25. **Emir Fejzović** - Općina Visoko
26. **Almir Mustafić** - Općina Zavidovići
27. **Ferhat Bradarić** - Općina Maglaj
28. **Afan Aličić** - Općina Doboj-Jug
29. **Muhsin Ibrahimagić** - Grad Zenica/ZEDA Zenica
30. **Branka Janko** - Općina Žepče/RAŽ Žepče
31. **Anto Bonić** - Općina Usora
32. **Muhamed Islambegović** - Udruženje građana „Eko-forum“ Zenica
33. **Sakib Sinanović** - RAZ/Razvojna agencija Zavidovići

Članovi koji su prisustvovali sastancima KOR-a i dali doprinos reviziji Strategije:

Mario Vrbic - Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, **Edin Bijedić** - Grad Zenica, **Mugdin Čosović** - Općina Visoko, **Alen Smajić** - Općina Breza, **Almir Osmanbegović** - Općina Visoko, **Nermin Bešliagić** - Općina Maglaj, **Hikmeta Selesković** - Grad Zenica/ZEDA Zenica, **Senija Zukanović** - Stručna služba Vlade Zeničko-dobojskog kantona, **Ana Marić** - Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, **Anela Hasanspahić** - Ministarstvo unutrašnjih poslova, **Željko Bodul** - Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, **Indira Buza** - Privredna komora Zeničko-dobojskog kantona, **Jugoslav Sarajlić** - Općina Žepče/RAŽ Žepče, **Tea Žerajić** - ZEDA Zenica, **Mustafa Jamaković** - Općina Olovo, **Mirko Čičak** - REZ/Regionalna razvojna agencija za Regiju Centralna BiH, **Amra Džafić** - Grad Zenica, **Hedija Jamaković** - Općina Olovo, **Safet Brdarević** - Univerzitet u Zenici, **Hasan Avdušinović** - Univerzitet u Zenici, **Hidajet Keleštura** - Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte, **Leontina Jurić** - Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte, **Darmin Makić** - Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte

Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona je izrađena uz podršku Projekta integriranog lokalnog razvoja (ILDP), zajedničke inicijative Vlade Švicarske i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP) u BiH. Za stručnu podršku Vladi Zeničko-dobojskog kantona u izradi Strategije, ILDP je angažovao Innova Management Consulting d.o.o. Sarajevo.

****Stavovi i mišljenja izneseni u dokumentu ne odražavaju nužno stavove i mišljenja Vlade Švicarske ili UNDP-a****

Sadržaj

Lista Tabela	4
Uvod	6
Metodologija kreiranja strategije.....	7
1. Strateški okvir.....	9
1.1. Izvod iz socio-ekonomske analize	10
1.1.1. Geografski položaj i prirodne karakteristike	10
1.1.2. Stanovništvo	12
1.1.3. Ekonomska struktura	13
1.1.4. Pregled stanja i kretanja na tržištu rada.....	22
1.1.5. Društvene djelatnosti	24
1.1.6. Javna infrastruktura	28
1.1.7. Zaštita okoliša i komunalna infrastruktura	31
1.1.8. Analiza javnih sredstava ZDK	34
1.2. Pregled unutrašnjih i vanjskih faktora	36
1.3. Strateško fokusiranje.....	40
1.4. Vizija razvoja	41
1.5. Strateški ciljevi	42
1.6. Prioriteti razvoja.....	45
1.7. Veza sa planskim dokumentima	49
2. Programski okvir.....	53
2.1 Mjere po strateškim ciljevima.....	53
2.2. Indikativni finansijski i terminski okvir	106
2.3. Institucionalni i organizacijski okvir za provedbu strategije	115
2.4. Plan praćenja, izvještavanja, evaluacije i revizije strategije	121

Lista Tabela

<i>Tabela 1 ZDK u brojkama.....</i>	<i>11</i>
<i>Tabela 2 Broj stanovništva po godinama 1991., 2011., 2013.</i>	<i>12</i>
<i>Tabela 3 Razvojni problemi i perspektive u vezi sa stanovništvom.....</i>	<i>13</i>
<i>Tabela 4 Indeks razvijenosti ZDK i FBiH u 2013. godini.....</i>	<i>13</i>
<i>Tabela 5 Kretanje BDP-a ZDK, FBiH u periodu 2009 - 2013. godina (u 000 KM) (Proizvodnja, međufazna potrošnja, dodana vrijednost i bruto domaći proizvod, tekuće cijene)</i>	<i>14</i>
<i>Tabela 6 Pokrivenost uvoza izvozom u ZDK i FBiH u periodu 2012-2013. godine</i>	<i>15</i>
<i>Tabela 7 Poslovni subjekti u ZDK prema iznosu ostvarenih poslovnih prihoda u 2013. godini</i>	<i>16</i>
<i>Tabela 8 Razvojni problemi i perspektive privrede ZDK</i>	<i>21</i>
<i>Tabela 9 Razvojni problemi i perspektive tržišta rada.....</i>	<i>24</i>
<i>Tabela 10 Razvojni problemi i perspektive društvenog sektora ZDK</i>	<i>27</i>
<i>Tabela 11 Razvojni problemi i perspektive u području saobraćaja i elektroenergetske infrastrukture</i>	<i>30</i>
<i>Tabela 12 Projekcija prihoda za Zeničko-dobojski kanton za period 2015.-2017. godinu.....</i>	<i>35</i>
<i>Tabela 13 Projekcija rashoda i izdataka za Zeničko-dobojski kanton za 2015-2017.g. (u mil KM)</i>	<i>36</i>
<i>Tabela 14 Pokazatelji uticaja za prvi strateški cilj ZDK</i>	<i>43</i>
<i>Tabela 15 Pokazatelji uticaja za drugi strateški cilj ZDK</i>	<i>43</i>
<i>Tabela 16 Pokazatelji uticaja za treći strateški cilj ZDK.....</i>	<i>44</i>
<i>Tabela 17 Pokazatelji uticaja za četvrti strateški cilj ZDK.....</i>	<i>44</i>
<i>Tabela 18 Prioritetni ciljevi za strateški cilj 1 sa pripadajućim pokazateljima krajnjeg rezultata.....</i>	<i>46</i>
<i>Tabela 19 Prioritetni ciljevi za strateški cilj 2 sa pripadajućim pokazateljima krajnjeg rezultata.....</i>	<i>47</i>
<i>Tabela 20 Prioritetni ciljevi za strateški cilj 3 sa pripadajućim pokazateljima krajnjeg rezultata.....</i>	<i>47</i>
<i>Tabela 21 Prioritetni ciljevi za strateški cilj 4 sa pripadajućim pokazateljima krajnjeg rezultata.....</i>	<i>48</i>
<i>Tabela 22 Usklađenost Strateškog cilja br. 1 sa strateškim dokumentima višeg nivoa i Reformskom agendom.....</i>	<i>49</i>
<i>Tabela 23 Usklađenost Strateškog cilja br. 1 sa dokumentima i pravicima razvoja EU</i>	<i>49</i>
<i>Tabela 24 Usklađenost Strateškog cilja br. 2 sa strateškim dokumentima višeg nivoa i Reformskom agendom</i>	<i>50</i>
<i>Tabela 25 Usklađenost Strateškog cilja br. 2 sa dokumentima i pravicima razvoja EU</i>	<i>50</i>
<i>Tabela 26 Usklađenost Strateškog cilja br. 3 sa strateškim dokumentima višeg nivoa i Reformskom agendom.....</i>	<i>50</i>
<i>Tabela 27 Usklađenost Strateškog cilja br. 3 sa dokumentima i pravicima razvoja EU</i>	<i>51</i>
<i>Tabela 28 Usklađenost Strateškog cilja br. 4 sa strateškim dokumentima višeg nivoa i Reformskom agendom</i>	<i>51</i>

<i>Tabela 29 Usklađenost Strateškog cilja br. 4 sa dokumentima i pravicima razvoja EU</i>	<i>51</i>
<i>Tabela 30 Projekcija prihoda od indirektnih poreza za Zeničko-dobojski kanton i općine/grad Zeničko-dobojskog kantona za 2016.-2018. godinu.....</i>	<i>107</i>
<i>Tabela 31 Kumulativan prikaz prihoda, primitaka i finansiranja za Kanton i općine/grad, izvršenje 2014., procjena 2015., te projekcije 2016.-2018.g.....</i>	<i>109</i>
<i>Tabela 32 Sistem za praćenje realizacije Strateškog cilja 1</i>	<i>122</i>
<i>Tabela 33 Sistem za praćenje realizacije Strateškog cilja 2</i>	<i>122</i>
<i>Tabela 34 Sistem za praćenje realizacije Strateškog cilja 3</i>	<i>123</i>
<i>Tabela 35 Sistem za praćenje realizacije Strateškog cilja 4</i>	<i>123</i>

Lista Slika

<i>Slika 1 Mapa ZDK.....</i>	<i>10</i>
<i>Slika 2 Struktura preduzeća prema broju zaposlenih u ZDK u 2013. godini.....</i>	<i>16</i>
<i>Slika 3 Trend indeksa obima industrijske proizvodnje ZDK u periodu 2009.-2013. godine.....</i>	<i>19</i>
<i>Slika 4 Trend zaposlenosti i nezaposlenosti u ZDK u periodu 2009.-2013. godine.....</i>	<i>23</i>
<i>Slika 5 Veza strateških fokusa i strateških ciljeva u ZDK</i>	<i>42</i>
<i>Slika 6 Prioritetni ciljevi po strateškim ciljevima ZDK.....</i>	<i>45</i>
<i>Slika 7 Projekcija prihoda za Zeničko-dobojski kanton za period 2016.-2018. godinu.....</i>	<i>107</i>
<i>Slika 8 Projekcija rashoda i izdataka za ZDK za period 2016.-2018. godinu</i>	<i>108</i>

Uvod

Revidirana strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2016.–2020. godine (u daljnjem tekstu: Revidirana strategija razvoja ZDK) je ključni strateško-planski dokument Zeničko-dobojskog kantona (u daljnjem tekstu: ZDK), koji treba da potiče i usmjerava budući rast i razvoj ZDK. Revidirana Strategija razvoja ZDK u najširem smislu obuhvata ekonomski i društveni razvoj, kroz korištenje i apsorpciju raspoloživih prirodnih resursa, a pri tome vodeći računa o aspektu zaštite i unapređenja okoliša i prostora. Aktuelna Strategija je revidirana kako bi služila kao okvir za definisanje zajedničkih ciljeva, poticanja snaga, rješavanja gorućih problema ali i kao odgovor na izazove budućeg razvoja ZDK i sveukupnog života u njemu. Kao takva, revidirana Strategija razvoja ZDK je usklađena sa relevantnim strategijama i politikama na drugim nivoima upravne vlasti u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: BiH).

Odlukom Vlade ZDK („Službene novine ZDK“, broj: 3/14) iniciran je i proveden proces revizije Strategije razvoja za period 2016.-2020. godine. Vlada ZDK je u svrhu vođenja procesa planiranja Rješenjem o formiranju i imenovanju Kantonalnog odbora za razvoj („Službene novine ZDK“, broj: 4/14 i 9/14) imenovala Kantonalni odbor za razvoj (u daljnjem tekstu: KOR), kojeg sačinjavaju predstavnici ministarstava u ZDK, predstavnici općina/grada u sastavu ZDK, predstavnici civilnog društva, te drugih relevantnih organizacija i institucija. Vlada ZDK je organizovala proces revizije Strategije razvoja ZDK uz tehničku koordinaciju Stručne službe za razvoj i međunarodne projekte ZDK.

Strategija informiše sveukupnu javnost i privatne investitore o razvojnom putu ZDK i predstavlja osnovu za izradu detaljnih planova i programa u pojedinim sektorima, kreira osnovu za praćenje napretka te ohrabruje saradnju i dogovor u planiranju različitih nivoa vlasti i društveno-ekonomskih partnera.

Na osnovu sprovedene socio-ekonomske analize u ZDK, definisanih strateških fokusa, inspiracija i aspiracija svih učesnika u procesu, revidirana je vizija razvoja ZDK do 2020. godine koja predstavlja osnovu za rad i djelovanje svih građana koji žive na ovom geografskom području.

Vizija razvoja ZDK 2020. godine
<i>Zeničko-dobojski kanton – savremena evropska regija, ugodna za život i rad i atraktivna za investiranje, koja svoj održivi razvoj temelji na industrijskim i ljudskim resursima, prirodnim i turističkim potencijalima, te bogatom kulturno-historijskom naslijeđu i čistom okolišu.</i>

Sa ciljem kreiranja mehanizma za ostvarenje vizije razvoja definisana su četiri strateška pravca djelovanja ZDK do 2020. godine, kako bi se osigurala veza između konkretnih budućih akcija i vizije razvoja:

Strateški pravci djelovanja ZDK
1. Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo
2. Pružiti veću podršku poljoprivredi, ruralnom razvoju i razvoju turizma
3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja
4. Poboljšati trenutno stanje okoliša, povećati energetske efikasnost i unaprijediti javnu infrastrukturu

Bitno je naglasiti da revidirana Strategija razvoja ZDK obuhvata i listu prioriternih mjera u svakom sektoru, a koji omogućavaju ostvarivanje postavljenih ciljeva putem provođenja operativnih aktivnosti, čime se stvara osnova za sveukupnu implementaciju Strategije razvoja. Finansijski okvir za provođenje

Strategije razvoja usklađen je sa mogućnostima Budžeta Vlade ZDK i sa dostupnim izvorima finansiranja u periodu do 2020. godine.

Preduslov kvalitetne i pravovremene implementacije Strategije razvoja jeste prepoznavanje njenog značaja od strane sveukupne zajednice i viših nivoa vlasti, ali i jačanje strategijom razvoja predviđenih mehanizama za njeno provođenje, izvještavanje, ažuriranje i sveukupnu operacionalizaciju, a što je zadatak koji stoji pred ZDK u narednom periodu. Provođenje revidirane Strategije razvoja ZDK pratit će se na godišnjem nivou. Također, ostvareni rezultati će se vrednovati kroz opći napredak u budućnosti.

Podršku procesu revizije Strategije razvoja ZDK osigurao je Projekt integriranog lokalnog razvoja (u daljnjem tekstu: ILDP), zajednička inicijativa Vlade Švicarske i Razvojnog program Ujedinjenih nacija (u daljnjem tekstu: UNDP), između ostalog i angažujući kao stručnu podršku konsultantsku kuću Innova d.o.o. iz Sarajeva, BiH.

Metodologija kreiranja strategije

Metodologija za planiranje razvoja kantona (u daljem tekstu: metodologija) u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: FBiH), koja je primjenjena u procesu revizije Strategije razvoja ZDK, je pripremljena u sklopu Projekta integriranog lokalnog razvoja (ILDP). Rezultat je opsežnih konsultacija, preporuka i zaključaka Radne grupe za harmonizaciju planiranja razvoja na nivou kantona u FBiH, sastavljene od predstavnika kantona, jedinica lokalne samouprave i federalnih ministarstava, pod vodstvom Federalnog zavoda za programiranje razvoja.

Metodologija definiše principe planiranja razvoja kantona, obuhvat, minimalne sastavne elemente i vremenski okvir strategija razvoja kantona, procese i ključne faze izrade, provedbe, monitoringa i evaluacije strateških dokumenata. Po svojoj naravi, metodologija se smatra standardnim pristupom planiranju razvoja kantona u FBiH, a svrha joj je da sistematizuje i operacionalizuje strateško planiranje na kantonalnom nivou.

Metodologija vodi računa o usaglašenosti sa standardizovanom Metodologijom za integrirano planiranje lokalnog razvoja (MiPRO) kao i sa pristupima korištenim za izradu razvojnih dokumenata na nivou BiH, kako u suštinskom i logičkom smislu, tako i u smislu korištenja istih termina. Istovremeno, u Metodologiju su ugrađeni primjeri dobre prakse i iskustva stečena u procesima izrade integriranih strategija razvoja Unsko-sanskog i Zapadno-hercegovačkog kantona.

Vodeći principi na kojima se zasniva Strategija razvoja su ekonomska i okolišna održivost i socijalna uključenost. Održivost kao princip integriše ekonomski aspekt i aspekt okoliša, dok princip socijalne uključenosti podrazumijeva jednake šanse za sve i pravičnost u smislu identifikovanja potreba i interesa marginalizovanih i socijalno isključenih grupa stanovništva. Također, Strategiju razvoja karakterišu integracija (što znači da su ekonomski, društveni i aspekt zaštite životne sredine posmatrani kao neodvojivi dijelovi jedne cjeline) i participacija (svi zainteresovani akteri su angažovani i doprinijeli su izradi Strategije).

Proces je vodio KOR, uz podršku Stručne službe za razvoj i međunarodne projekte ZDK, čime su stvoreni uslovi za učešće građana u reviziji Strategije razvoja, a što se naročito manifestovalo kroz javne konsultacije koje su sprovedene putem web stranice Vlade ZDK. Polazna tačka za reviziju Strategije je bila analiza postojećih strateških dokumenata, a prije svega aktuelna Strategija razvoja 2010.-2020.

godine, nivoa njihove realizacije, te stepena razvijenosti ljudskih resursa neophodnih za izradu i implementaciju strategije. Ova analiza je bila nadograđena na osnovu analize relevantnih kvantitativnih i kvalitativnih podataka iz primarnih i sekundarnih izvora.

Najvažniji dio Strategije predstavlja strateška platforma, a koja obuhvata socio-ekonomsku analizu, strateške fokuse, viziju razvoja i strateške ciljeve razvoja. Strateška platforma je dominantno djelo KOR-a. Sektorske planove razvoja ekonomije, društva, kao i zaštite i unapređenja okoliša, izradile su za tu svrhu formirane sektorske radne grupe, a koje su činili predstavnici javnog, privatnog i nevladinog sektora.

U završnom dijelu procesa, KOR je na bazi principa integracije, objedinio i uskladio sektorske dokumente, te izradio okvirne trogodišnje planove implementacije, uključujući i plan razvoja organizacijskih kapaciteta i ljudskih potencijala neophodnih za proces implementacije Strategije. Kako bi se omogućila efektivna implementacija Strategije, finansijski okvir Strategije razvoja i Kantonalni budžet za 2016. godinu, su u potpunosti usklađeni.

....PRINCIP JEDNAKOPRAVNOSTI SPOLOVA JE INTEGRIRAN U DOKUMENT KAO JEDAN OD TEMELJNIH PRINCIPA. S TIM U VEZI, POJEDINI IZRAZI KOJI SE KORISTE U MUŠKOM RODU (NPR. PREMIJER, NAČELNIK, I SL.) SU NEUTRALNI I ODOSE SE I NA MUŠKARCE I NA ŽENE....

REVIDIRANA STRATEGIJA RAZVOJA ZDK ZA PERIOD 2016.-2020.

1. Strateški okvir

1.1. Izvod iz socio-ekonomske analize¹

1.1.1. Geografski položaj i prirodne karakteristike

ZDK je jedna od 10 federalnih administrativnih jedinica u sastavu FBiH. ZDK se prostire na površini od 3.343 km². Uzimajući u obzir ovaj podatak, ZDK je po površini na četvrtom mjestu u FBiH. U svom sastavu ZDK ima 12 općinskih/gradskih područja i to: Breza, Doboj-Jug, Kakanj, Maglaj, Olovo, Tešanj, Usora, Vareš, Visoko, Zavidovići, Grad Zenica (administrativno sjedište ZDK) i Žepče. Nalazi se u središnjem dijelu Bosne i Hercegovine (BiH) tako da graniči sa Sarajevskim, Tuzlanskim i Srednjobosanskim kantonom, te sa entitetom Republika Srpska i skoro u cijelosti leži u slivu rijeke Bosne.

Reljefne karakteristike i nadmorska visina cijelog područja ZDK kreću se u rasponu 140 - 1.472 metara nadmorske visine. Sjeverni dio ZDK je najniži sa nadmorskom visinom od 140 – 500 m i karakteristikama umjereno kontinentalne klime. Južni dio područja ZDK čije se nadmorske visine kreću od 500 - 1.000 m predstavlja brdsko i visokobrdsko područje, a zastupljeno je u gornjem toku rijeke Bosne od Visokog do Zenice i u dolini rijeke Krivaje na području Olova, sa tipičnom kontinentalnom i umjereno kontinentalnom klimom.

Slika 1 Mapa ZDK

¹ Cjelokupan tekst Socio-ekonomske analize se nalazi na službenoj web stranici Zeničko-dobojskog kantona www.zdk.ba

Tabela 1 sumira osnovne karakteristike ZDK kao što su ukupna površina ZDK i površine pripadajućih općina.

Tabela 1 ZDK u brojkama

Ukupna površina cca km²		
BiH		51.209,2
FBiH		26.110,0
ZDK		3.343,0
Površina općina		
	Šifra općine	Površina cc km ²
1. Breza	10.189	72,9
2. Doboј - Jug	11.266	10,2
3. Kakanj	10.448	377,0
4. Maglaj	10.634	252,4
5. Olovo	10.715	407,8
6. Tešanj	11.045	155,9
7. Usora	11.622	49,8
8. Vareš	11.100	390,1
9. Visoko	11.126	230,8
10. Zavidovići	11.177	556,4
11. Zenica	11.185	558,5
12. Žepče	11.207	282,3

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2013

ZDK na svom području ima ležišta mineralnih sirovina koje su dosta rijetke u zemljama okruženja, a za neke se može tvrditi da se radi i o svjetski raritetnim ležištima. Prije svega se radi o ležištima metalnih mineralnih sirovina kao što je ceruzit (PbCO₃), ruda olova, željeza, barita i amfibolita te o ležištima nemetalnih mineralnih sirovina koje su vrlo rijetke u svjetskim razmjerama kao što je ležište gabra sa više varijacija u raznim bojama (bijela, crna, crvena, plava, zelena), te ležišta krečnjaka, gipsa, dolerita, dijabaza, spirita itd.

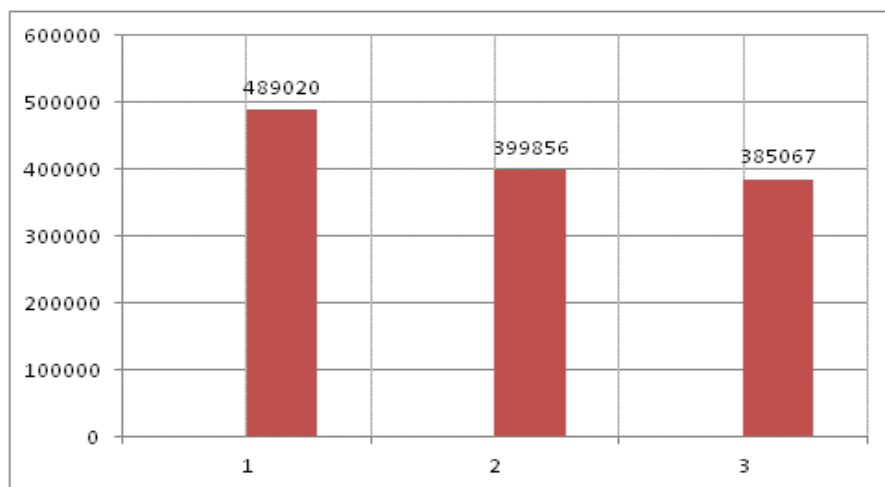
Na teritoriji ZDK nema većih vještačkih akumulacija, ali postoje manje akumulacije koje su izgrađene na vodotocima, i to u vidu manjih jezera, odnosno uspora. Energetski potencijal ZDK se u suštini bazira najviše na rezervama mrkog uglja Zenice, Kaknja i Breze. Karakteristika sva tri eksploataciona polja u ZDK je da se u istim nalaze izdvojena ležišta kao posebne cjeline. Pored mrkog uglja, u općini Maglaj se nalaze rezerve lignita.

Prema podacima Studije upotrebne vrijednosti zemljišta za područje ZDK (2011), najviše je zastupljeno šumsko zemljište (66% ili 222.427,7 ha), potom poljoprivredno zemljište (19.8% ili 65.784,5 ha), poljoprivredno zemljište sa značajnim učešćem šume (7,1% ili 23.518,6 ha), izgrađeno zemljište (3,3% ili 11.045 ha), izgrađeno zemljište sa značajnim učešćem poljoprivrednog zemljišta (2,1% ili 6.943 ha), dok površinski kopovi zauzimaju 0,3% i deponije 76,6 ha zemljišnog pokrivača u ZDK.

1.1.2. Stanovništvo

Dolina rijeke Bosne, u kojoj je smješten ZDK je najnaseljeniji dio BiH, sa prosječnom naseljenošću oko 116 stanovnika/km². Struktura stanovništva se u ratnom i postratnom periodu bitno izmijenila. Prema popisu stanovništva iz 1991. godine u općinama ZDK je ukupno živjelo 489.020 stanovnika, a prosječna gustina naseljenosti je bila 144,81 st/km². Procjenjuje se da je 2011. godine u ZDK živjelo 399.856 stanovnika a gustina naseljenosti je bila 120 st/km², dok je prema preliminarnim rezultatima popisa stanovništva provedenog 2013. na području ZDK živjelo 385.067 osoba. Znači, stanovništvo je u odnosu na 1991. godinu umanjeno za 103.953 stanovnika.² (Tabela 2)

Tabela 2 Broj stanovništva po godinama 1991., 2011., 2013.

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2014

Pored velikog pada broja stanovnika, od 2006. do 2011. godine, četiri općine bilježe negativan priraštaj (Breza, Vareš, Olovo, Usora). U postratnom periodu primjetan je posebno značajan pad stanovništva na teritoriji općine Maglaj, gdje je u 2011. godini broj stanovnika za skoro 47% manji u odnosu na 1991. godinu, kao i na teritoriji općine Vareš, gdje je broj stanovnika manji za 56%. Prema podacima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, ukupan broj iseljenika iz općine Maglaj iznosi 3.000, Tešnja 4.811, te Žepča oko 6.500. Najviša gustina naseljenosti je na teritoriji općine Doboj-Jug i iznosi 485,9 st/km², zatim slijede Tešanj i Zenica sa 310,1 odnosno 227,3 st/km².³

Zvanični podaci o ukupno iseljenom stanovništvu ZDK nisu dostupni, a prema podacima Zavoda za statistiku FBiH u periodu 2007.–2013. godine iseljeno je ukupno 24.200 ljudi, uključujući interne migracije.

² Izvor: Federalni zavod za statistiku, *bilten 195*

³ Izvor: Strategija zapošljavanja u ZDK za period 2013-2020.

Tabela 3 Razvojni problemi i perspektive u vezi sa stanovništvom

Razvojni problemi	Razvojne perspektive
Negativan migracijski saldo (unutar i van ZDK)	- Osmisliti i provoditi mjere za poticanje zadržavanja stanovništva na području ZDK kroz osiguranje novih radnih mjesta, podršku privrednicima, poljoprivrednicima te svima onima koji rade na kreiranju novih radnih mjesta i poboljšanju kvaliteta života na području ZDK - Kroz razvijanje ruralno ekonomske razvojne politike, zaustaviti proces deruralizacije i omogućiti zadržavanje seoskog stanovništva
Pad nataliteta	Razviti mjere prenatalne politike kroz rješavanje radnih mjesta, stambenih pitanja, pitanja obrazovanja i sl.

1.1.3. Ekonomska struktura

Prema indeksu razvijenosti⁴ koji procjenjuje Federalni zavod za programiranje razvoja, u 2013. godini, ZDK zauzima peto mjesto na rang listi kantona u FBiH. Indeks razvijenosti ZDK za 2013. godinu iznosi 92,1. U periodu od 2011. do 2013. godine indeks razvijenosti ZDK se smanjio za 1%, dok se pozicija na rang listi razvijenosti kantona nije promijenila. Detaljniji podaci o pokazateljima razvijenosti ZDK u odnosu na FBiH su prikazani u tabeli ispod (Tabela 4).

Tabela 4 Indeks razvijenosti ZDK i FBiH u 2013. godini

Kanton	Stepen zaposlenosti u %	Stepen nezaposlenosti u %	Broj učenika (osnovno+srednje) na 1000 stanovnika	BDP/PC u KM	Indeks odsutnosti stanovništva	Federacija BiH = 100					Indeks razvijenosti
						Stepen zaposlenosti	Stepen nezaposlenosti	Broj učenika na 1000 stanov.	BDP/Po glavi stanovnika	Odsutnost stanovništva	
ZDK	49,2	50,8	133	5.984	-16,8	92,4	92,8	102,3	83,3	89,7	92,1
FBiH	18,6	47,4	130	7.188	-15,3	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima 2013 i Socioekonomski pokazatelji po općinama u 2013., Federalni zavod za programiranje razvoja, 2013.

Ukoliko posmatramo nivo razvijenosti općina/grada u ZDK, možemo uočiti velike razlike u nivou razvijenosti. Na osnovu indeksa razvijenosti, izvršeno je rangiranje svih 79 općina u FBiH. Od općina u ZDK, najveći indeks razvijenosti ima općina Žepče koja je rangirana na 4. mjestu, a zatim općina Tešanj koja je rangirana na 10. mjestu na rang listi FBiH.

⁴ Indeks razvijenosti kantona urađen je na osnovu 5 pokazatelja – stepen zaposlenosti, stepen nezaposlenosti, broj učenika osnovnih i srednjih škola na 1000 stanovnika, BDP po glavi stanovnika i odsutno stanovništvo u odnosu na 1991. godinu.

Dinamika i razvijenost privrede

Procjenjuje se da je u ZDK u 2013. godini, ostvaren BDP u iznosu od 2.385.655.000 KM. Analizom kretanja stope bruto domaćeg proizvoda u ZDK u posljednjih pet godina, od 2009. do 2013. godine, uočeno je da ZDK karakteriše niska stopa rasta BDP-a. U posljednjih pet godina BDP u ZDK je povećan za oko 3,5%, dok je u 2013. godini u odnosu na 2012. godinu povećan za 2,6%. Udio BDP-a ZDK u ukupnom BDP-u FBiH, u posljednjih pet godina se kretao u intervalu od 14,2% do 15,3%. (Tabela 5)

Tabela 5 Kretanje BDP-a ZDK, FBiH u periodu 2009. - 2013. godina (u 000 KM)

(Proizvodnja, međufazna potrošnja, dodana vrijednost i bruto domaći proizvod, tekuće cijene)

	2009.	Udio ZDK (%)	2010.	Udio ZDK (%)	2011.	Udio ZDK (%)	2012.	Udio ZDK (%)	2013.	Udio ZDK (%)
BDP u ZDK	2.305.012	-	2.184.730	-	2.264.615	-	2.324.472	-	2.385.655	-
BDP u FBiH	15.164.553	15,2	15.385.420	14,2	15.947.980	14,2	16.369.510	14,2	16.800.380	14,2

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Makroekonomski pokazatelji po kantonima za 2013., 2012., 2011., 2010. i 2009.

Analizirano je i kretanje BDP-a⁵ po glavi stanovnika (prisutni broj stanovnika), a analiza je pokazala da je u 2013. godini procjena BDP-a po glavi stanovnika u FBiH iznosila 7.188 KM, dok je u ZDK iznosila 5.984 KM ili 83,3% od prosjeka za FBiH. Analizom BDP-a po općinama ZDK u 2013. godini, utvrđeno je da je najveći BDP po glavi stanovnika imala općina Vareš (11.704 KM), koji je veći za 95,6% u odnosu na prosjek za ZDK, a najmanji je imala općina Žepče (2.164 KM), koji je manji za 63,8% u odnosu na prosjek za ZDK.

Pri analiziranju BDP-a, neophodno je imati u vidu i činjenicu da u privredi ZDK postoji veliki udio sive ekonomije, iako o tome ne postoje pouzdani podaci. Prema ocjeni ekonomista, siva ekonomija u BiH nominalno premašuje više od 8,6 milijardi KM i čini trećinu bruto domaćeg proizvoda /BDP/, što je najviše u Evropi.

Privredni subjekti sa područja ZDK su u 2013. godini ostvarili ukupan izvoz u iznosu od 1.606 miliona KM, dok je u isto vrijeme uvoz iznosio 1.494 miliona KM. Saldo pokrivenosti uvoza izvozom je pozitivan u ZDK, a u odnosu na 2012. godinu ostvareno je poboljšanje salda trgovinskog bilansa, odnosno povećanje pokrivenosti uvoza izvozom za oko 6%. Ako uzmemo u obzir da je ukupan ostvareni izvoz u FBiH u 2013. godini iznosio 5.548 miliona KM, a u isto vrijeme je ukupan ostvareni uvoz iznosio 9.833 miliona KM, možemo zaključiti da je pokrivenost uvoza izvozom u ZDK znatno iznad pokrivenosti u FBiH u kojoj je još uvijek saldo vanjskotrgovinskog bilansa negativan. Udio ostvarenog izvoza u ZDK u 2013. godini u ukupnom izvozu FBiH iznosi 28,9%, a udio uvoza ZDK u ukupnom uvozu FBiH iznosi 15,2%.

⁵ Procjenu BDP-a u FBiH, po kantonima i općinama izvršio je Federalni zavod za programiranje razvoja prema slijedećoj formuli:
broj zaposlenih u općini x prosječna plaća u općini

broj zaposlenih u FBiH x prosječna plaća u FBiH x BDP FBiH

Ovim se dobiva približna procjena BDP-a kantona i općina, jer nisu uzete u obzir sve komponente koje utiču na izračun stvarnog BDP-a.

Tabela 6 Pokrivenost uvoza izvozom u ZDK i FBiH u periodu 2012.-2013. godine

	Izvoz (000 KM)		Uvoz (000 KM)		Saldo		Pokrivenost (%)	
	2012.	2013.	2012.	2013.	2012.	2013.	2012.	2013.
ZDK	1.552.457	1.605.828	1.530.214	1.493.716	22.243	112.112	101,45	107,51
FBiH	5.248.546	5.547.956	9.972.466	9.832.914	-4.723.920	-4.284.958	52,63	56,42

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Federacija u brojkama 2014.; ZDK u brojkama 2014.

Posmatrajući uvoz i izvoz ZDK po područjima klasifikacije djelatnosti, oko 98,6% izvoza a 84,0% uvoza se odnosi na prerađivačku industriju. U 2013. godini najviše se iz ZDK izvozilo u Njemačku (478 mil. KM) i Italiju (146 mil. KM), a također se najviše i uvozilo iz ove dvije zemlje i to iz Njemačke (264 mil. KM), a Italije (180 mil. KM).

Rast izvoza i pad uvoza, koji se odrazio i na rast pokrivenosti uvoza izvozom u ZDK ukazuje na rast ekonomske aktivnosti. Analizom pokrivenosti uvoza izvozom susjednih kantona, možemo zaključiti da je ZDK u značajnoj prednosti. Pokrivenost uvoza izvozom u ZDK, u 2013. godini je iznosila 107,51%, dok je u Tuzlanskom kantonu iznosila 81,15%, u Srednjobosanskom kantonu je iznosila 71,29%, a u Kantonu Sarajevo je iznosila 25,85%.

Isplate za investicije u 2012. godini u ZDK iznosile su 266.325.000 KM, što je za 17,5% više nego u 2011. godini (226.613.000 KM), dok su isplate za investicije u FBiH u istom periodu smanjene za 2%. Isplate za investicije u ZDK u 2012. godini čine 9,4% isplata investicija u FBiH. Najviše isplata za investicije u ZDK je izvršeno u sektorima: prerađivačka industrija (37,5%) u kojem je isplaćeno 18,5% investicija u ovaj sektor u FBiH; trgovina na veliko i malo; popravka motornih vozila i motocikala, predmeta za vlastitu upotrebu i domaćinstvo (18,9%), u kojem je isplaćeno 10,2% investicija u ovaj sektor u FBiH; javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje (8,7%), u kojem je isplaćeno 12,0% investicija u ovaj sektor u FBiH; te vađenje ruda i kamena (8,3%) u kojem je isplaćeno 39,3% investicija u ovaj sektor u FBiH.

Poslovni subjekti

Na području ZDK je do kraja 2013. godine registrovano ukupno 16.571 poslovni subjekt, od čega 40% čine obrti, 36% su pravna lica, a 24% su jedinice u sastavu pravnih lica. U odnosu na broj poslovnih subjekata u 2012. godini (16.536), u 2013. godini je došlo do blagog povećanja za 0,2%. Od ukupnog broja registrovanih poslovnih subjekata u FBiH u 2013. godini, u ZDK je registrovano 12,8% poslovnih subjekata, dok od ukupnog broja registrovanih pravnih lica u FBiH u ZDK je registrovano 11,8%, a od ukupnog broja obrta u FBiH u ZDK je registrovano 13,2%.

Prosječan broj preduzeća na 1000 stanovnika u ZDK je 41,6, što je ispod prosjeka FBiH (55,1). U odnosu na 2012. godinu (41,4), broj preduzeća na 1000 stanovnika u ZDK je u 2013. godini porastao za 0,5%. Pregledom registrovanih poslovnih subjekata po općinama/gradu uočavamo da najveći broj registrovanih pravnih lica ima Zenica (31,5%), zatim Visoko (14,9%) te Tešanj (12,9%). Međutim, ukoliko posmatramo broj registrovanih preduzeća na 1000 stanovnika, najbolju poziciju ima Doboj Jug (71,2), zatim Visoko (61,6), te Vareš (50,3).

Prema podacima Federalnog ministarstva razvoja, preduzetništva i obrta, na području ZDK je registrovano ukupno 2.486 preduzeća. Prema iznosu ostvarenih poslovnih prihoda, u ZDK najveći udio, od 83,7%, imaju poslovni subjekti sa prihodima do 10 miliona KM, dok 13,7% čine poslovni subjekti sa

prihodima od 10 do 50 miliona KM, a 2,6% čine poslovni subjekti sa prihodima iznad 50 miliona KM. (Tabela 7)

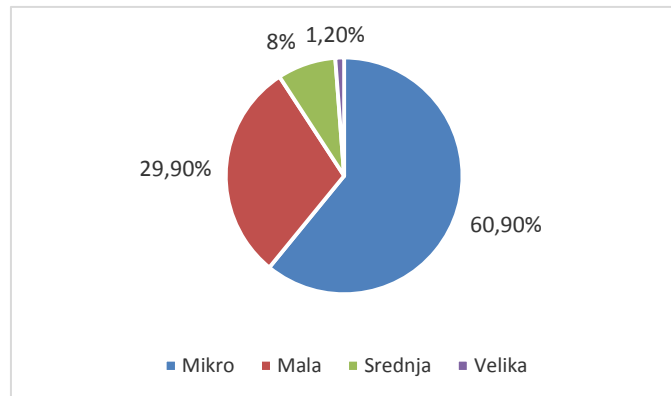
Tabela 7 Poslovni subjekti u ZDK prema iznosu ostvarenih poslovnih prihoda u 2013. godini

POSLOVNI PRIHODI	BROJ POSLOVNIH SUBJEKATA U ZDK-a
do 10 miliona KM	2080
10 – 50 miliona KM	341
50 – 100 miliona KM	65

Izvor: Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta

Analiza registrovanih preduzeća u ZDK prema broju zaposlenih u 2013. godini pokazuje da najveći udio imaju mikro preduzeća koja čine 60,9% ukupno registrovanih preduzeća u ZDK, zatim mala koja čine 29,9%, srednja koja čine 8%, dok velika čine samo 1,2%. (Slika 2)

Slika 2 Struktura preduzeća prema broju zaposlenih u ZDK u 2013. godini

Izvor: Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta

Podrška preduzetništvu

Na području ZDK postoje organizacije za podršku razvoja preduzetništva, kao što su razvojne agencije, poslovni inkubatori, tehnološki parkovi, centri, udruženja, klasteri i sl. S ciljem izgradnje kvalitetnije poslovne infrastrukture, potrebno je dalje jačanje kapaciteta ovih organizacija.

Regionalna razvojna agencija za regiju Centralna BiH „REZ“ sa sjedištem u Zenici svojim djelovanjem pokriva pored Grada Zenice i sedam općina ZDK. Lokalne razvojne agencije koje su uspostavljene na području ZDK i koje pružaju usluge za razvoj preduzetništva su: ZEDA Zenica, RAZ Zavidovići, RAŽ Žepče, te TRA Tešanj. Pri Univerzitetu u Zenici, uspostavljen je Centar za inovativnost i preduzetništvo (CIP), a isti se može povezati sa potrebom promocije inovativnosti i preduzetništva.

Na području ZDK poslovni inkubatori su uspostavljeni u općinama: Zavidovići i Žepče, te Gradu Zenici. Agencija za ekonomski razvoj ZEDA Zenica je uspostavila TechnoPark u Zenici, sa ciljem podrške saradnji u transferu znanja i tehnologija između naučnih institucija i privrede. Pri Univerzitetu u Zenici djeluje i Metalurški institut „Kemal Kapetanović“, koji pruža usluge istraživanja, eksperimentalnog razvoja, tehničkog ispitivanja, obuke te savjetovanja.

Na području ZDK djeluje Privredna komora ZDK čija organizaciona struktura obuhvata: sektor proizvodnje, sektor prometa i usluga, sektor trgovine i odnosa sa inostranstvom te Odbore. Pored toga, uspostavljena je i Obrtnička komora ZDK. Pored komora, na području ZDK-a uspostavljen je i niz nevladinih i neprofitnih udruženja preduzetnika koja zastupaju interese svojih članova i pružaju im podršku i pomoć.

Klaster metalnog sektora ZDK osnovan je 12.05.2014. godine u Zenici, pri Privrednoj komori ZDK. Od poslovnih udruženja je važno istaknuti i Udruženje inovatora ZDK, koje okuplja više inovatora sa ovog područja.

Poseban oblik podrške razvoju preduzetništva čini i sajamska infrastruktura. RMK d.d. Zenica je organizator dva sajma: Generalnog bh. sajma ZEPS, te specijalizovanog Međunarodnog sajma metala ZEPS INTERMETAL. Pored toga, u Zenici se organizuje i „OPEN-s“ Sajam organske poljoprivredne proizvodnje, u Tešnju Sajam privrede „Biznis“, a u Visokom Sajam poljoprivredno-prehrambenih proizvoda „Jesen u Visokom“.

Regionalne razvojne agencije REZ Zenica i SERDA Sarajevo, provele su analizu poslovnih zona u općinama/gradovima regija Centralna BiH (2010.) i Makroekonomska regija Sarajevo (2006.), a sa ciljem analize odnosa općina/gradova prema ovom instrumentu razvoja preduzetništva i ocjene preduzetničke klime. U okviru ovih analiza, kandidovana je ukupno 51 poslovna zona sa područja ZDK. U ukupnoj strukturi kandidovanih poslovnih zona 61% čine zelene poslovne zone, 33% su smeđe zone, a 6% ostale⁶.

Poljoprivreda

U razvoju ZDK poljoprivreda ima veoma važnu ulogu, a prije svega zahvaljujući prirodnim uslovima u smislu povoljne klime, kvaliteta vode i zemljišta. Raznovrsnost primarne poljoprivredne proizvodnje u ZDK se ogleda u biljnoj proizvodnji (povrtlarstvo, voćarstvo, proizvodnja krmnog bilja), proizvodnji ljekovitog bilja, pčelarstvu, stočarstvu kroz uzgoj sitne i krupne stoke za potrebe mljekarske i mesne industrije, florikultura proizvodnja, itd.

Ukoliko posmatramo ukupne požnjevene površine u periodu 2012.-2013. godine, možemo uočiti konstantan rast požnjevenih površina koje su u 2013. godini bile za 9% veće u odnosu na 2011. godinu. Konstantan rast požnjevenih površina je zabilježen kod pšenice, raži, mrke, crnog luka, bijelog luka, graha i paprika, dok je kod ostalih kultura zabilježeno ciklično kretanje požnjevenih površina. U ukupnim prinosima u 2013. godini najzastupljenije kulture su krompir (24.272 t), kukuruz (21.414 t), mrkva (16.135 t), djetelina (14.721 t) itd. U voćarstvu se uočava konstantan rast broja rodni stabala kod svih vrsta voća, osim kod dunja gdje se broj rodni stabala smanjuje. U ukupnim prinosima u 2013. godini u voćarstvu su najzastupljenije šljive (6.049 t), jabuke (5.873 t) i kruške (2.069 t).

Podaci o brojnom stanju stoke u periodu 2011.-2013. godine u ZDK pokazuju da postoji trend pada broja grla kod skoro svih vrsta stoke, osim kod koka nosilica, koza, krmača i suprasnih nazimica te kod pčela gdje je zabilježen trend rasta. U 2013. godini u odnosu na prethodnu godinu, značajno je porastao broj peradi (48%). Najzastupljenije vrste u stočarstvu u 2013. godini su ovce (78.302), ovce za priplod (62.852) i goveda (40.201).

⁶ Zelene zone su one koje nemaju nikakve infrastrukture ni izgrađenih poslovnih objekata. Smeđe zone su one koje imaju izgrađene poslovne objekte i dio infrastrukture.

Iako je smanjen broj grla krava i ovaca, u 2013. godini je u odnosu na 2009. godinu povećana proizvodnja kravljeg mlijeka za 6,7% i ovčijeg mlijeka za 1,4%, jer je povećana proizvodnja po muženoj kravi i muženoj ovci. U 2013. godini je proizvedeno 55.639 hiljada litara kravljeg mlijeka te 1.567 hiljada litara ovčijeg mlijeka. Proizvodnja vune je imala konstantan trend pada usljed smanjenja broja ovaca. Rasla je i proizvodnja jaja, te je u 2013. godini proizvedeno 37,3% više jaja nego u 2009. godini. Usljed konstantnog rasta broja košnica pčela, konstantno je rasla i proizvodnja meda tako da je u 2013. godini proizvedeno 19,3% više meda nego u 2009. godini.

S obzirom na klimatske i tradicionalne karakteristike, ZDK ima povoljne uslove za razvoj proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda. Ipak, proizvodi su veoma malo prisutni na međunarodnom tržištu zbog nedostatka standardizacije i dokaza o kvaliteti što je osnovni preduslov za izvoz ovih proizvoda, kao i nekonkurentnosti proizvoda izazvanoj različitim faktorima.

Šumarstvo

Šume predstavljaju jedan od značajnih prirodnih resursa ZDK. Kvalitet drveta na ovom području je visok i postoji dovoljno sirovina za opsluživanje drvne industrije.

Značaj drvne industrije za privredu ZDK potvrđuje i činjenica da je proizvodnja šumskih sortimenata u periodu 2009.-2013. godine imala trend konstantnog rasta i da je u 2013. godini bila veća za 42,6% u odnosu na 2009. godinu. Također, prodaja šumskih sortimenata u 2013. godini je bila veća za 41,0% u odnosu na 2009. godinu. U 2013. godini je u odnosu na 2009. godinu proizvodnja trupaca četinarara povećana za 32,5% i njihova prodaja za 31,2%, dok je proizvodnja trupaca lišćara povećana za 10,9% i njihova prodaja za 9,3%.

Industrija

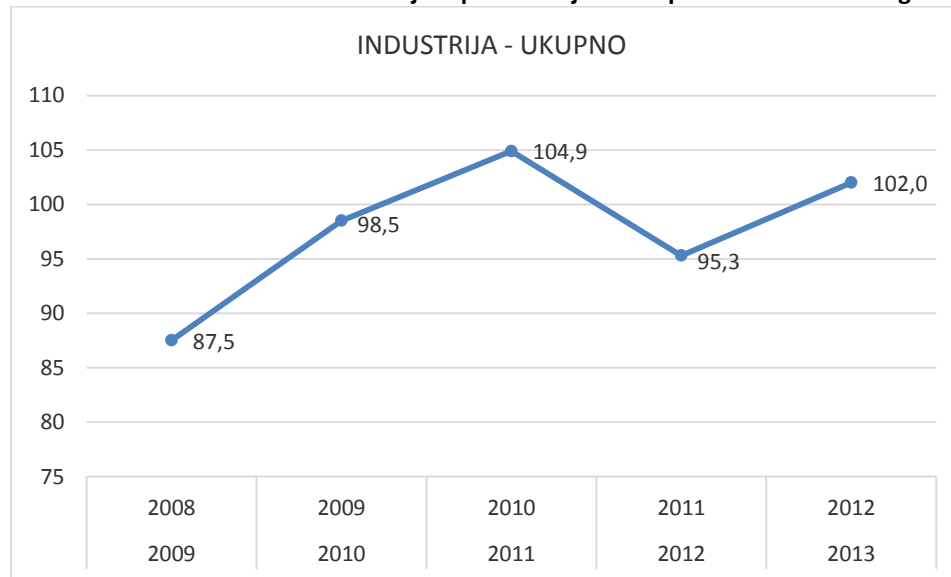
ZDK čini regiju sa najznačajnijim industrijskim objektima. Gotovo cjelokupna industrija i rudarske aktivnosti nalaze se u dolini rijeke Bosne ili njenoj neposrednoj blizini. ZDK raspolaže sa značajnim proizvodnim kapacitetima za razvoj šireg okruženja i BiH kao cjeline. Proizvodni potencijali ZDK koncentrisani su u energetici, rudarstvu, prerađivačkoj industriji i saobraćaju.

U strukturi ukupne proizvodnje ZDK prerađivačka industrija učestvuje sa 45,41%, snabdijevanje električnom energijom, gasom i vodom sa 34,77% i rudarstvo sa 19,82%. Iako u ukupnoj proizvodnji FBiH učestvuje sa 20,5% ZDK ostvaruje samo 14,78% ukupnog bruto domaćeg proizvoda (BDP) FBiH.

Temeljem navedenih podataka može se reći da je privreda dobrim dijelom niskoakumulativna i da se bazira na prirodnim resursima. Tako koncipirana privreda, u pravilu, vrši veoma veliki pritisak na okoliš, a posebno na prostor i resurse.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, indeks obima industrijske proizvodnje u ZDK je u periodu 2009.-2011. godine rastao, da bi nakon pada u 2012. godini, ponovo bio povećan u 2013. godini.

Slika 3 Trend indeksa obima industrijske proizvodnje ZDK u periodu 2009.-2013. godine

Izvor: ZDK u brojkama, Federalni zavod za statistiku, 2013. i 2014.

Proizvodnja i opskrba električnom energijom, gasom i vodom te vađenje ruda i kamena su u posljednje tri godine (2011.-2013.) ostvarili trend pada. Rudarstvo u ZDK se bazira na rezervama mrkog uglja Zenice, Kaknja, Breze te Maglaja. Međutim, s obzirom na stanje tržišta električne energije, može se reći da je ugalj, pored hidropotencijala, najznačajniji domaći energetske potencijal, tako da će rudarstvo i dalje imati značajnu ulogu u ukupnom privrednom razvoju ZDK.

Kada su u pitanju gas, nafta i naftni derivati, s obzirom na nepostojanje internih izvora, ZDK je u potpunosti ovisan o uvozu tako da se i praćenje odnosi na uvoz. U ZDK se proizvodnja električne energije skoro u potpunosti obavlja u TE Kakanj, uz manju proizvodnju u TE Natron-Hayat. Činjenica je da ZDK ima uslove za dalji rast proizvodnje u oblasti energije. Potrebno je istaknuti i hidroenergetske potencijale kojima raspolaže ovaj kanton. Planirana je i izgradnja hidroelektrana Vranduk, Janjići i Kovanići.

U ZDK u oblasti prerađivačke industrije, posebno su razvijene slijedeće grane:

- metalna i metaloprerađivačka industrija,
- drvoprerađivačka industrija,
- prehrambena industrija (prerada mesa, mlijeka, brašna itd.),
- proizvodnja papira i kartona, papirne i kartonske ambalaže,
- tekstilna i kožarska industrija i
- proizvodnja građevinskih materijala.

Turizam

U odnosu na prirodne resurse, ZDK ima značajne potencijale za razvoj različitih oblika turizma (sajamski, banjsko-zdravstveni turizam, zimski, speleološki, kulturno-historijski, lovni i ribolovni, avanturistički, tranzitni itd.).

U ZDK se tradicionalno održavaju i kulturne manifestacije, kao što su: Čimburijada i Zeničko proljeće u Zenici, Tešanjско proljeće, Studentsko ljeto u Maglaju itd. Posjetiocima u ZDK na raspolaganju stoji više od 30 hotela, motela i pansiona, te mnogobrojni restorani sa specijalitetima nacionalne i svjetske kuhinje.

U periodu 2009.-2013. godine, broj dolazaka domaćih turista je imao trend pada, dok je broj stranih turista koji je opadao u periodu 2010.-2012., u 2013. godini porastao, a to je uticalo i na povećanje ukupnog broja dolazaka turista u ZDK u toj godini (18.068 dolazaka). Broj noćenja turista u ZDK u 2013. godini je 38.248 noćenja, što čini 3,4% ukupnog broja noćenja turista u FBiH. Ukupan broj ležaja u ZDK je 1.188.

Kad je ugostiteljstvo u pitanju, u ZDK je u periodu 2011.-2013. godine ostvaren konstantan rast. Promet ostvaren u 2013. godini u ovom sektoru u ZDK je veći za 31,24% u odnosu na 2009. godinu i iznosi oko 10,4 miliona KM, što čini 6% ukupno ostvarenog prometa u ugostiteljstvu u FBiH.

Rast prometa je evidentan u ugostiteljskim objektima u privatnom vlasništvu, dok promet u objektima u državnom vlasništvu u periodu 2009.-2013. godine ima trend konstantnog pada. Najveći udio u ukupnom prometu u ugostiteljstvu ima promet ostvaren u hotelima (51,6%, oko 5,37 miliona KM), a zatim u restoranima (29,7% oko 3,09 miliona KM). U periodu 2009.-2013. godine, značajno se povećao promet u kafanama (za 2,9 puta) i promet u barovima (za 2,1 puta).

Unutrašnja trgovina

Ukoliko posmatramo ukupan promet u distributivnoj trgovini, u posljednjih pet godina, možemo uočiti trend konstantnog rasta ukupnog prometa, koji je u 2013. godini veći za 52,7% u odnosu na 2009. godinu. U 2013. godini, posebno je evidentan rast prometa u trgovini na veliko sa posredovanjem za 78,8% i trgovini na malo za 3,7 puta u odnosu na 2009. godinu.

Saobraćaj i veze

Povoljan geografski položaj koji ima ZDK čini ga važnim sjecištem prometnica. Zahvaljujući svojim magistralnim putevima M17 i M5, koji prolaze kroz ovaj centralni kanton, ZDK predstavlja osnovni putni i željeznički koridor iz BiH prema Evropi.

Jedan od značajnih uslova za ekonomski razvoj ZDK predstavlja izgradnja i održavanje putne mreže, jer postoji čvrsta povezanost transporta i privrede na ovom području. Dio autoputa A1 koji je dio koridora Vc prolazi kroz teritoriju ZDK i doprinosi saobraćajnoj povezanosti ZDK što ima poseban značaj za privredu ZDK. U 2014. godini, počela je izgradnja nove dionice na dijelu puta Zenica jug - Zenica sjever. Upravljanje mrežom cesta u Bosni i Hercegovini se vrši prema različitim nivoima nadležnosti. Magistralnim cestama upravljaju entitetska preduzeća za ceste, J.P. Direkcija cesta FBiH d.o.o i J.P. Putevi RS, prema njihovoj teritorijalno-administrativnoj nadležnosti. Način upravljanja regionalnim cestama je drugačiji u odnosu na magistralne ceste. Naime, u Federaciji Bosne i Hercegovine, Kantoni su nadležni za upravljanje regionalnim cestama, i isto realizuju putem Kantonalnih direkcija za ceste ili direktno putem resornih Kantonalnih ministarstava.

Prevezena količina robe u tonama i pređeni kilometri vozila u cestovnom prijevozu su u posljednjih pet godina (2009.-2013. godine) imali ciklično kretanje, odnosno smanjenje i povećanje svake druge godine. U 2013. godini je količina prevezene robe smanjena za oko 7% u odnosu na prethodnu godinu. S druge

strane broj prevezenih putnika u cestovnom prometu je u 2013. godini povećan za 5% u odnosu na prethodnu godinu. U gradskom i prigradskom prijevozu, ukupan broj pređenih kilometara u posljednjih pet godina (2009.-2013. godine) ima trend pada, međutim, broj prevezenih putnika ima ciklično kretanje, odnosno raste svake druge godine. U 2013. godini je broj prevezenih putnika smanjen za 8% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 8 Razvojni problemi i perspektive privrede ZDK

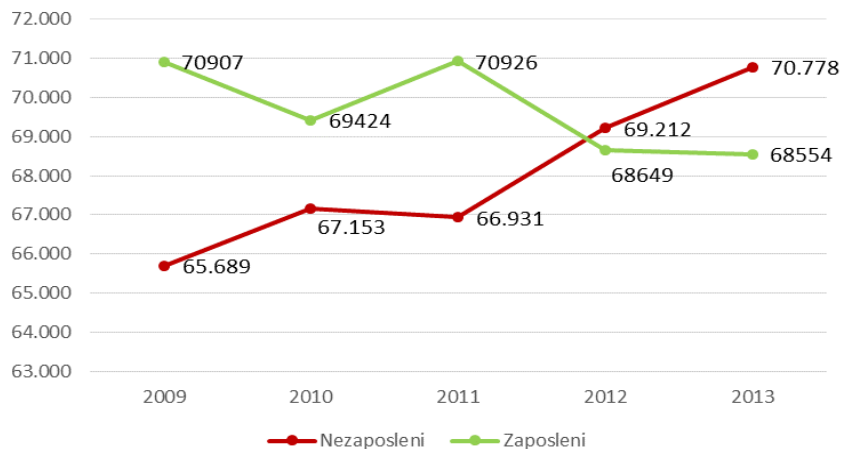
Razvojni problemi	Razvojne perspektive
- Niska stopa rasta BDP-a i ispodprosječni nivo BDP-a po glavi stanovnika u ZDK u odnosu na FBiH	- Planirati, podržavati i provoditi mjere za podršku privrednih aktivnosti i stvaranju finalnog proizvoda unutar ZDK, te podršku investicija u ZDK
- Nizak nivo isplaćenih investicija u sektoru vađenja ruda i kamena	- Analizirati potrebe i razviti projekte za povećanje investicija u sektoru vađenja ruda i kamena, uz izdvajanja sredstava iz budžeta za podršku sa ciljem boljeg iskorištavanja energetske i mineralnih sirovina
- Ispodprosječan broj preduzeća na 1000 stanovnika u ZDK i smanjenje broja registriranih preduzeća i obrta, usljed loše preduzetničke klime i nedovoljnog nivoa podrške	- Intenzivirati aktivnosti za podršku registraciji novih preduzeća i obrta, te unaprijediti preduzetničku klimu i finansijsku podršku preduzećima (subvencije, garancije i sl.) - Povećati mjere podrške i grant sheme za poslovne zone - Unaprijediti podršku preduzetnicima za inovacije i uvođenje novih tehnologija u industriji
- Nedovoljno razvijena podrška i infrastruktura za podršku poljoprivredi (npr. poljoprivredne službe, stručno-znanstvene i finansijske institucije za poljoprivredu, otkupne stanice hladnjače, pakirnice) - Nedostatak promocije porodičnih gazdinstava i njihovih proizvoda	- Podržati integriranu poljoprivrednu proizvodnju i primjenu savremenih agrotehničkih mjera, u svrhu proizvodnje ekonomski isplativih i ekološki prihvatljivih proizvoda - Razviti infrastrukturu za podršku poljoprivrednim proizvođačima - Unaprijediti programe promocije domaćih poljoprivrednih proizvoda - Podržati standardizaciju i provjeru kvaliteta poljoprivrednih proizvoda za povećanje konkurencije
- Nedovoljno razvijeni kapaciteti prerađivačke industrije za poljoprivredne proizvode i loša povezanost poljoprivrednih proizvođača sa	- Jačati poslovno povezivanje poljoprivrednih proizvođača sa prerađivačkom industrijom - Jačati kapacitete prerađivačke industrije i stvaranje lanaca vrijednosti u poljoprivredi i

prerađivačkom industrijom	prehrambenoj industriji
- Bespravna sječa šuma i pretvaranje šumskog u poljoprivredno zemljište bez prethodne pravne procedure	- Razviti i provoditi mjere sprječavanja bespravne sječe šuma - Uvesti programe pošumljavanja
- Ispodprosječni nivo indeksa obima industrijske proizvodnje u ZDK u odnosu na FBiH, te smanjenje obima industrijske proizvodnje u djelatnostima vađenja ruda i kamena, kao i proizvodnje električne energije	- Razviti i provoditi plan povećanja obima industrijske proizvodnje u djelatnostima vađenja ruda i kamena, kao i proizvodnje električne energije što će uticati na povećanje ukupnog indeksa obima industrijske proizvodnje ZDK
- Nedovoljna iskorištenost hidropotencijala ZDK	- Implementirati planove izgradnje hidroelektrana i distributivnog sistema, uz mjere zaštite okoliša
- Nizak nivo indeksa obima industrijske proizvodnje za proizvodnju proizvoda od metala i mašina, te proizvodnju namještaja i nedostatak sirovine za drvoprerađivače	- Razviti plan podrške metaloprerađivačkoj i drvoprerađivačkoj industriji, uz unapređenje politike raspodjele drvne sirovine - Jačati izvoznu konkurentnost firmi koje posluju u sektorima metaloprerađivačke i drvoprerađivačke
- Manjak inspekcijskog nadzora nad poslovanjem ugostiteljskih subjekata	- Jačati inspekcijski nadzor nad poslovanjem ugostiteljskih subjekata
- Nedovoljno iskorišteni prirodni i kulturno-historijski resursi za razvoj turizma	- Intenzivirati promociju turističke ponude zasnovane na strateškim prirodnim resursima i investicijskih potencijala u turizmu - Jačati zapošljavanje stručnih kadrova u turizmu

1.1.4. Pregled stanja i kretanja na tržištu rada

Broj zaposlenih u ZDK u periodu 2011.-2013. godine ima trend pada, kao i u FBiH, tako da je broj zaposlenih u ZDK u 2013. godini manji za oko 3% u odnosu na 2011. godinu, dok je u FBiH manji za 1,3% u istom posmatranom periodu. Ukupan broj zaposlenih u ZDK u 2013. godini je bio 68.554, što je 15,76% od ukupnog broja zaposlenih u FBiH.

Slika 4 Trend zaposlenosti i nezaposlenosti u ZDK, u periodu 2009.-2013. godine

Izvor: ZDK u brojkama 2013., Federalni zavod za statistiku

Stopa zaposlenosti u ZDK u 2013. godini iznosila je 17,20%, dok je njena vrijednost u 1991. godini bila za 11,07% veća i iznosila je 28,27%. Stopa zaposlenosti u ZDK je manja u odnosu na stopu zaposlenosti u FBiH (18,62%) za 1,42%. Detaljnija analiza stope zaposlenosti u ZDK u 2013. godini, prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, je pokazala da je stopa zaposlenosti u odnosu na ukupan broj radno sposobnog stanovništva 24,7%, dok u odnosu na aktivno stanovništvo ona dostiže 49,2%.

Od ukupnog broja zaposlenih u ZDK, na Grad Zenica otpada 36,2%. Poslije Zenice tu su Tešanj (13,8%), Visoko (12,9%) i Kakanj (9,9%). Zaposleni u ove tri općine i gradu čine 71,8% ukupno zaposlenog stanovništva na području ZDK. Najmanji procenat pripada općinama Usora (1%) i Doboj-Jug (1,4%).

Svjetska ekonomska kriza i loše stanje privrede u ZDK imaju za posljedicu povećanje broja nezaposlenih osoba u ZDK. U periodu 2009-2013. godine je broj nezaposlenih porastao za 5.089 osoba, tako da je na kraju 2013. godine dostigao 70.778 nezaposlenih, što je više za 1.566 ili 2,3% u odnosu na 2012. godinu, tako da broj nezaposlenih u ukupnom broju nezaposlenih u FBiH iznosi 15,8%. Produbljivanje problema posebno je izraženo u posljednje dvije godine (2012. i 2013. godine), kada je broj nezaposlenih premašio broj zaposlenih.

U 2013. godini, u ukupnoj strukturi nezaposlenih osoba je bilo 49,50% žena i 50,50% muškaraca, što ukazuje da je udio nezaposlenih muškaraca neznatno veći u odnosu na udio nezaposlenih žena.

Stopa nezaposlenosti u posljednjih pet godina (2009.-2013. godine) je imala trend povećanja, da bi u 2013. godini dostigla stopu od oko 50,8%, (u odnosu na aktivno stanovništvo) uzimajući u obzir broj registriranih nezaposlenih osoba na evidenciji). Ipak, bitno je napomenuti da se procjenjuje da je stopa nezaposlenosti, generalno u BiH, znatno niža u odnosu na administrativnu registriranu stopu nezaposlenosti, zbog prisutnosti neformalnog zapošljavanja, odnosno rada na crno.

Gledajući apsolutne vrijednosti, najveći broj nezaposlenih kao i najveći broj zaposlenih je zabilježen u Zenici, što je i razumljivo s obzirom na ukupan broj stanovnika kao i činjenicu da je Zenica ekonomski i administrativni centar ZDK. Prosječna plata u ZDK u 2013. godini je iznosila 731 KM, što je u odnosu na 2012. godinu više za 1,5%. U odnosu na prosjek u FBiH, prosječna plata u ZDK je niža za 12,5%, ili u apsolutnom iznosu za 104 KM.

Penzioneri

U ZDK broj penzionera u decembru 2013. godine je iznosio 58.438 što je 15% od ukupnog broja penzionera u FBiH. U odnosu na isti period prošle godine, broj penzionera u ZDK je veći za 1,2%. Ukoliko posmatramo period od posljednjih pet godina (2009.-2013. godine), možemo uočiti trend blagog porasta broja penzionera u ZDK i njihovog udjela u ukupnom broju stanovnika.

Tabela 9 Razvojni problemi i perspektive tržišta rada

Razvojni problemi	Razvojne perspektive
- Smanjenje broja zaposlenih i povećanje broja nezaposlenih u ZDK	- Intenzivirati podršku i povećati izdvajanja za podršku zapošljavanju (poticaji, subvencije, obuke i sl.) i implementaciju Akcionog plana za provedbu Strategije zapošljavanja ZDK za period 2013.-2020. - Promocija i podsticanje samozapošljavanja, naročito u sektoru poljoprivrede, podsticanje preduzetničkog duha kod mladih itd.
- Visok udio niskoobrazovane radne snage (KV i NKV) u ukupnom broju nezaposlenih osoba	- Razviti i implementirati programe za jačanje kvalifikacija i stručno osposobljavanje niskoobrazovane radne snage, u skladu sa Zakonom o obrazovanju odraslih ZDK
- Trend rasta broja nezaposlenih žena i mladih	- Intenzivirati projekte za zapošljavanje i samozapošljavanje žena i mladih
- Neusklađenosti programa obrazovnih institucija i potreba tržišta rada i pojava deficitarnih zanimanja	- Unaprijediti usklađenost programa obrazovnih institucija s potrebama tržišta rada, uz uvođenje novih obrazovnih modula/zanimanja u škole i ukidanje (ili privremeno ukidanje) obrazovnih ciklusa za struke u kojima je očita hiperprodukcija kadra koje tržište rada nije u stanju asporbovati
- Prisutnost rada na crno i nedovoljna koordinacija institucija u vođenju evidencije i sprječavanju rada na crno	- Intenzivirati inspekcijski nadzor na tržištu rada i saradnju institucija za evidenciju i provođenje mjera sprječavanja rada na crno - Poticati poslodavce na prijavu radnika kroz subvencije za doprinose i smanjenje doprinosa
- Nedovoljna saradnja službi za zapošljavanje i privrednog sektora	- Jačati saradnju službi za zapošljavanje, obrazovnih institucija i privrednog sektora

1.1.5. Društvene djelatnosti

Obrazovni sistem

U FBiH, nadležnost za obrazovanje imaju kantonalna ministarstva za obrazovanje što je uređeno odgovarajućim kantonalnim zakonima i drugim propisima. Obrazovanje u ZDK je organizovano na četiri nivoa: predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje.

Na području ZDK predškolsko obrazovanje se odvija u 23 ustanove i 10 područnih škola od čega se 8 ustanova i 7 područnih škola nalazi u Zenici. Što se tiče broja učenika koji pohađaju predškolske obrazovne ustanove u ZDK, ukupan broj učenika u 2013. godini iznosio je 1.841. Od ukupnog broja učenika, njih 10% putuju iz mjesta koja su udaljena 4 km ili više od predškolske obrazovne ustanove.

U toku 2013. godine, na području ZDK su se nalazile 64 centralne osnovne škole, sa ukupno 125 područnih škola. Posmatrajući broj učenika u osnovnim školama u 2013. godini od 32.906 učenika, zabrinjavajući podatak je da se u periodu od 2007. do 2013. godine broj učenika smanjio za 11.239 i cijelo vrijeme zadržao trend opadanja. Od ukupnog broja učenika u osnovnim školama, u 2013. godini je njih čak 5.316 putovalo duže od 4 km do škole. U 2013. godini, u ZDK je bilo uposlano 2.509 nastavnika u osnovnim školama, što je u prosjeku oko 13 učenika po nastavniku.

U 2013. godini, na području ZDK se nalazilo 35 ustanova za srednje obrazovanje sa 696 učionica u funkciji. Najviše ustanova za srednje obrazovanje se nalazi u Zenici (12) dok Olovo, Vareš i Usora imaju po jednu ustanovu. Za razliku od opadajućeg trenda u broju učenika osnovnih škola u zadnjih 7 godina (2007.-2013. godine) trend broja učenika u srednjem obrazovanju i pored određenih varijacija u periodu od 2007. do 2013. godine, može se smatrati stabilnim i u 2013. godini je bilo ukupno 16.262 učenika. U 2013. godini, na području ZDK je bilo zaposleno 1.527 nastavnika, što je oko 11 učenika po nastavniku.

Nosilac visokog obrazovanja u ZDK je Univerzitet u Zenici. Univerzitet u Zenici je formiran 18. oktobra 2000. godine. Kada je riječ o broju studenata u ZDK, uočljiv je trend rasta u periodu od 2007. do 2012. godine. U 2013. i 2014. godini, taj se trend mijenja i opada u odnosu na 2012. godinu, a broj studenata u 2013. godini iznosio je 5.364.

U sklopu Univerziteta u Zenici, djeluju sljedeći fakulteti: Fakultet za metalurgiju i materijale, Mašinski fakultet, Filozofski fakultet, Ekonomski fakultet, Pravni fakultet, Zdravstveni fakultet, Politehnički fakultet, Islamski pedagoški fakultet. U sklopu Univerziteta u Zenici se nalazi i Metalurški institut "Kemal Kapetanović". Na Univerzitetu u Zenici aktivno se radi na formiranju Centra za društvena i interreligijska istraživanja i Centra za globalno razumijevanje prava. Na raspolaganju je Studentski dom kapaciteta 87 soba od kojih su 33 dvokrevetne i 54 trokrevetne. Dom raspolaže sa čitaonicom, TV salom, čajnim kuhinjama, i drugim neophodnim prostorima za realizaciju svakodnevnih aktivnosti studenata.

Kultura i sport

Na području ZDK postoje ukupno tri pozorišta, i to u Zenici, Tešnju i Visokom. Podaci koji se odnose na broj održanih predstava kao i broj posjetilaca ukazuju da je pozorišna aktivnost skoro pa potpuno skoncentrisana u sjedištu ZDK, odnosno u Gradu Zenica. Evidentan je slab rad preostala dva pozorišta prouzrokovana nedostatkom dovoljne finansijske podrške.

Disproporcija je još više izražena kada su u pitanju kina, kojih na području ZDK zvanično ima 4 (Zenica, Visoko, Maglaj i Kakanj). Međutim, u sklopu Javne ustanove „Dom kulture“ Žepče nalazi se i kino dvorana u kojoj se redovito održavaju predstave i kino projekcije. Više od 97% održanih projekcija je bilo u Gradu Zenica. Ustanova kulture sa najvećim brojem registrovanih zaposlenih u ZDK je Bosansko narodno pozorište Zenica (68). Evidentan je podatak da u ustanovama kulture radi veoma mali broj registrovanih zaposlenika.

Do 2007. godine, na području ZDK, odlukama Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, proglašeno je ukupno 26 nacionalnih spomenika i svima je potrebna obnova i konzervatorsko-restauratorski radovi.

Slična je situacija i sa institucijama sporta. Iako su u 2013. godini bile registrovane 92 ustanove ili sportska objekta na području ZDK, mnogima od njih potrebna je obnova i restauracija.

Socijalna zaštita

U periodu od 2010. do 2013. godine, na području ZDK djeluje 10 centara za socijalni rad i službe socijalne zaštite Doboj Jug i Usora u kojima je u prosjeku bilo zaposleno oko 143 ljudi. Pored centara za socijalni rad i službi socijalne zaštite na području ZDK djeluju i javne ustanove socijalne zaštite Dom porodica, Dom za stara lica Zenica i Penzionerski dom sa stacionarom, koje pružaju usluge smještaja djece i odraslih osoba.

Najveći broj korisnika socijalne pomoći u ZDK pripadaju kategorijama koje primaju dječiji dodatak, stalnu novčanu pomoć, jednokratnu novčanu pomoć itd. U periodu od 2010. do 2013. godine, broj djece bez roditeljskog staranja se smanjio sa 296 na 183 djece, dok je broj odgojno zanemarene i zapuštene djece djece smanjen sa 464 na 357. U navedenom periodu, porastao je broj djece čiji je razvoj ometan porodičnim problemima sa 970 u 2010. godini na 1231 u 2013. godini.

Broj odraslih osoba sa društveno negativnim ponašanjem se smanjio sa 648 u 2010. godini na 384 u 2013. godini. Ipak najveći je broj osoba i porodica u stanju socijalne potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potrebna pomoć. Broj ovih osoba u 2013. godini na području ZDK je iznosio 8076.

U periodu od 2009. do 2013. godine, evidentno je smanjenje broja korisnika kao i broja ostvarivanih prava civilnih žrtava rata. Tokom 2009. godine, 947 civilnih žrtava rata ostvarivalo je 1.150 prava, dok je u 2013. godini 910 civilnih žrtava rata ostvarivalo 1.095 prava. Također, nakon posljednjih izmjena Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom iz 2009. godine, evidentan je smanjen broj korisnika i broj ostvarivanih prava osoba sa neratnim invaliditetom. U 2010. godini 8.048 osoba sa invaliditetom ostvarivalo je 17.360 prava, dok je u 2013. godini 7.700 osoba sa invaliditetom ostvarivalo 16.633 prava.

Sigurnost građana

ZDK u periodu od 2008. do 2013. godine bilježi blagi porast stope kriminaliteta. U toku 2013. godine, na području ZDK zabilježeno je 3543 krivičnih djela. Ono što je pozitivno jeste činjenica da se u istom periodu povećao procenat rasvjetljenosti krivičnih djela sa 53,6% u 2007. godini na 66,9% u 2013. godini.

Zdravstvo

Na području ZDK, u periodu od 2007. do 2013. godine povećao se broj timova porodične medicine i u manjoj mjeri broj područnih ambulanti. Kada je riječ o broju bolnica, privatnih poliklinika i ordinacija, domova zdravlja, hitnih pomoći, javnih kao i privatnih apoteka, isti se nije mijenjao.

Ukupan broj osiguranika u ZDK se gotovo nije mijenjao u periodu od 2007. do 2013. godine, osim u 2011. godini kada se desio značajan pad u odnosu na 2010. godinu. U 2010. godini kao i u 2012. godini, ukupan broj osiguranika je bio 329.994 odnosno 346.148. Međutim, u 2011. godini, taj broj je iznosio 201.817. Ono što je bitno istaći jeste činjenica da je u periodu od 2007. do 2013. godine, ukupni broj osiguranika čiji su nositelji penzioneri ili su na evidenciji službe za zapošljavanje značajno nadmašio broj osiguranika koji su zaposleni kod poslodavca. Posebno je važno naglasiti visok broj osiguranika koji se vode na

evidenciji Službe za zapošljavanje. Krajem 2013. godine na području ZDK je bilo 1,69 doktora na 1000 stanovnika.

U 2013. godini u ustanovama zdravstvene zaštite je bilo zaposleno ukupno 2.581 zdravstvenih radnika, od čega 715 muškaraca i 1866 žena. Sličan omjer se kretao i u periodu od 2007. do 2013. godine. Ukupan broj osiguranika u ZDK se gotovo nije mijenjao u periodu od 2007. do 2013. godine, osim u 2011. godini kada se desio značajan pad u odnosu na 2010. godinu. U 2010. godini kao i u 2012. godini, ukupan broj osiguranika je bio 329.994 odnosno 346.148. Međutim, u 2011. godini, taj broj je iznosio 201.817.

Nevladin sektor u ZDK

U Registru udruženja građana i fondacija ZDK sa danom 31.12.2012. godine upisano je 1696. udruženja. Ministarstvo za pravosuđe i upravu ZDK trenutno ne raspolaže podacima koji se odnose na ukupan broj članova udruženja građana, niti brojem članova pojedinih udruženja, budući da se provodi samo postupak upisa udruženja građana. Pored toga, na području ZDK djeluju i udruženja koja su registrirana na nivou BiH i FBiH, a koja nisu evidentirana u Registru ZDK.

Velik broj nevladinih organizacija na području ZDK djelimično se finasira iz Budžeta Vlade ZDK, a zbog velikog broja udruženja koji obavljaju istu ili sličnu djelatnost na području ZDK dodjeljena sredstva su simbolična u odnosu na stvarne potrebe.

Nevladine organizacije u ZDK obavljaju 15 „osnovnih“ djelatnosti i to: arhitektura, afirmacije struke, boračka zaštita, sportska, privredna, pomoć građanima oštećenog sluha, socijalna skrb, tehnička kultura, muzička kultura, pomoć ženama, kultura, zdravstvo, obrazovanje, poljoprivreda i ekologija, a pored istih su u statutima udruženja navedene i druge djelatnosti.

Tabela 10 Razvojni problemi i perspektive društvenog sektora ZDK

Razvojni problemi	Razvojne perspektive
- Trend opadanja broja učenika u osnovnim školama u periodu 2009.-2013. godine	- Raditi na projektima zapošljavanja i samozapošljavanja sa ciljem postizanja bolje ekonomske situacije što će rezultirati boljom stopom nataliteta i smanjenjem broja mladih bračnih parova koji napuštaju ZDK
- Nedovoljna usklađenost obrazovnog sistema sa potrebama na tržištu rada	- Unaprijediti usklađenost programa obrazovnih institucija s potrebama tržišta rada, uz uvođenje novih obrazovnih modula/zanimanja u škole i ukidanje (ili privremeno ukidanje) obrazovnih ciklusa za struke u kojima je očita hiperprodukcija kadra koje tržište rada nije u stanju asporbovati
- Rast stope kriminaliteta na području ZDK	- Raditi na preventivnim mjerama kako bi se zaustavio trend rasta kriminaliteta
- Broj osiguranika čiji su nositelji penzioneri ili su na evidenciji Službe za	- Pripremiti programe za podršku zapošljavanja i samozapošljavanja

zapošljavanje značajno nadmašio broj osiguranika koji su zaposleni kod poslodavca	
- Najveći je broj osoba i porodica u stanju socijalne potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potrebna pomoć	- Razviti nove programe socijalne pomoći i unaprijediti kvalitet postojećih usluga
- Zastarjelost i loša opremljenost kulturnih i sportskih infrastrukturnih objekata	- Pripremiti programe za jačanje kapaciteta kulturnih i sportskih institucija

1.1.6. Javna infrastruktura

Saobraćajna infrastruktura

Jedan od osnovnih preduslova za razvoj ZDK je razvoj saobraćajne infrastrukture. Saobraćajni sistem mora svrsishodno razvojno i ekonomski povezati sva područja kantona sa FBiH i BiH, spojiti ZDK sa regionalnim tranzitnim koridorima, te pružati dobre uslove za efikasan i siguran prijevoz ljudi, roba i dobara.

U okviru Strategije razvoja BiH, a ujedno i ZDK, ključno mjesto zauzima cestovna infrastruktura primarno uključujući dva transportna koridora:

- I koridor, pravac sjever – jug, koji se pruža dolinom rijeke Bosne, i u evropskim relacijama ovaj koridor rangiran je kao intermodalni transportni koridor «Vc»,
- II koridor «Xe», pravac sjeverozapad – jugoistok od Bihaća, preko Sarajeva prema Goraždu, koji se u području Lašve veže na koridor «Vc».

Odnos dužina magistralnih, regionalnih i lokalnih puteva iznosi 1:2,7 i 6,3 što se može smatrati optimalnim odnosom (1:3:6). Gustina kategorizirane putne mreže u BiH iznosi 41 km/100 km² dok je u ZDK 49,88 km/100 km² što po ovom kriteriju ZDK stavlja u povoljniji položaj u odnosu na prosjek BiH. Gustina moderniziranih puteva u BiH iznosi 26 km/100 km², a u ZDK 31,13 što je također povoljnije od prosjeka BiH. Zemlje zapadne Evrope imaju gustinu od 80-150 km/100 km², stepen moderniziranosti putne mreže od oko 80%, dok isti u ZDK iznosi 60% što je na nivou prosjeka BiH od 63,6%.

Zbog značajnijeg obima neplanske izgradnje u dolini rijeke Bosne na potezu Maglaj – Doboj, trasom autoceste se od Žepča usmjerio prometni koridor na područja općina Tešanj, Usora i Doboj-jug. Određene korekcije trase uslijedile su nakon sveobuhvatne multikriterijalne analize. Novim teritorijalnim uređenjem usmjerava se fokus na ranije neopravdano zapostavljenu razvojnu osovину kojom bi se Tuzlanska regija integrisala sa Zeničkom a preko nje i sa Sarajevskom.

Značaj dobija i uspostavljanje prometnog koridora kojim se povezuju Orašje (kao kontaktno područje sa Republikom Hrvatskom), Distrikt Brčko i Tuzla sa Zenicom i Sarajevom. Ovaj koridor je planiran trasom autoceste Žepče – Zavidovići – Lukavac – Tuzla – Brčko – Orašje sa vezom na autocestu Koridora Vc preko interregionalnog čvorišta u Žepču, te paralelno njoj trasom željezničke pruge Zavidovići – Banovići. Planirana je magistralna cesta kojom se, prije svega, ostvaruje priključak na autocestu Žepče – Tuzla za Banoviće, Živinice i aerodrom Tuzla, a s druge strane ostvaruje optimalna povezanost ovog aerodroma sa Sarajevskim.

Kada je u pitanju željeznička infrastruktura, na području ZDK postoje željezničke pruge Bosanski Šamac – Sarajevo (od Maglaja do Visokog) u dužini od 124,50 km, te pruga Podlugovi – Vareš u dužini od 23,56 km. Pruga Bosanski Šamac – Sarajevo je osposobljena za brzinu od 50 km/h za teretni i 70 km/h za putnički saobraćaj. U BiH je generalno od završetka rata pa do danas, željeznički saobraćaj u potpunosti zapostavljen uz nedovoljna ulaganja u održavanje komunikacija i modernizaciju opreme. U ZDK ne postoji infrastruktura zračnog saobraćaja.

Energetska infrastruktura

Elektroenergetsku djelatnost u ZDK obavljaju JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo (JP EP BiH d.d. Sarajevo), JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg-Bosne d.d. Mostar (JP EP HZHB d.d. Mostar) i Elektroprenos BiH. JP Elektroprivreda BiH i JP EP HZHB su javna preduzeća za proizvodnju, distribuciju i prodaju električne energije.

Na području ZDK postoji samo jedna termoelektrana - TE „Kakanj“ u Kakanju. Ekonomski značaj TE „Kakanj“ treba posmatrati sa šireg privrednog stanovišta, s obzirom da je TE „Kakanj“ Kakanj trenutno drugi proizvođač električne energije po veličini u BiH (kapaciteta oko 2,3 milijarde kWh za jednu godinu), čime godišnja proizvodnja od 2,3 milijarde kWh podmiruje 1/4 ukupne potrošnje u BiH.

Proizvodnja električne energije u ZDK je veća od potrošnje, odnosno ZDK vlastitom proizvodnjom električne energije u potpunosti zadovoljava svoje energetske potrebe i višak proizvedene energije daje u elektroenergetski sistem BiH.

ZDK ima velike potencijalne mogućnosti za iskorištavanje hidroenergetskog potencijala u smislu izgradnje malih hidroelektrana za proizvodnju električne energije. Glavni tok rijeke Bosne nosi 57% ukupnog bruto hidroenergetskog potencijala ZDK. Od svih pritoka rijeke Bosne najznačajnija je rijeka Krivaja koja nosi 20% ukupnog bruto hidroenergetskog potencijala ZDK. Za kapitalne investicije su kao prioritetni projekti navedeni HE Vranduk, HE Janjići i HE Kovanići a koje će biti locirane u ZDK.

BiH nema svojih izvora prirodnog plina tako da je njeno snabdijevanje ovim energentom u potpunosti utemeljeno na uvozu. Postojeća trasa Zvornik-Sarajevo-Semizovac-Zenica u ZDK opslužuje potrebe malog broja privrednih subjekata u općinama Visoko, Kakanj i Zenica. Planirana je izgradnja pravca gasovoda Visoko-Brnjaci, nastavak izgradnje gasovoda Semizovac-Zenica prema Travniku, te nastavak izgradnje trase gasovoda od Zenice prema hrvatskoj gasovodnoj mreži prolazeći kroz Grad Zenica, općine Žepče, Maglaj, Tešanj, Doboj-Jug i Usora.

Korištenje biomase kao izvora energije nudi veliku prednost u poređenju sa tradicionalnim izvorima energije, kao i drugim obnovljivim izvorima. Da bi se podstaklo korištenje energije biomase u ZDK potrebno je sprovesti studije za procjenu fizičke i ekonomske raspoloživosti različitih vrsta biomase, uključujući drvo i drvne otpade, kao i poljoprivredni otpad i usjeve, te uspostaviti program pomoći za nabavku strojeva za skupljanje, prijevoz i obradu biomase te uvođenje evropskih standarda i regulative za goriva iz biomase kako bi se olakšalo njeno energetske korištenje, što rezultira nužnošću donošenja propisa koji bi olakšali razvoj tržišta, te povećali povjerenje potrošača.

Zbog ekonomskih karakteristika fotonaponskih sistema neophodno je da se uvede sistem podrške i tako omogućiti značajnija proizvodnja električne energije iz ovog obnovljivog izvora. Korištenje energije vjetra kao obnovljivog izvora preporučuje se na područjima ZDK gdje prirodne karakteristike to omogućavaju.

Sistemi daljinskog grijanja su postojali i još uvijek postoje u većim gradovima. Većina tih sistema je u dosta lošem stanju, neodržavana i zastarjela, te je potrebna njihova značajna modernizacija. Postojeće toplane i pripadajuća oprema, posebno kotlovnice, stare su između 20 i 25 godina, tj. na rubu svoga radnog vijeka, što rezultira niskom efikasnošću sistema. Urađene analize situacije toplinarstva u većim urbanim centrima ZDK (Zenica, Kakanj, Tešanj, Breza), ukazuju da je naročita koncentracija toplinskih preduzeća sa sistemima daljinskog grijanja na područjima bazena nalazišta uglja, pa je određen broj sistema vezan za lokalne termoelektrane i veće industrijske kapacitete koji koriste lokalno gorivo.

Tabela 11 Razvojni problemi i perspektive u području saobraćaja i elektroenergetske infrastrukture

Razvojni problemi	Razvojne perspektive
• Nedovoljno i neredovito održavani putni pravci	• Uspostaviti i provoditi sistem redovnog i kvalitetnog održavanja putnih pravaca
• Nedovoljna signalizacija uličnih gradskih mreža	• Poboljšati signalizaciju uličnih gradskih mreža
• Manjak zaobilaznih putnih pravaca i preopterećenost gradskih saobraćajnica	• Izraditi planove rasterećenja gradske saobraćajne mreže i izgradnje zaobilaznih putnih pravaca
• Nezadovoljavajući nivo sigurnosti u cestovnom saobraćaju	• Unaprijediti sigurnost u cestovnom saobraćaju
• Nedovoljno razvijen biciklistički saobraćaj	• Jačati ulaganja u izgradnju biciklističkih staza i promociju biciklističkog saobraćaja
• Zastarjelost željezničke infrastrukture	• Modernizirati željezničku infrastrukturu
• Većina sistema daljinskog grijanja je u dosta lošem stanju, neodržavana i zastarjela, te je potrebna njihova značajna modernizacija	• Planirati i jačati ulaganja u rekonstrukciju sistema daljinskog grijanja
• Loše i nesigurne putne komunikacije	• Izraditi planove rasterećenja gradske saobraćajne mreže i izgradnje zaobilaznih putnih pravaca na lokalnim nivoima.
• Neiskorišteni prirodni resursi (termalna voda, hidropotencijal, prirodne ljepote)	• Općina Olovo obiluje prirodnim resursima: šume (crnogorične i bjelogorične), obimne količine i kapaciteti visokokvalitne vode (slatka i termalno-mineralna), rudna bogastva, prirodno-geografski preduslovi za razvoj turizma, poljoprivrede i stočarstva; • Na području općine Olovo se nalaze brojna vrela, izvori prirodno gazirane vode, kao i termalni izvori (najtopliji izvor je u Olovu, 36 °C). • Veliki potencijal za razvoj agro, rekreativnog, lovnog, planinskog, ribolovnog, i ruralnog turizma (općina Žepče);
• Nepostojanje ili dotrajalog vodovodne i kanalizacione mreže	• Sistematski sprovoditi sanaciju i izgradnju (tamo gdje ne postoji) vodovodne i

	kanalizacione mreže (Strategije razvoja pojedinih općina); • Zaštiti izvorišta termalnih voda (općina Olovo); • Iznaći dodatnih 30 l/s pitke vode (kroz implementaciju Strategije razvoja općine Tešanj 2013-2018.);
• Dotrajalost i preopterećenost elektroenergetske mreže	• Planirati i jačati ulaganja u rekonstrukciju elektroenergetske mreže; • Izgradnja 110 KWTS Jelah (općina Tešanj);

1.1.7. Zaštita okoliša i komunalna infrastruktura

U strukturi ukupne proizvodnje ZDK prerađivačka industrija učestvuje sa 45,41%, snadbijevanje električnom energijom, gasom i vodom s 34,77% i rudarstvo sa 19,82%. Temeljem navedenih podataka može se reći da je privreda dobrim dijelom niskoakumulativna i da se bazira na prirodnim resursima. Tako koncipirana privreda, u pravilu, vrši vrlo veliki pritisak na okoliš, a posebno na prostor i resurse.

Globalno stanje okoliša u ZDK je sljedeće:

- u većim urbanim sredinama kao što su Zenica, Kakanj, Maglaj, Visoko, (posebno u zimskom periodu), te i ostalim naseljenim mjestima, u toku većeg dijela godine prisutno je prekomjerno zagađenje zraka,
- većina površinskih voda po svom kvalitetu uglavnom je lošija od propisanih normi za kvalitet vode, te mnogi prirodni recipijenti služe kao odvodni kanali i čime su takve vode postale neupotrebljive,
- način zbrinjavanja komunalnog, i industrijskog otpada iz specifičnih tokova i opasnog otpada je neadekvatno i neodrživo.
- Za pitanja zaštite okoliša na području ZDK nadležno je Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline. Sektorom šuma, voda i poljoprivredom upravlja se u okviru Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Na području ZDK nije uspostavljen sistem kontinuiranog i sistematskog praćenja okolišnih komponenti. Mjerenja se vrše selektivno i ne provode kontinuirano, a metodologija mjerenja i praćenja nije usklađena sa metodologijom Europskog ureda za statistiku tako da je poređenje i korištenje ovako dobijenih podataka ograničeno i otežano. Mjerne stanice za praćenje kvalitete zraka na području ZDK postoje samo u Zenici, tako da ne postoje ni pouzdani pokazatelji kvalitete ove komponente okoliša za područje ZDK. Na području svake općine definisane su i uspostavljene općinske zone sanitarne zaštite izvorišta vode za piće, dok se mjere zaštite kvalitete površinskih i podzemnih voda uglavnom ne provode, kao ni kontinuirana mjerenja, tako da ne postoje ni pouzdani pokazatelji kvalitete istih. Slično stanje je sa podacima koji se odnose na kvalitet tla. Ocjena kvalitete pojedinih komponenti okoliša uglavnom se donosi na osnovu procjena.

Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu životne sredine, te Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu nadležni su za pitanja zaštite komponenti okoliša.

Upravljanje vodama i otpadnim vodama

Za korištenje voda na prostoru ZDK na raspolaganju su i sve vode koje dotiču iz ukupnog sliva rijeke Bosne zajedno sa vodama nastalim na površini ZDK. Površina sliva rijeka Lašve i Fojnice koji pripada ZDK je 3.448 km² (7% sliva BiH)⁷, što ubraja ZDK u kanton bogat vodom. Raspoloživa količina vode po stanovniku u ZDK je 2,367 l/st/dan (za sliv rijeke Bosne ona iznosi 4,259 l/st/dan). Sve općine/grad u ZDK nisu u mogućnosti koristiti vodu rijeke Bosne, što ima za posljedicu da se u pojedinim općinama pojavljuje nedostatak vode ne samo u kvalitativnom nego i u kvantitativnom pogledu.

Poplave, bujice i erozije su najčešće u riječnim dolinama. Najveće probleme s plavljenjem u ZDK uzrokuju rijeka Bosna koja plavi površinu od oko 2.700 ha kod stogodišnjih velikih voda, zatim Usora 1.600 ha, pa Krivaja 770 ha, Fojnica 80 ha i Stavnja 55 ha. Zbog nedostataka prostora u ZDK i naseljenosti oko većih vodotoka, nema prostora za izgradnju retencionih prostora, kao mjere odbrane od poplava.

Teret ispuštanja otpadnih voda u ZDK podjeljen je na doprinos industrije (222.088 – 36% ukupnog tereta) i stanovništva (401.590 ES - 64% ukupnog tereta). Najveći teret se ispušta u rijeku Bosnu (83%), zatim Usoru (10%) i Stavnju (5%). Procijenjen teret zagađenja porijeklom iz difuznih izvora (različiti izvodi iz kojih ispiranjem i sl. zagađenje dospijeva u vode i tla) na području FBiH i on iznosi za neorganski azot 36.764 t/god., ortofosfati 2.076 t/god. i ukupni fosfor 2.763 t/god. Najveći teret opterećenja nutrijentima, kada su u pitanju vodotoci koji otiču sa područja ZDK, procijenjen na rijeci Usori (1,324 tN/god; 73,4 t P/god ortofosfata i 768 t P/god ukupnog fosfora). Ako se promatra specifični doprinos zagađenja po jedinici površine sliva (t/god/km²), azotom na pritokama rijeke Bosne najveći teret zabilježen je na rijeci Stavnji, zatim Usori, Lašvi, Krivaji, a najmanji na Fojničkoj rijeci⁸.

Dobiveni rezultati ukupnog zagađenja ukazuju i na područja odnosno općine/grada, gdje evidentno postoje problemi vodosnadbijevanja pitkom vodom: Zenica, Maglaj i Žepče, te Tešanj i Usora locirane uz Bosnu i Usoru najviše zagađene vodotoke.

Na teritoriji ZDK trenutno postoji izgrađen samo jedan uređaj za prečišćavanje otpadnih voda iz naselja na području općine Žepče.

Prostorni plan ZDK navodi da na teritoriji ZDK samo za tri općine Olovo, Vareš i Kakanj postoji obezbijedena potrebna količina vode, pa čak i višak. Trenutna potrošnja vode u domaćinstvima u Gradu Zenici je 200 l/dan/st (u općinskim centrima je 190, a ostalim naseljima 180 l/dan/st – prosjek u EU je 180 l/st/dan), privredi 50 l/dan/st, dok su gubici 80l/dan/stan. Planirana potrošnja u 2030. godini je 300l/st/dan. Očigledno je da su specifične potrošnje gubici u vodovodnoj mreži (preko 40%).

Zaštita zraka – emisije i stanje kvalitete zraka

Zagađivači zraka u ZDK su najvećim dijelom prvenstveno industrija, pa saobraćaj. Najveći industrijski zagađivači su JP Elektroprivreda BiH, Termoelektrana “Kakanj”, Arcelor Mittal d.o.o. Zenica, Natron Hayat d.o.o. Ukupne emisije iz ovih izvora su SO₂ – 92418,86 t/god, NO₂ – 12087,53 t/god, čvrste čestice – 3294,45 t/god⁹, prema dostupnim podacima oni su svake godine u porastu. Emisije iz saobraćaja su

⁷ Studija prirodnih resursa ZDK – Vode i vodna područja (IHGF Sarajevo, 2007)

⁸ „Procjena tereta zagađenja nutrijentima iz difuznih izvora korištenjem multiregresionog stohastičkog modela – EU Third countries LIFE Project“.

⁹ Fond za zaštitu okoliša FBiH (2011-2013); Navedeni podaci su iz 2012, s obzirom da su te godine sve navedene kompanije dostavile podatke.

najizraženije ako posmatramo emisije CO₂ – 414.928 t/god, CO – 2933 t/god, NO_x – 1799 t/god, NO₂ – 211 t/god (dosta manji od emisija iz industrije).

Posljedično i uzrokovano emisijama, kvalitet zraka u ZDK je značajno narušen. No, na području ZDK niti jedna općina/grad osim općine Kakanj i Grada Zenica ne vrši stalni monitoring kvaliteta zraka. Prema podacima sa mjernih stanica¹⁰ prekoračenja graničnih prosječnih godišnjih vrijednosti posebno prisutna u slučaju SO₂ i taložnog praha, čiji su izvor industrije (Arcelor Mittal najviše, iako su emisije TE značajno veće, kvalitet se mjeri u Zenici, pa doprinos i odnos ova dva izvora stanju nije poznat). Broj dana u kojima je prekoračena granična vrijednost u 2012. godini je čak 194 puta (SO₂ od 125 µg/m³) dozvoljeno je najviše 3 prekoračenja u kalendarskoj godini). Najniži broj prekoračenja (je bio 2006 godine, a čak i tada je iznosio znatno više od dozvoljene vrijednosti tj. granična vrijednost je prekoračena 88 puta. Dodatno, visoka dnevna vrijednost SO₂ od 240 µg/m³ na mjernom mjestu Tetovo je prekoračena 18 puta (dana) u 2010. godini, a prema važećoj zakonskoj regulativi ova granična vrijednost (GV) ne smije biti prekoračena više od 7 puta u toku godine (98-mi percentil).¹¹

Upravljanje otpadom

Otpad iz industrije se proizvodi u oko 517 preduzeća koja djeluju u različitim granama privrede na području ZDK, i koji se uglavnom odlaže u neposrednoj blizini njegovog nastajanja, što je uzrokovalo zauzimanje velikih površina, naročito šljake i pepela, a koje bi se nakon sanacije mogle koristiti u druge svrhe.

Pokrivenost uslugama prikupljanja komunalnog otpada u općinama/gradu ZDK varira između 30% (Usora) i 100% (Olovo). Prema procjenama zasnovanim na podacima dobijenim iz Inventara emisija za 2013. godinu (UNDP), ima produkciju komunalnog otpada od 0,97 kg/st/dan, odnosno godišnja proizvodnja komunalnog otpada po stanovniku ZDK iznosi 353,44 kg/st/god. Praksa odvojenog prikupljanja otpada, uglavnom papira, se najuspješnije primjenjuje u Gradu Zenici, gdje operater godišnje prikupi 5.000 t papira i proslijedi ga na reciklažu.

Prosječne godišnje količine opasnog medicinskog otpada iznose 442 tone¹², dok je neopasnog otpada još toliko. Isti plan navodi da se samo u 4 (od 15 analiziranih) zdravstvenih ustanova (Dom zdravlja u Zavidovićima, Maglaju, Zenici i Varešu) vrši djelimično sortiranje medicinskog otpada. U 5 ustanova postoji djelimičan tretman medicinskog otpada spaljivanjem oštarih predmeta i infektivnog otpada u pećima koja nemaju upotrebnu dozvolu, te dezinfekcija infektivnog otpada u aparatima koji su stari preko 30 godina.

Iz svega navedenog proizlazi da trenutno u ZDK ne postoji zdravstvena ustanova koja ima uspostavljen sistem upravljanja medicinskim otpadom. Animalni otpad nije kvalitetno regulisan. Ne postoje kafilerije, niti spalionice.

Regionalna sanitarna deponija Mošćanica, izgrađena je kao deponija bezopasnog otpada i predviđena je kao konačno rješenje za odlaganje otpada u regiji za narednih 30 godina. Površina deponije iznosi (zajedno sa obodnim kanalima) 140.530 m², i nepravilnog je oblika. Još uvijek na deponiju ne odlažu otpad sve općine/grad ZDK.

¹⁰ Izvještaj br. 01/13-eko o rezultatima kontinuiranih mjerenja zagađivača za period od 01.01.2012. do 31.12.2012. godine

¹¹ Godišnji izvještaj, mjerenje zraka Zenica, 2010, Univerzitet u Zenici

¹² Plan upravljanja otpadom na području ZDK, 2009, Skupština Zeničko-dobojskog kantona

Zaštita zemljišta

U odnosu na procese kontaminacije, najviše istraženo područje do sada je bilo područje sa razvijenom industrijom (Zenica i Kakanj). Oštećene površine nastale kao posljedica prisustva deponija jalovine, prisutne su na područjima Grada Zenica, općina Kakanj i Breza. Osim navedenih uzroka oštećenja tla prisutni su i drugi faktori: deponije raznog otpada, erozija, klizišta i deforestacija, kao i izgradnja naselja, industrijskih i infrastrukturnih objekata.

Istraživanja o zagađenosti tla su vršena veoma sporadično. Godine 2010., Federalni zavod za agropedologiju je uradio Elaborat o zagađenosti zemljišta¹³. Elaborat navodi značajna prekoračenja u koncentracijama olova, kadmija, cinka, nikla i hroma na lokacijama Pobrežje, Tetovo, Banlozi, Donja Gračanica i Pehare, i to prisutnih u poljoprivrednom zemljištu koje se i koristi u te svrhe od strane lokalnog stanovništva. Sadržaj PAH-ova je ispod granične vrijednosti (0.39 mg/kg, 0.67 mg/kg, 0.36, 0.25 mg/kg i 0.52 mg/kg). Podataka o kvalitetu zemljišta u drugim općinama/gradu nema, ali je mogućnost za prisustvo kontaminanata velika, posebno u plavnim područjima.

Energija i energetska efikasnost

Veći urbani centri, posebno oni smješteni u blizini značajnih industrijskih kapaciteta i termoelektrana, koriste daljinsko grijanje u značajnijem opsegu (Zenica, Kakanj, Tešanj, Breza). Većina domaćinstava, s obzirom na nisku razinu prihoda po stanovniku koriste kao izvor grijanja ugalj, drvo i električnu energiju. Postojeće toplane i pripadajuća oprema, posebno kotlovnice, stare su između 20 i 25 godina, tj. na rubu svoga radnog vijeka, što rezultira niskom efikasnošću sistema.

Postojeća trasa Zvornik-Sarajevo-Semizovac-Zenica u ZDK opslužuje potrebe malog broja privrednih subjekata u općinama Visoko, Kakanj i Gradu Zenici. ZDK posjeduje značajan potencijal kada je u pitanju sunčeva energija¹⁴.

1.1.8. Analiza javnih sredstava ZDK

Poreski i neporeski prihodi

Ukupni poreski i neporeski prihodi i primici bez kreditnog zaduženja u Budžetu ZDK u 2014. godini planirani su u iznosu od 275,3 miliona KM, što u odnosu na prihode ostvarene za 2013. godinu (230,6 mil. KM) predstavlja uvećanje od 19,38%. U ovoj tabeli navedene su projekcije prihoda za Budžet Zeničko-dobojskog kantona za period 2015. - 2017. godine u ukupnom iznosu (budžetska sredstava, prihodi od sopstvene djelatnosti, namjenska sredstava i sredstva donacija) koje su date od strane Direkcije za ekonomsko planiranje BiH i Federalnog ministarstva finansija i Ministarstva finansija Zeničko-dobojskog kantona u dijelu neporeznih prihoda.

¹³ Elaborat o zagađenosti zemljišta neorganskim i organskim polutantima na području općine Zenica, Zavod za agropedologiju, 2014

¹⁴ Prostorni Plan ZDK 2009-2029

Tabela 12 Projekcija prihoda za Zeničko-dobojski kanton za period 2015.-2017. godinu

	Prihodi	Ostvareno	Plan	Projekcija		
		2013 (KM)	2014 (KM)	2015 (KM)	2016 (KM)	2017 (KM)
I	POREZI	196,0	227,5	204,1	207,9	212,5
1	Indirektni porezi sa Jedinstvenog računa	164,6	185,3	170,7	174,0	177,1
2	Porez na dohodak	20,6	25,9	21,0	21,0	22,0
3	Porez na dobit	9,4	14,1	11,2	11,7	12,2
4	Porezi građana	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5	Ostali porezi	1,4	2,2	1,2	1,2	1,2
II	NAKNADE I TAKSE	6,0	6,9	6,0	6,2	6,4
1	Naknade i takse	6,0	6,9	6,0	6,2	6,4
III	NOVČANE KAZNE	3,9	4,4	3,6	3,7	3,8
1	Novčane kazne	3,8	4,2	3,5	3,6	3,7
2	Ostali prihodi	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
IV	OSTALI NEPORESKI PRIHODI	21,1	31,9	20,0	20,1	22,0
	Ostali neporeski prihodi	21,1	31,9	20,0	20,1	22,0
V	FINANSIRANJE I TRANSFERI	3,6	4,6	3,0	5,0	4,0
1	Transferi	3,6	2,6	3,0	3,1	4,0
2	Finansiranje i privatizacija, prodaja imovine	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0
VI	KAPITALNI PRIMICI	0,0	16,1	0,0	0,0	0,0
	UKUPNO (I+II+III+IV+V+VI)	230,6	291,4	236,7	242,9	248,7

Ukupni prihodi od poreza na dobit su projicirani na 14,1 miliona KM u 2014. godini, što predstavlja povećanje od 50,0% u odnosu na izvršenje u 2013. godini. Projekcija za 2015. predviđa smanjenje od 32,0%, a za 2016. i 2017. godinu predviđene su sa stopom rasta od oko 2,08%, odnosno 7,14% u odnosu na prethodnu godinu.

Ukupni prihodi od poreza na dohodak su projicirani na 25,9 miliona KM u 2014. godini, što predstavlja povećanje od 25,72% u odnosu na izvršenje u 2013. godini. Projekcija prihoda od poreza na dohodak u Budžetu ZDKu 2015. godini predviđa povećanje od 7,69% u odnosu na 2014. godinu, dok za 2016. i 2017. godinu predviđa povećanje od 7,69% i 12,82%.

Budžetska potrošnja

Na osnovu ove analize i prognoze prihoda te preuzetih podataka od općina/grada ZDK i vanbudžetskih fondova, dat je presjek 2013. i 2014.g. a urađene su projekcije budžetske potrošnje po ekonomskoj klasifikaciji za period 2015. - 2017. godinu. Postojeća struktura potrošnje nije optimalna, uslijed alociranja velikog iznosa budžetskih sredstava na plate i naknade, socijalne transfere, te nedovoljne alokacije na materijalne troškove i kapitalne investicije, pa je imperativ na Vladi Zeničko-dobojskog kantona da se odupre povećanju potrošnje van okvira onoga što je fiskalno održivo.

U slijedećoj tabeli daju se okvirni ukupni troškovi po osnovu rashoda iz budžeta i po osnovu prihoda od sopstvene djelatnosti, namjenskih sredstava, donacija i primljenih tekućih transfera.

Tabela 13 Projekcija rashoda i izdataka za Zeničko-dobojski kanton za 2015. – 2017.g. (u mil KM)

Rashodi	Ostvareno	Plan	Projekcije		
	2013. (KM)	2014.(KM)	2015. (KM)	2016. (KM)	2017. (KM)
UKUPNO PLATE	161,9	161,3	146,7	151,7	153,0
Bruto plate i doprinosi	139,6	139,1	124,5	129,0	130,0
Naknade troškova zaposlenih	22,3	22,2	22,2	22,7	23,0
MATERIJALNI TROŠKOVI	34,9	37,1	31,1	31,9	33,0
TEKUĆI TRANSFERI	54,6	71,8	49,4	53,3	51,9
Subvencije	1,0	13,0	0,9	3,0	2,2
Transferi pojedincima	34,5	41,9	32,6	34,0	33,0
Transferi drugim nivoima vlasti	10,8	10,5	8,5	8,7	8,9
Ostali tekući transferi	8,3	6,4	7,4	7,6	7,8
Kapitalni grantovi	0,5	4,1	0,5	0,6	1,6
Otplata kamate	0,2	0,4	0,5	0,5	0,5
Nabavka stalnih sredstava	4,4	14,7	3,9	4,9	4,1
Otplata duga	0,3	1,5	4,6	0,0	4,6
Pozajmice	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ostalo	0,4	0,4	0,0	0,0	0,0
UKUPNO	257,2	291,3	236,7	242,9	248,7

1.2. Pregled unutrašnjih i vanjskih faktora

SWOT analiza je ključni okvir za analizu situacije koji omogućava integraciju drugih metoda, kao što su PESTLE, analiza resursa i rezultata i druge. SWOT analiza se koristi za utvrđivanje prilika i prijetnji, kao i snaga i slabosti. Na engleskom jeziku „SWOT“ je akronim koji predstavlja ova 4 faktora. Kod izrade SWOT analize potrebno je nastojati da analiza bude što objektivnija, koncentrirajući se što je moguće više na posmatranje stvari iz ugla učesnika u strateškom procesu, kao i građana. Dok se socio-ekonomska analiza uglavnom više bavi kvantitativnim pokazateljima baziranim na historijskim činjenicama, SWOT analiza uključuje kvalitativnu ocjenu stanja iz ugla svih relevantnih učesnika uključenih u proces razvoja. „PESTLE“ analiza je alat za analizu vanjskih trendova i pitanja na koje u ovom slučaju ZDK nema utjecaja. „PESTLE“ je akronim koji zapravo može poslužiti kao kontrolni popis tematskih oblasti koje je potrebno razmotriti u sklopu analize. Označava sljedeće oblasti: političku, ekonomsku, socijalnu, tehnološku, pravnu i okolišnu. Može se iskoristiti kako bi se ustanovili vanjski faktori koji su identifikovani u okviru sekcije ‘prilike i prijetnje’ u „SWOT“ analizi.

Slijedeća tabela koja predstavlja SWOT analizu ZDK, nastala je kao rezultat provedenih radionica sa članovima KOR-a ZDK iz svih relevantnih sektora. U okviru revizije Strategije razvoja ZDK, SWOT instrument je korišten za određivanje strateških fokusa, dominantnih i određujućih faktora, unutar i van ZDK, za koje postoji vjerovatnoća da će imati značajan uticaj na ispunjenje vizije razvoja, kao i da proizvedu relevantne strateške smjernice. Dakle, cilj provedene SWOT analize jeste povećanje nivoa raspoloživih informacija s ciljem određivanja trenutnog stanja i mogućih strateških pravaca.

Lista oblasti	Analiza SNAGA	Analiza SLABOSTI
Resursi Organizacija Prošli rezultati	- Geostrateški položaj ZDK - Bogato kulturno-historijsko naslijeđe - Prirodni resursi (velike rezerve uglja i drugih minerala, zemljište, voda, šuma) - Energetski potencijal i povoljni uslovi za korištenje obnovljivih izvora energije - Izvozna orijentacija jakih privrednih subjekata na području ZDK - Institucionalni kapaciteti javne uprave u ZDK za planiranje i upravljanje razvojem - Industrijska i zanatska tradicija - Zakon o javno-privatnom partnerstvu - Zakon o obrazovanju odraslih - Raspoloživa radna snaga - Iskusna radna snaga u oblastima: proizvodnje metala i nemetala, drvne, tekstilne, obučarske i prehrambene industrije - Dobra infrastruktura osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja - Potencijal za razvoj različitih vidova turizma, izgrađena infrastruktura za razvoj turizma, sportske i rekreativne aktivnosti, te renomirani kulturni centri - Aktivne i snažne nevladine organizacije, posebno u sferi zaštite okoliša i ljudskih prava - Usvojeni strateški dokumenti – Plan upravljanja otpadom - Postojanje regionalne deponije za upravljanje neopasnim otpadom - Kreditno-garancijski fond	- Nedovoljna tehnološka efikasnost i iskorištenost resursa - Ograničena sredstva finansiranja za realizaciju razvojnih projekata - Nedostatak kapaciteta za pripremu projekata za međunarodne fondove - Nedovoljan marketing i promocija domaćih proizvoda - Loša saobraćajna infrastruktura regionalnih i lokalnih saobraćajnica - Nekonzistentnost tržišta radne snage i neusklađenost sistema obrazovanja sa potrebama tržišta rada - Nedovoljna informatička uvezanost - Nedovoljan nivo finalne proizvodnje – uglavnom izvoz poluproizvoda - Ovisnost o velikim industrijskim sistemima - Nezadovoljavajuća poslovna klima i niska konkurentnost preduzeća - Usitnjenost poljoprivrednih posjeda - Nedovoljna infrastrukturna podrška razvoju MSP i preduzetništva - Nepovoljna starosna struktura stanovništva - Pojava nepotizma, mita i korupcije u svim segmentima u društvu - Neintegriranost problematike zaštite okoliša u druge sektorske politike - Nedovoljni kapaciteti institucija zaštite okoliša - Djelimična neusklađenost kantonalnog zakonodavstva sa EU legislativom - Ograničena sredstva za ulaganje u zaštitu okoliša - Niska svijest javnosti o problematiki zaštite okoliša i energetske efikasnosti - Visok nivo zagađenja zraka i voda - Neizgrađene infrastrukture upravljanja otpadom (posebne vrste otpada i opasni otpad) - Nepostojanje registra emisija i ispusta - Veliki vodni gubici (vodosnabdjevanje) - Nedostatak sredstava na nivou ZDK, za ulaganja u infrastrukturu - Uništena putna, stambena i javna infrastruktura poplavama i klizištima - Slabe javne finansije, oporezivanje i fiskalna održivost - Nezadovoljavajuća finansijska stabilnost, efikasnost, kvalitet i obim sistema zdravstvene zaštite
Lista oblasti	Analiza PRILIKA	Analiza PRIJETNJI
Političke	- Aktivnosti za dobijanje kandidatskog	- Preklapanje nadležnosti u ključnim

	statusa - Harmoniziranje domaćih propisa sa EU zakonodavstvom - Povećana primjena i usvajanje međunarodnih standarda - Interes za stvaranje pozitivnog i stabilnog ambijenta za nova investiciona ulaganja uz pravnu i političku sigurnost svih investicija - Rast interesa za uspostavljanje pune vladavine zakona i dobrog upravljanja - Strategija borbe protiv korupcije	sektorima između različitih nivoa vlasti - Politički uticaji viših nivoa na izbor strateških razvojnih projekata i partnera - Nedovoljna politička podrška za zaštitu domaće proizvodnje - Unutrašnja politička nestabilnost u BiH koja negativno utiče na jačanje i razvoj tržišta - Kašnjenje u ispunjavanju obaveza iz procesa EU integracija - Loš imidž BiH u svijetu - Pravna nesigurnost i kriza u vladavini zakona
Ekonomске	- Saradnje i aktivnosti u BiH na privlačenju novih investicija - Mogućnost korištenja međunarodnih fondova za BiH - Rast interesa za međuopćinsku i regionalnu suradnju - Aktivnosti vezane za Koridor Vc - Programi podrške poljoprivredi i otvaranje mogućnosti izvoza - Zakon o sistemu državne pomoći u BiH - Reforme poslovnog okruženja u FBiH kroz donošenje novih zakona o preduzećima i direktnim stranim ulaganjima - Reforme inspekcije - Programi podrške malim i srednjim preduzećima i preduzetništvu sa viših nivoa vlasti	- Globalna kriza - Ekonomska nestabilnost BiH - Siva ekonomija - Visoka stopa doprinosa i poreza prema zakonima definiranim na višem nivou - Odliv školovanih kadrova iz BiH - Neadekvatna raspodjela prihoda na svim nivoima vlasti - Nedostatak kapitalnih investicija na svim nivoima sa ciljem podizanja kvaliteta života - Slaba institucionalna podrška naučno-istraživačkim aktivnostima u BiH - Nedostatak poljoprivredne politike i relevantnih institucija na državnom nivou - Slaba implementacija sektorskih strategija svih nivoa vlasti - Vertikalna i horizontalna neusklađenost strategija - Nedovoljna razvijenost transportnih i distribucijskih sistema unutar BiH/entiteta
Socijalne i društvene	- Programi upošljavanja ranjivih i marginaliziranih kategorija - Programi za integraciju isključenih ranjivih i marginaliziranih kategorija (omladina, invalidi, povratnici, manjine...) - Šira podrška upošljavanju žena i političkoj angažovanosti žena - Reforma socijalne zaštite i penzijskog osiguranja - Fokus na bolju ciljanu raspodjelu socijalnih davanja - Bolja ciljana raspodjela socijalnih davanja - Reforma i jačanje sistema zdravstvene zaštite - Jačanje saradnje i povezivanja u rješavanju sigurnosnih izazova	- Siromašenje stanovništva kao posljedica ekonomske krize - Nedostatak programa subvencioniranja socijalno ugroženih kategorija stanovništva i njihovog zapošljavanja u BiH - Neriješen socijalni status velikog broja radno sposobnih osoba nezaposlenih radnika u BiH (posljedica ratnih razaranja, neuspješne privatizacije, ranog penzionisanja i sl.) - Značajan negativan uticaj medija na formiranje javnog mijenja - Povećanje sigurnosnih prijetnji
Tehnološke	- Povezivanje tehnoloških i inovacionih centara i instituta u transferu znanja - Razvoj i primjena novih tehnologija	- Transfer zastarjele tehnologije u BiH - Nedovoljna podrška transferu znanja i inovacijama

	- Rastući trend uvođenja standarda i sistema kvaliteta u proizvodnji	
Pravne	- Primjena postojećeg zakonodavnog okvira na višim nivoima - Obaveza harmonizacije domaćih propisa sa zakonodavstvom EU - Reforma javne uprave za jačanje upravnih kapaciteta i povećanje efikasnosti javnih institucija na svim nivoima vlasti	- Neusklađenost BiH legislative sa EU legislativom - Nedostatak i neusklađenost strateško-planskih dokumenata na svim nivoima vlasti - Neusklađenost zakonskih i podzakonskih akata na svim nivoima vlasti - Neefikasno sudstvo i korupcija u BiH - Kompleksna državna struktura i način funkcionisanja sistema
Prirodna okolina	- Širenje primjene EU normi u oblasti ekologije - Usklađenost novih tehnologija sa okolišnim zahtjevima - Potencijal za rast podrške iskorištavanju obnovljivih prirodnih resursa - Postojanje IPA pretpristupnih fondova i drugih EU fondova koji finansiraju aktivnosti iz oblasti zaštite okoliša - Interes stranih ulagača za projekte zaštite okoliša	- Niska ekološka svijest ljudi - Nepostojanje adekvatnih deponija za čvrsti neškodljivi otpad, industrijski i medicinski otpad, te otpad životinjskog porijekla - Poplave i klizišta - Blizina termoelektričnih postrojenja naseljima - Neusklađenost tehnologija i nespremnost industrije za unapređenje sistema za mitigacije uticaja na okoliš - Potreba za dugotrajnim i velikim investicijama (unapređenje kvalitete rijeka – prečistači, zraka – industrija)

Metodom SWOT analize (analiza snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji) utvrđeni su unutrašnji i vanjski faktori, koji pozitivno ili negativno utiču na razvoj ZDK.

Snage ZDK predstavljaju one faktore koji ukazuju na pozitivna stanja unutar ZDK poput geostrateškog položaja, bogatog kulturno-historijskog naslijeđa, prirodnih resursa, energetske potencijala i povoljnih uslova za korištenje obnovljivih izvora energije, izvozne orijentacije jakih privrednih subjekata, institucionalnih kapaciteta javne uprave za planiranje i upravljanje razvojem, industrijske i zanatske tradicije, raspoložive radne snage, dobre infrastrukture obrazovanja, potencijala za razvoj različitih vidova turizma, aktivnih i snažnih nevladinih organizacija. Slabosti su oni faktori ekonomije, okoline i društva koji onemogućavaju razvoj ili slabe razvojne šanse. Njih ZDK treba bitno umanjiti ili ih nastojati ograničiti u potpunosti. Osnovne slabosti koje usporavaju i ograničavaju razvoj ZDK su nedovoljna tehnološka efikasnost i iskorištenost resursa, ograničena sredstva finansiranja za realizaciju razvojnih projekata, loša saobraćajna infrastruktura regionalnih i lokalnih saobraćajnica, nekonkurentnost tržišta radne snage i neusklađenost sistema obrazovanja sa potrebama tržišta rada, nezadovoljavajuća poslovna klima i niska konkurentnost preduzeća, usitnjenost poljoprivrednih posjeda, nepovoljna starosna struktura stanovništva, pojava nepotizma, mita i korupcije u svim segmentima u društvu, neintegritet problematike zaštite okoliša u druge sektorske politike, visok nivo zagađenja zraka i voda, uništena putna, stambena i javna infrastruktura poplavama i klizištima te nezadovoljavajuća finansijska stabilnost, efikasnost, kvalitet i obim sistema zdravstvene zaštite.

Vanjski faktori koji utiču na razvoj ZDK mogu biti ili pokretač ili prepreka razvoju. Aktivnosti za dobijanje kandidatskog statusa, harmoniziranje domaćih propisa sa EU zakonodavstvom, povećana primjena i usvajanje međunarodnih standarda, interes za stvaranje pozitivnog i stabilnog ambijenta za nova investiciona ulaganja uz pravnu i političku sigurnost svih investicija, rast interesa za uspostavljanje pune vladavine zakona i dobrog upravljanja su prilike političke prirode. Pored njih, postoje i značajne

ekonomske, društvene, tehnološke, pravne i okolišne prilike. Prijetnje za razvoj ZDK su unutrašnja politička nestabilnost u BiH koja negativno utiče na jačanje i razvoj tržišta, kašnjenje u ispunjavanju obaveza iz procesa EU integracija, loš imidž BiH u svijetu, pravna nesigurnost i kriza u vladavini zakona, globalna kriza, ekonomska nestabilnost BiH, siva ekonomija, visoka stopa doprinosa i poreza prema zakonima definisanim na višem nivou, odliv školovanih kadrova iz BiH, neadekvatna raspodjela prihoda na svim nivoima vlasti, kompleksna državna struktura i način funkcionisanja sistema, a posebno poplave i klizišta.

ZDK posjeduje velika prirodna bogatstva koje je neophodno staviti u službu razvoja, ali pri tome vodeći računa o zaštiti okoliša. Pomenuto se posebno odnosi na iskorištavanje potencijala za razvoj preduzetništva, industrije i energetike. Osim toga, prirodna bogatstva trebaju biti maksimalno iskorištena za dalji razvoj poljoprivrede i turizma u ZDK. Neefikasnost javnih usluga i loše stanje javne infrastrukture će i dalje biti oblasti u koje će ZDK morati uložiti dodatne napore za unapređenje postojećeg stanja. Konačno, nizak stepen energetske efikasnosti će biti povod za buduće razvojne projekte kako bi se popravilo stanje i prilike koje se pružaju u ovoj oblasti.

1.3. Strateško fokusiranje

Na osnovu socio-ekonomske i SWOT analize postavljen je osnov za definisanje strateških pravaca razvoja ZDK. Strateško fokusiranje je bazirano na jedinstvenim snagama sa kojima raspolaže ZDK kao i ključnim problemima koje u nekoliko narednih godina treba riješiti.

S obzirom da su ključne snage ZDK prirodni resursi (velike rezerve uglja i drugih minerala, zemljište, voda, šuma), energetski potencijal i povoljni uslovi za korištenje obnovljivih izvora energije, izvozna orijentacija jakih privrednih subjekata na području ZDK, industrijska i zanatska tradicija, raspoloživa radna snaga, iskusna radna snaga u oblastima proizvodnje metala i nemetala, drvne, tekstilne, obučarske i prehrambene industrije, potencijal za razvoj različitih vidova turizma i izgrađena infrastruktura za razvoj turizma, postojanje kreditno-garancijskog fonda, a ključne prilike su saradnja i aktivnosti u BiH na privlačenju novih investicija, mogućnost korištenja međunarodnih fondova za BiH, rast interesa za međuočinsku i regionalnu suradnju, aktivnosti vezane za Koridor Vc, programi podrške poljoprivredi i otvaranje mogućnosti izvoza, zakon o sistemu državne pomoći u BiH, reforme poslovnog okruženja u FBiH kroz donošenje novih Zakona o preduzećima i direktnim stranim ulaganjima, reforme inspekcije i programi podrške malim i srednjim preduzećima i preduzetništvu sa viših nivoa vlasti, identificiran je prvi fokus kojim se osigurava **iskorištavanje potencijala ZDK u oblasti industrije, energetike i preduzetništva.**

Snage na pitanjima okoliša su evidentne jer postoje aktivne i snažne nevladine organizacije, posebno u sferi zaštite okoliša i ljudskih prava, usvojeni su strateški dokumenti poput Plana upravljanja otpadom, postoji regionalna deponija za upravljanje neopasnim otpadom, a prilike su identificirane u primjeni EU normi u oblasti ekologije, usklađenosti novih tehnologija sa okolišnim zahtjevima, potencijalu za rast podrške iskorištavanju obnovljivih prirodnih resursa, postojanju IPA pretpristupnih fondova i drugih EU fondova koji finansiraju aktivnosti iz oblasti zaštite okoliša te postoji i interes stranih ulagača za projekte zaštite okoliša. Pri tome su slabosti evidentne u neintegritnosti problematike zaštite okoliša u druge sektorske politike, nedovoljnim kapacitetima institucija zaštite okoliša i postojanju ograničenih sredstava za ulaganje u zaštitu okoliša, te je niska svijest javnosti o problematici zaštite okoliša i energetske efikasnosti, a pri tome je visok nivo zagađenja zraka i voda, pa je fokus **loše stanje okoliša i nizak stepen energetske efikasnosti.**

Snage koje su se izdvojile u sektorima poljoprivrede i turizma su: bogato kulturno-historijsko naslijeđe, potencijal za razvoj različitih vidova turizma, izgrađena infrastruktura za razvoj turizma, sportske i rekreativne aktivnosti, te renomirani kulturni centri, a prilike su zabilježene u programima podrške poljoprivredi i otvaranju mogućnosti za izvoz. Kako je slabost u ZDK nedovoljan marketing i promocija domaćih proizvoda i usitnjenost poljoprivrednih posjeda, a prijetnja nedostatak poljoprivredne politike i relevantnih institucija na državnom nivou, identificiran je fokus kojim se želi raz riješiti problem **nedovoljno iskorištenih potencijala u oblasti poljoprivrede i turizma.**

Iako je jedna od snaga ZDK institucionalni kapacitet javne uprave za planiranje i upravljanje razvojem, te postojanje Zakona o javno-privatnom partnerstvu i Zakona o obrazovanju odraslih, kao i dobra infrastruktura osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja, a prilike su interes za stvaranje pozitivnog i stabilnog ambijenta za nova investiciona ulaganja uz pravnu i političku sigurnost svih investicija, rast interesa za uspostavljanje pune vladavine zakona i dobrog upravljanja te strategija borbe protiv korupcije, i dalje ostaje ključna slabost nedostatak kapaciteta za pripremu projekata za međunarodne fondove, a posebno pojava nepotizma, mita i korupcije u svim segmentima u društvu. Slabost u ZDK je loša saobraćajna infrastruktura regionalnih i lokalnih saobraćajnica te nedostatak sredstava na nivou ZDK za ulaganja u infrastrukturu, uništena putna, stambena i javna infrastruktura poplavama i klizištima. Prilike koje se pružaju su saradnja i aktivnosti u BiH na privlačenju novih investicija, mogućnost korištenja međunarodnih fondova za BiH, rast interesa za međuopćinsku i regionalnu saradnju, aktivnosti vezane za Koridor Vc uz stalno prisutnu prijetnju nedovoljne razvijenosti transportnih i distribucijskih sistema unutar BiH/entiteta. Na osnovu svega toga, fokus će biti na razrješenju prisutnih problema **neefikasnosti pružanja javnih usluga i lošeg stanja javne infrastrukture**

Strateško fokusiranje je izvršeno kroz 4 fokusa:

- 1. Iskorištavanje potencijala ZDK u oblasti industrije, energetike i preduzetništva**
- 2. Loše stanje okoliša i nizak stepen energetske efikasnosti**
- 3. Nedovoljno iskorišteni potencijali u oblasti poljoprivrede i turizma**
- 4. Neefikasnost pružanja javnih usluga i loše stanje javne infrastrukture**

1.4. Vizija razvoja

Definisanje vizije razvoja ZDK odražava stratešku namjeru, dubinu i širinu strateške promjene koju građani žele u periodu od 2016. do 2020. godine. Vizija je karakteristična za tu sredinu – objedinjava geostrateški centralni položaj ZDK na raskrsnici najvažnijih transportnih pravaca i uvezanost sa svim dijelovima BiH, te stremljenje ZDK da postane savremena evropska regija, orijentisana na održive aspekte razvoja gdje se razvoj posmatra kao višedimenzionalan proces ekonomske, društvene, okolišne, prostorne i institucionalne transformacije sa ciljem poboljšanja kvaliteta i standarda života građana, gdje su u razvojne procese uključeni svi akteri razvoja: vladin sektor, privatni sektor, civilno društvo i lokalna zajednica. Svoj razvoj ZDK temelji na industrijskim i ljudskim resursima, prirodnim i turističkim potencijalima, te bogatom kulturno-historijskom naslijeđu i čistom okolišu. Ovakav razvoj karakterišu princip održivosti i integracije, gdje svaki sektor zadržava svoje osnovne razvojne ciljeve, a zajedno ih ostvaruju u obliku uravnoteženog razvoja.

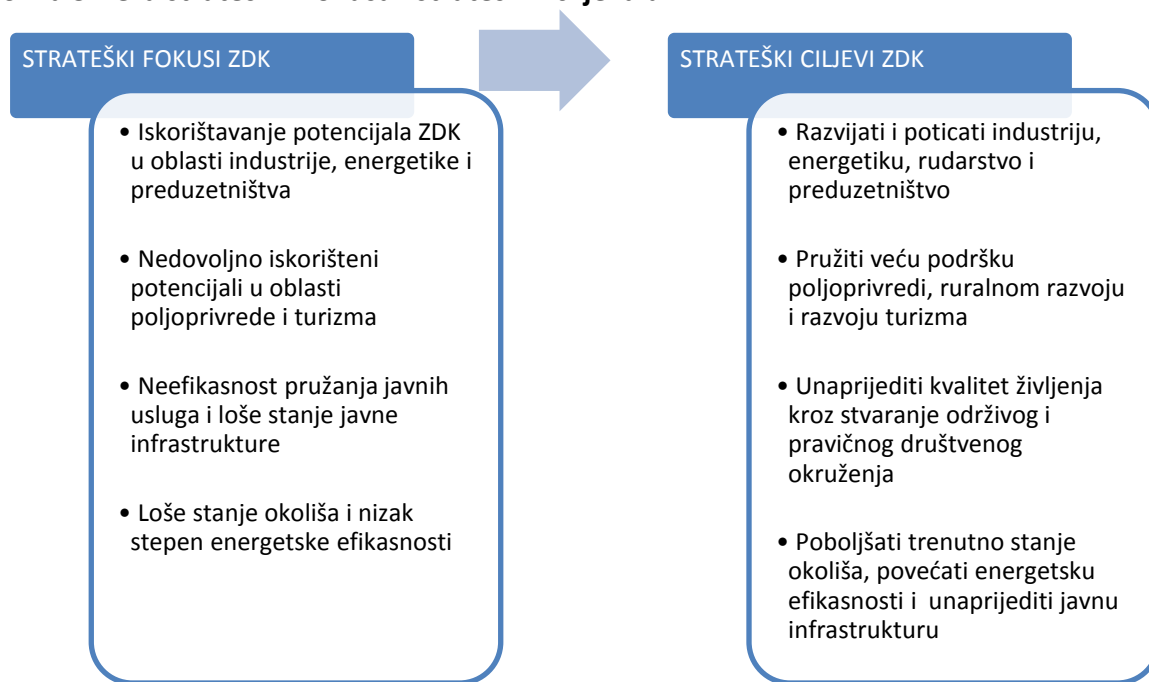
VIZIJA razvoja ZDK

Zeničko-dobojski kanton – savremena evropska regija, ugodna za život i rad i atraktivna za investiranje, koja svoj održivi razvoj temelji na industrijskim i ljudskim resursima, prirodnim i turističkim potencijalima, te bogatom kulturno-historijskom naslijeđu i čistom okolišu.

1.5. Strateški ciljevi

Na temelju strateških fokusa i vizije ZDK definisana su četiri strateška cilja, koji osiguravaju sinergijske efekte između ekonomije, okoliša i društva, uz puno uvažavanje interesa lokalne uprave. Oni imaju prepoznatljiva sektorska težišta, ali su istovremeno integralni i povezujući.

Slika 5 Veza strateških fokusa i strateških ciljeva u ZDK

Strateški cilj 1: Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo

Za razvoj ZDK bitno je sistemski razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo u cjelini, svim raspoloživim lokalnim sredstvima i korištenjem mogućnosti koje pružaju donatori prisutni u regiji i EU programi. Imajući u vidu da razvijanje i poticanje industrije, energetike, rudarstva i preduzetništva treba za cilj da ima povećanje konkurentnosti sektora sa najvećim potencijalom za industrijski rast, razvoj postojećih i kreiranje novih energetske kapaciteta i povećanje konkurentnosti MSP te unapređenje preduzetničkog ambijenta, ova područja obuhvaćena su u **3 prioriteta** kojima se ostvaruje prvi strateški cilj razvoja ZDK.

Stepen realizacije postavljenog strateškog cilja će se pratiti kroz nekoliko ključnih pokazatelja uticaja (BDP, broj zaposlenih, broj nezaposlenih, prosječna neto plata, indeks razvijenosti i dr.) na osnovu kojih će se moći ocijeniti stepen promjena u okruženju. Za svaki pokazatelj su definisane i početne vrijednosti u 2014. godini kao i ciljane vrijednosti u 2020. godini. Tabela 19 sumira pokazatelje uticaja sa početnim i ciljanim vrijednostima za prvi strateški cilj ZDK.

Tabela 14 Pokazatelji uticaja za prvi strateški cilj ZDK

Strateški cilj	Pokazatelji uticaja (ZDK)	Početna vrijednost (2014)	Ciljana vrijednost (2020)
1. Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo	BDP u milionima KM	2.437	2.559
	Broj zaposlenih	69.668	73.151
	Prosječna neto plata u KM	725	833
	Broj nezaposlenih	70.462	69.000
	Indeks razvijenosti	91,9	92,4

Strateški cilj 2: Pružiti veću podršku poljoprivredi, ruralnom razvoju i razvoju turizma

Podrška poljoprivredi, ruralnom razvoju i razvoju turizma će se postići kroz razvoj poljoprivrede sa težištem na oblastima koje imaju tendenciju rasta, unapređenje razvoja infrastrukture u kontekstu ruralnog razvoja, razvoj održivog modela upravljanja šumama i unapređenje i promocija kulturno-historijskih i prirodnih potencijala za razvoj turizma, tako da ovaj strateški cilj ima **4 prioriteta**.

Stepen realizacije drugog strateškog cilja će se pratiti kroz grupu pokazatelja uticaja koji mogu da pokažu da li i u kojoj mjeri su se desile promjene u oblastima poljoprivrede, šumarstva i turizma, ali i kakav je efekat ta promjena ostavila na ukupni privredni razvoj ZDK. Za svaki od pokazatelja date su i početne vrijednosti u 2014. godini te željene vrijednosti u 2020. godini. (Tabela 15)

Tabela 15 Pokazatelji uticaja za drugi strateški cilj ZDK

Strateški cilj	Pokazatelj uticaja (impact)	Početna vrijednost (2014)	Ciljana vrijednost (2020)
2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	Ukupan promet u poljoprivredi i šumarstvu	47.486.000	52.234.600
	Prosječan broj zaposlenih u poljoprivredi i šumarstvu	1.509	1.660
	Prosječne neto plate u poljoprivredi i šumarstvu	799	820
	Ukupan promet u hotelijerstvu i ugostiteljstvu	11.533.924	12.687.316
	Broj zaposlenih u hotelijerstvu i ugostiteljstvu	2.888	3.000
	Prosječne neto plate u hotelijerstvu i ugostiteljstvu	437	470

Strateški cilj 3: Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja

Unapređenje kvaliteta življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja je strateški cilj razvoja ZDK koji će se postići kroz unapređenje kvaliteta usluga javne uprave i jačanje segmenta pravde i sigurnosti, jačanje i podršku obrazovanju, sportu i kulturi i unapređenje tržišta radne snage, unapređenje kvaliteta življenja stanovnika ZDK kroz dimenziju zdravlja i povećanje kvaliteta i efikasnosti usluga i pružanje podrške reformskim aktivnostima u oblasti socijalne zaštite, tako da su ova pitanja obuhvaćena sa **4 prioriteta**.

Neki od ključnih pokazatelja uticaja kojima će se pratiti stepen promjena u okruženju prouzrokovan ovim strateškim ciljem su broj stanovnika u ZDK, broj učenika osnovnih i srednjih škola na hiljadu stanovnika, broj doktora na hiljadu stanovnika, socijalni transferi po glavi stanovnika i dr. Tabela 16 sumira početne vrijednosti u 2014. godini i ciljne vrijednosti u 2020. godini za svaki od pokazatelja.

Tabela 16 Pokazatelji uticaja za treći strateški cilj ZDK

Strateški cilj	Pokazatelj uticaja (ZDK)	Početna vrijednost (2014)	Ciljana vrijednost (2020)
3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	Broj učenika osnovnih i srednjih škola na hiljadu stanovnika	128	128
	Broj ljekara/1000 stanovnika	1,69	1,75
	Socijalni transferi po glavi stanovnika	57,37 KM	61,58 KM

Strateški cilj 4: Poboljšati trenutno stanje okoliša, povećati energetske efikasnost i unaprijediti javnu infrastrukturu

S obzirom na vid industrije prisutan u ZDK, te stanje kvalitete zraka uzrokovano primarno industrijom i saobraćajem, povećanje energetske efikasnosti (EE) i optimizacija korištenja javne infrastrukture doprinijela bi smanjenju korištenja energenata, te očuvanju prirodnih resursa, te posebno smanjenju emisija u medije okoliša. Izmjene tehnologija, povećanje EE, (povećanje obuhvata i poboljšanje kvalitete komunalnih usluga), te pojačana kontrola zagađenja i zagađivača, unaprijedila bi kvalitet života stanovnika ZDK, te dovela i do unapređenja stanja okoliša i doprinijela održivom razvoju ZDK. Ovaj strateški cilj će se ostvariti kroz **četiri prioriteta**.

Pokazatelji uticaja za ovaj strateški cilj su prikazani u Tabeli 17. Najveće promjene u okruženju koje se očekuju na osnovu ovog cilja su promjene u cijeni električne energije, iznos investicija na teritoriji ZDK i dr.

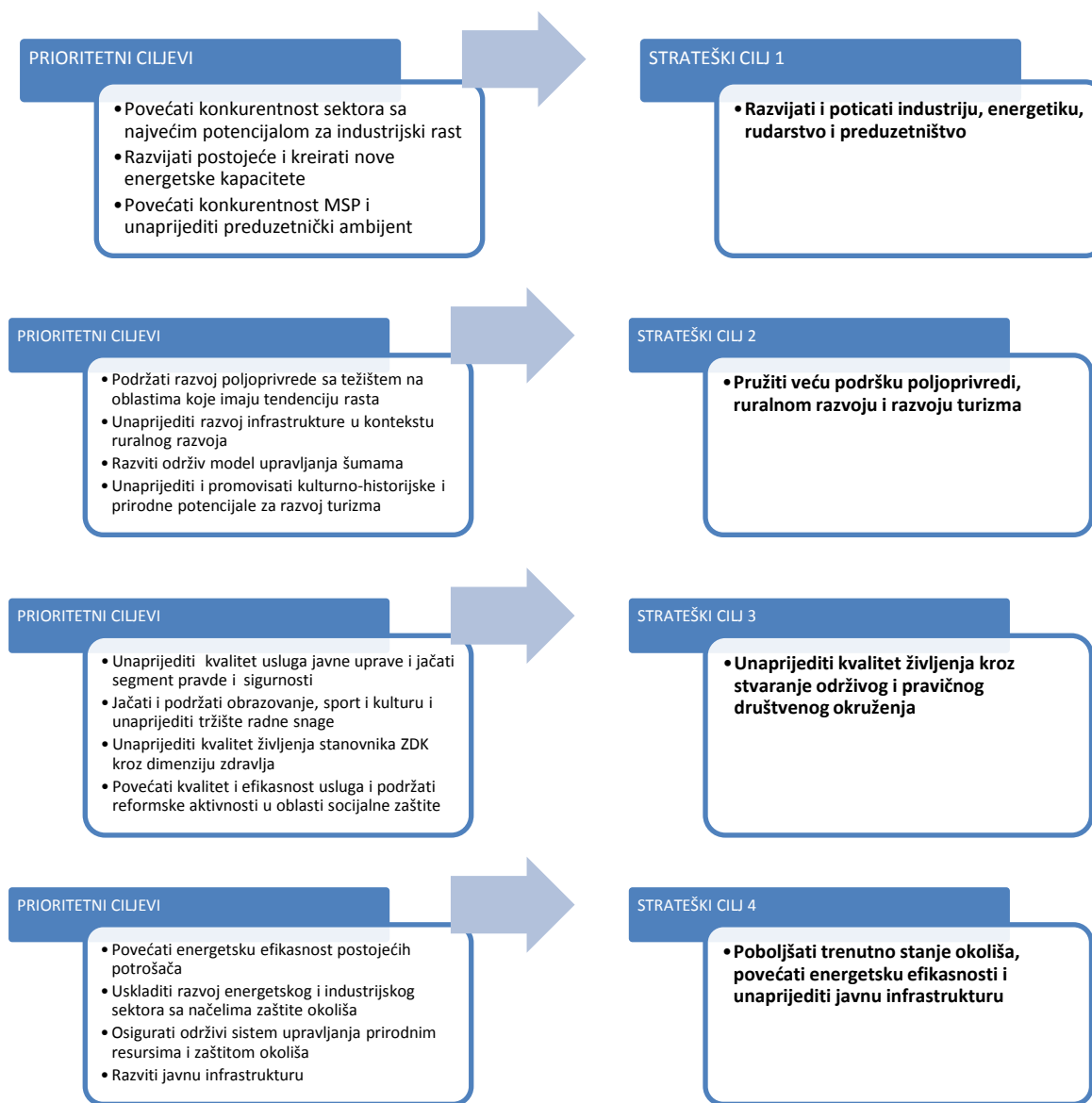
Tabela 17 Pokazatelji uticaja za četvrti strateški cilj ZDK

Strateški cilj	Pokazatelj uticaja (ZDK)	Početna vrijednost (2014)	Ciljana vrijednost (2020)
4. Poboljšati trenutno stanje okoliša i povećati energetske efikasnost	Investicije na teritoriji kantona u ove sektore (KM)	5.350.000	6.000.000
	Udio realizovanih kapitalnih investicija u budžetu (%)	1,99	2

1.6. Prioriteti razvoja

Sa ciljem realizacije zacrtanih strateških ciljeva, za svaki od njih definisan je set prioriteta koji treba da doprinesu ostvarenju istih. Prioritetni ciljevi obuhvataju ključne sektorske prioritete koji imaju najveći međusektorski uticaj na razvoj, a samim time i pokazatelje uticaja. Očekivani rezultati prioriteta su u direktnoj vezi sa pokazateljima uticaja na nivou strateških ciljeva i doprinose realizaciji ciljanih vrijednosti 2020. godine.

Slika 6 Prioritetni ciljevi po strateškim ciljevima ZDK

Strateški cilj 1: Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo

Sa ciljem ostvarenja ciljanih vrijednosti pokazatelja uticaja za prvi strateški cilj ZDK, definisana su tri prioritetna cilja koja imaju za cilj da doprinesu realizaciji istog. Krajni ishodi definisanih prioritetnih ciljeva treba da doprinesu promjenama u indeksu fizičkog obima industrijske proizvodnje, ostvarenim investicijama u prerađivačkoj industriji, ukupnom izvozu u prerađivačkoj industriji, pokrivenosti uvoza izvozom u prerađivačkoj idustriji, ukupnim isplaćenim investicijama u proizvodnju i snabdijevanje električne energije, indeksu obima proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom, broju registrovanih poslovnih subjekata itd., a sve sa ciljem doprinosa ostvarenju pokazatelja uticaja kao što su broj zaposlenih u ZDK, BDP, indeks razvijenosti ZDK i dr.

Tabela 18 Prioritetni ciljevi za strateški cilj 1 sa pripadajućim pokazateljima krajnjeg rezultata

Prioritetni cilj	Pokazatelj krajnjeg rezultata	Početna vrijednost (2014)	Ciljna vrijednost (2020)
Povećati konkurentnost sektora sa najvećim potencijalom za industrijski rast	Indeks fizičkog obima industrijske proizvodnje	95,9	105,5
	Ostvarene investicije u prerađivačkoj industriji u 000 KM	98.421	110.000
	Ukupan izvoz u prerađivačkoj industriji u 000 KM	1.643.093	2.079.040
	Pokrivenost uvoza izvozom u prerađivačkoj industriji	116,65	105
	Broj privrednih subjekata u prerađivačkom sektoru	1.942	2100
	Broj zaposlenih u prerađivačkom sektoru	21.345	23.000
	Indeks obima industrijske proiz. vađenja ruda i kamena	97,7	117,2
Razvijati postojeće i kreirati nove energetske kapacitete	Ukupne isplaćene investicije u proizvodnju i snab. el. energije u 000 KM	34.222	107.534,5
	Broj pravnih lica u proizvodnji i snabdijevanju el. energijom	39	44
	Indeks obima proizvodnje i snabd. el. Energijom	85,5	87
Povećati konkurentnost MSP i unaprijediti preduzetnički ambijent	Broj registrovanih poslovnih subjekata	16.319	17.000
	Ukupne isplaćene investicije u 000 KM (2013)	375.464	450.557

Strateški cilj 2: Pružiti veću podršku poljoprivredi, ruralnom razvoju i razvoju turizma

Sa ciljem pružanja veće podrške poljoprivredi, ruralnom razvoju i razvoju turizma, definisana su četiri prioritetna cilja koji u periodu 2016.-2020. godine treba da ostvare najveći stepen doprinosa ostvarenju istog. Kako bi se u konačnici ostvarile promjene u ukupnom prometu u poljoprivredi i šumarstvu te hotelijerstvu i ugostiteljstvu, prosječnom broju zaposlenih u poljoprivredi i šumarstvu, prosječnim neto platama u poljoprivredi i šumarstvu i dr., neophodno je realizovati nekoliko međusektorski povezanih prioritetnih ciljeva koji treba da doprinesu neposrednim promjenama u ostvarenim investicijama u poljoprivredu, hotelijerstvo i ugostiteljstvo, ukupnim poŹnjevenim površinama svih kultura, pokrivenosti domaćinstava sa pristupom kontrolisanoj vodi za piće itd.

Tabela 19 Prioritetni ciljevi za strateški cilj 2 sa pripadajućim pokazateljima krajnjeg rezultata

Prioritetni cilj	Pokazatelj krajnjeg rezultata	Početna vrijednost (2014)	Ciljna vrijednost (2020)
Podržavati razvoj poljoprivrede sa težištem na oblastima koje imaju tendenciju rasta	Pokrivenost uvoza izvozom za hranu i žive životinje	23,5%	28%
	Ostvarene investicije u poljoprivredi u nova stalna sredstva uključujući investicije poljoprivrednih gazdinstava u 000 KM	12.092	25.000
	Ukupna obrađena površina u ha	28.838	31.722
	Broj registrovanih poslovnih subjekata u polj. i šum.	618	680
	Broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava koja su svoju djelatnost registrovali po Zakonu o obrtu (osnovna djelatnost)	133	165
Unaprijediti i promovisati kulturno-historijske i prirodne potencijale za razvoj turizma	Investicije u hotelijerstvu i ugostiteljstvu u 000 KM	1.456	1.602
	Broj dolazaka turista	19.242	22.000
	Broj noćenja turista	38.758	44.572
	Broj ležaja	993	1100
Unaprijediti razvoj infrastrukture u kontekstu ruralnog razvoja	Investicije na teritoriji kantona u ove sektore (KM)	6.883.734	10.500.000
	Udio realizovanih kapitalnih investicija u budžetu (%)	2,57	3,5
Razviti održiv model upravljanja šumama	Ukupna proizvodnja šumskih sortimenata u hilj. m ³	407	447
	Drvena masa ha/m3	161	162

Strateški cilj 3: Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja

Unapređenje kvaliteta usluga javne uprave, jačanje segmenta pravde i sigurnosti, jačanje i podržavanje obrazovanja, sporta i kulture, unapređenje tržišta radne snage, unapređenje kvaliteta življenja stanovnika kroz dimenziju zdravlja, te povećanje kvaliteta usluga socijalne zaštite u periodu 2016.-2020. godine trebaju da doprinesu stepenu realizacije trećeg strateškog cilja. Neki od pokazatelja krajnjeg rezultata ovih ciljeva treba da prikažu promjene u broju kriminalnih djela na području ZDK, broju djece koja završavaju osnovno i srednje obrazovanje, broj aktivnih članova u sportskim institucijama, broj zdravstveno osiguranih lica u odnosu na ukupno stanovništvo u ZDK, broj korisnika socijalne pomoći na 1000 stanovnika itd. Tabela 20 sumira pokazatelje krajnjeg rezultata za svaki od prioritetnih ciljeva sa početnim vrijednostima u 2014. godini i ciljanim vrijednostima u 2020. godini.

Tabela 20 Prioritetni ciljevi za strateški cilj 3 sa pripadajućim pokazateljima krajnjeg rezultata

Prioritetni cilj	Pokazatelj krajnjeg rezultata (outcome)	Početna vrijednost (2014)	Ciljna vrijednost (2020)
Unaprijediti kvalitet usluga javne uprave i jačati segment pravde i sigurnosti	Broj kriminalnih djela	3.181	2.915
	Broj prestupnika	2.614	2.360

Jačati i podržati obrazovanje, sport i kulturu i unaprijediti tržište radne snage	Omjer broja nastavnika prema broju djece u osnovnom i srednjem obrazovanju	82 nastavnika/1.000 učenika	100 nastavnika/1.000 učenika
	Broj aktivnih članova u sportskim institucijama	9.000	10.000
	Broj aktivnih članova u institucijama kulture	164	200
Unaprijediti kvalitet življenja stanovnika ZDK kroz dimenziju zdravlja	Zdravstveno osiguranih lica u odnosu na ukupno stanovništvo	88%	95%
Povećati kvalitet i efikasnost usluga i podržati reformske aktivnosti u oblasti socijalne zaštite	Broj korisnika socijalne pomoći/1000 stanovnika	82,08	82,00
	Broj siromašnih	32.629	32.000
	Iznos socijalnih izdvajanja	22.824.386	22.000.000

Strateški cilj 4: Poboljšati trenutno stanje okoliša, povećati energetske efikasnost i unaprijediti javnu infrastrukturu

Poboljšanje ukupnog stanja okoliša, povećanje energetske efikasnosti i unapređenje javne infrastrukture se planira ostvariti kroz povećanje energetske efikasnosti postojećih potrošača, usklađivanje razvoja energetskog i industrijskog sektora sa načelima zaštite okoliša, osiguranje održivog sistema upravljanja prirodnim resursima i zaštitom okoliša i razvojem regionalne infrastrukture. Nabrojani prioritetni ciljevi treba da rezultiraju promjenama koje će biti moguće pratiti kroz set pokazatelja krajnjeg rezultata kao što su potrošnja energenata, emisije GHG gasova, toplotne gubitke, industrijsku produktivnost po toni energenta, kvalitetu rijeka i zemljišta, potrošnju uglja za proizvodnju energije, potrošnju goriva iz obnovljivih izvora za proizvodnju električne i toplotne energije i dr. Tabela 21 sumira pokazatelje očekivanog rezultata sa pripadajućim početnim (2014) i ciljanim vrijednostima (2020) za prioritetne ciljeve četvrtog strateškog cilja ZDK.

Tabela 21 Prioritetni ciljevi za strateški cilj 4 sa pripadajućim pokazateljima krajnjeg rezultata

Prioritetni cilj	Pokazatelj krajnjeg rezultata (outcome)	Početna vrijednost (2014)	Ciljana vrijednost (2020)
4.1 Povećati energetske efikasnost postojećih potrošača	Potrošnja energenata –za isti proizvodno korisnički nivo	Prirodni gas: 60.998 x 1000 Sm ³ Ugalj: 2.056.000,0 t/god	Prirodni gas: 55.000x 1000 Sm ³ Ugalj: 2.500.000 t/god
	Emisije GHG gasova	Prašina: 1000 t/god SO ₂ : 120.000 t CO ₂ : 2.500.00 t	Prašina: 500 t/god SO ₂ : 60.000 t CO ₂ : 2.200.000 t
4.2 Uskladiti razvoj energetskog i industrijskog sektora sa načelima zaštite okoliša	Kvalitet rijeka i zemljišta	Rijeka Bosna: III kvalitet Tlo: prekoračene granične vrijednosti teških metala	Rijeka Bosna: II kvalitet Tlo: neprekoračene granične vrijednosti teških metala
4.3 Osigurati održivi sistem upravljanja prirodnim resursima i zaštite okoliša	Broj pogona i preduzeća koji izvještavaju	Trenutno: 0	Sva registrovana
	Oformljen certificiran centar za monitoring emisija i okoliša	0	1
4.4 Razvoj regionalne	Potrošnja uglja za	Ugalj: 700 t/dan	Ugalj: 400 t/dan

infrastrukture	proizvodnju energije (tona)		
	Povezanost sa regionalnim centrima (izgrađeni putevi)	Magistralne ceste 171 km Regionalne ceste 442 km	Magistralne ceste 186 km Regionalne ceste 500 km

1.7. Veza sa planskim dokumentima

Sa ciljem osiguranja vertikalne i horizontalne integracije i usklađenosti sa strateškim okvirom ZDK, posmatrana je usklađenost svakog strateškog cilja sa strateškim dokumentima viših nivoa, i to usklađenost sa Strategijom razvoja BiH, 2010.-2020.¹⁵, Strategijom socijalne uključenosti BiH, 2010.-2020., te Reformskom agendom koju je prihvatilo Vijeće ministara BiH, Vlada FBiH i Vlada ZDK.¹⁶ Također je analizirana usklađenost svakog strateškog cilja sa Višedržavnim strateškim dokumentom za IPA II (2014.-2020.) koji je usvojila Evropska komisija dana 30.6.2014., sa Indikativnim strateškim dokumentom za IPA II za BiH, 2014.-2017. koji je usvojila Evropska komisija dana 15.12.2014., te sa Sektorskim planskim dokumentima 2015.-2017. koje je usvojilo Vijeće ministara dana 25.6.2015. Vijeće Evrope je u Briselu, dana 17.06.2010. usvojilo dokument „Evropa 2020“ kao svoju novu strategiju za zapošljavanje, pametan, održiv i inkluzivan rast.

Kada je riječ o prvom strateškom cilju razvoja ZDK, njegova veza sa ciljevima iz strateškog okvira viših nivoa upravne vlasti u BiH je prikazana u narednoj tabeli.

Tabela 22 Usklađenost Strateškog cilja br. 1 sa strateškim dokumentima višeg nivoa i Reformskom agendom

USKLAĐENOST SA STRATEŠKIM DOKUMENTIMA VIŠEG NIVOVA I REFORMSKOM AGENDOM			
Strategija razvoja ZDK, 2016.-2020.	Strategija razvoja BiH, 2010.-2020.	Strategija socijalne uključenosti BiH, 2010.-2020.	Reformska agenda 2015.-2018.
Strateški cilj br.1	Strateški ciljevi	Podcilj	Značajne oblasti
Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo	Konkurentnost Zapošljavanje Održivi razvoj	Socijalna politika u funkciji zapošljavanja	Poslovna klima i konkurentnost Tržište rada

Tabela 23 Usklađenost Strateškog cilja br. 1 sa dokumentima i pravcima razvoja EU

USKLAĐENOST SA DOKUMENTIMA I PRAVCIMA RAZVOJA EU					
Strategija razvoja ZDK, 2016.-2020.	Višedržavni strateški dokument (MCSP) za IPA II, 2014.-2020.	Indikativni strateški dokument za IPA II za BiH, 2014.-2017.	Sektorski planski dokument, 2015.-2017.	Evropa 2020	SEE Evropa 2020
Strateški cilj br.1	Zajednički prioriteti za pretprijetnu pomoć	Ključni sektori		Prioritetne oblasti	Strateški ciljevi
Razvijati i poticati	Konkurentnost i	Konkurentnost i		Pametan rast	Integrirani

¹⁵ Vlada FBiH je na 157. sjednici Vlade FBiH (21.09.2010.) podržala Strategiju razvoja BiH i Strategiju socijalne uključenosti BiH za period 2010-2020. godine

¹⁶ Zaključkom Vlade ZDK broj: 02-01-15069/15 od 30.7.2015. prihvaćena je Reformska agenda za Bosnu i Hercegovinu za period 2015.-2018.

industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo	inovacije Energija	inovacije: strategije lokalnog razvoja			rast Pametni rast
---	-----------------------	--	--	--	-------------------------

Tabela 24 prikazuje vertikalnu integraciju strateškog cilja 2 ZDK sa ciljevima iz strateškog okvira.

Tabela 24 Usklađenost Strateškog cilja br. 2 sa strateškim dokumentima višeg nivoa i Reformskom agendom

USKLAĐENOST SA STRATEŠKIM DOKUMENTIMA VIŠEG NIVOVA I REFORMSKOM AGENDOM			
Strategija razvoja ZDK, 2016.-2020.	Strategija razvoja BiH, 2010.-2020.	Strategija socijalne uključenosti BiH, 2010.- 2020.	Reformska agenda 2015.- 2018.
Strateški cilj br.2	Strateški ciljevi	Podcilj	Značajne oblasti
Pružiti veću podršku poljoprivredi, ruralnom razvoju i razvoju turizma	Održivi razvoj Konkurentnost Zapošljavanje	Socijalna politika u funkciji zapošljavanja	Poslovna klima i konkurentnost Tržište rada

Tabela 25 Usklađenost Strateškog cilja br. 2 sa dokumentima i pravcima razvoja EU

USKLAĐENOST SA DOKUMENTIMA I PRAVCIMA RAZVOJA EU					
Strategija razvoja ZDK, 2016.-2020.	Višedržavni strateški dokument (MCSP) za IPA II, 2014.- 2020.	Indikativni strateški dokument za IPA II za BiH, 2014.- 2017.	Sektorski planski dokument, 2015.-2017.	Evropa 2020	SEE Evropa 2020
Strateški cilj br.2	Zajednički prioriteti za pretpristupnu pomoć	Ključni sektori		Prioritetne oblasti	Strateški ciljevi
Pružiti veću podršku poljoprivredi, ruralnom razvoju i razvoju turizma	Konkurentnost i inovacije	Konkurentnost i inovacije: strategije lokalnog razvoja		Održiv rast	Integrirani rast Održiv rast

Treći strateški cilj razvoja ZDK koji će doprinijeti ostvarenju postavljene vizije je **unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja**. Tabela 26 prikazuje vertikalnu integraciju strateškog cilja 3 ZDK sa ciljevima iz strateškog okvira.

Tabela 26 Usklađenost Strateškog cilja br. 3 sa strateškim dokumentima višeg nivoa i Reformskom agendom

USKLAĐENOST SA STRATEŠKIM DOKUMENTIMA VIŠEG NIVOVA I REFORMSKOM AGENDOM			
Strategija razvoja ZDK, 2016.-2020.	Strategija razvoja BiH, 2010.-2020.	Strategija socijalne uključenosti BiH, 2010.- 2020.	Reformska agenda 2015.-2018.
Strateški cilj br.3	Strateški ciljevi	Podcilj	Značajne oblasti
Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	Održivi razvoj Socijalna uključenost EU integracije	Socijalna politika u funkciji zapošljavanja Poboljšati položaj porodica sa djecom Poboljšati obrazovanje Poboljšati zdravstvenu	Tržište rada Reforma socijalne zaštite i penzija Vladavina prava i dobro upravljanje Reforma javne uprave

		zaštitu Poboljšati položaj osoba sa invaliditetom	
--	--	---	--

Tabela 27 Usklađenost Strateškog cilja br. 3 sa dokumentima i pravcima razvoja EU

USKLAĐENOST SA DOKUMENTIMA I PRAVCIMA RAZVOJA EU					
Strategija razvoja ZDK, 2016.-2020.	Višedržavni strateški dokument (MCSP) za IPA II, 2014.-2020.	Indikativni strateški dokument za IPA II za BiH, 2014.-2017.	Sektorski planski dokument, 2015.-2017.	Evropa 2020	SEE Evropa 2020
Strateški cilj br.3	Zajednički prioriteti za pretpristupnu pomoć	Ključni sektori		Prioritetne oblasti	Strateški ciljevi
Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	Demokratija i upravljanje Životna sredina i klimatske aktivnosti zajedno sa civilnom zaštitom Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike	Demokratija i upravljanje Vladavina prava i osnovna prava Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike	Javna uprava Pravda i osnovna prava Unutrašnji poslovi	Inkluzivan rast	Inkluzivan rast Uprava za rast

Konačno, usklađenost četvrtog strateškog cilja ZDK sa planskim dokumentima viših nivoa upravne vlasti u BiH je prikazana u Tabeli 28.

Tabela 28 Usklađenost Strateškog cilja br. 4 sa strateškim dokumentima višeg nivoa i Reformskom agendom

USKLAĐENOST SA STRATEŠKIM DOKUMENTIMA VIŠEG NIVOVA I REFORMSKOM AGENDOM			
Strategija razvoja ZDK, 2016.-2020.	Strategija razvoja BiH, 2010.-2020.	Strategija socijalne uključenosti BiH, 2010.-2020.	Reformska agenda 2015.-2018.
Strateški cilj br.4	Strateški ciljevi	Podcilj	Značajne oblasti
Poboljšati trenutno stanje okoliša, povećati energetske efikasnosti i unaprijediti javnu infrastrukturu	Održivi razvoj Konkurentnost	Poboljšati obrazovanje Poboljšati zdravstvenu zaštitu	

Tabela 29 Usklađenost Strateškog cilja br. 4 sa dokumentima i pravcima razvoja EU

USKLAĐENOST SA DOKUMENTIMA I PRAVCIMA RAZVOJA EU					
Strategija razvoja ZDK, 2016.-2020.	Višedržavni strateški dokument (MCSP) za IPA II, 2014.-2020.	Indikativni strateški dokument za IPA II za BiH, 2014.-2017.	Sektorski planski dokument, 2015.-2017.	Evropa 2020	SEE Evropa 2020
Strateški cilj br.4	Zajednički prioriteti za	Ključni sektori		Prioritetne oblasti	Strateški ciljevi

	pretpristupnu pomoć				
Poboljšati trenutno stanje okoliša, povećati energetske efikasnosti i unaprijediti javnu infrastrukturu	Životna sredina i klimatske aktivnosti zajedno sa civilnom zaštitom Transport Energija	Konkurentnost i inovacije: strategije lokalnog razvoja		Održiv rast	Održiv rast

REVIDIRANA STRATEGIJA RAZVOJA ZDK ZA PERIOD 2016.-2020.

2. Programski okvir

2.1. Mjere po strateškim ciljevima

STRATEŠKI CILJ 1

**Razvijati i poticati industriju, energetiku,
rudarstvo i preduzetništvo**

STRATEŠKI CILJ	1. Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo	
PRIORITETNI CILJ	1.1. Povećati konkurentnost sektora sa najvećim potencijalom za industrijski rast	
MJERA	1.1.1. Uvođenje novih tehnologija i međunarodnih standarda za unapređenje konkurentnosti metaloprerađivačkog, drvoprerađivačkog i kožarsko-tekstilnog sektora	
CILJ MJERE	- Unaprijediti konkurentnost ciljnih sektora kroz uvođenje novih tehnologija i standarda kvaliteta - Kreirati nova radna mjesta u ciljnim sektorima	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	1.1.1.1. Podrška za uvođenje novih tehnologija i novih proizvoda u metaloprerađivačkom sektoru 1.1.1.2. Podrška za uvođenje novih tehnologija, novih proizvoda i povećanje stepena finalizacije proizvoda u drvoprerađivačkom sektoru 1.1.1.3. Podrška sistemu kontrole kvaliteta za namještaj i građevinsku stolariju 1.1.1.4. Podrška za uvođenje novih tehnologija i novih proizvoda u kožarsko-tekstilnom sektoru 1.1.1.5. Podrška programima zapošljavanja u metaloprerađivačkom drvoprerađivačkom i kožarsko-tekstilnom sektoru	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj privrednih subjekata koji su uveli nove tehnologije/nove proizvode po sektorima kroz programe podrške - Broj privrednih subjekata koji su uveli međunarodne standarde i izvršili certificiranje - Ukupna neto dobit privrednih subjekata u ciljnim sektorima - Broj novoupisanih radnika u metalnoj, drvenoj i kožarsko-tekstilnoj industriji	- Povećan broj privrednih subjekata koji su uveli nove tehnologije/nove proizvode kroz program podrške - Povećan broj preduzeća sa certifikatima i usvojenim međunarodnim standardima - Povećana neto dobit po ciljnim sektorima - Povećan broj uposlenih radnika u ciljnim sektorima
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje BDP-a u ZDK i izvoza	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	5.000.000 KM Izvori: Vlastita sredstva preduzeća, Budžet ZDK, budžeti općina, Budžet Grada Zenice, komercijalne banke, Razvojna banka FBiH, EU fondovi, Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta, instituti, razvojne agencije	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA¹⁷	Ministarstvo za privredu ZDK , privredni subjekti, Privredna komora ZDK, Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta, grad/općine	

¹⁷ Prvi subjekt (boldiran) naveden u ovoj i u svim tabelama koje slijede je odgovoran za koordiniranje implementacije svih projekata unutar mjere.

KORISNICI	- Privredni subjekti i obrti u proizvodnim djelatnostima iz sektora metalne, drvne i kožarsko-tekstilne industrije - Nezaposlene osobe
------------------	---

STRATEŠKI CILJ	1. Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo	
PRIORITETNI CILJ	1.1. Povećati konkurentnost sektora sa najvećim potencijalom za industrijski rast	
MJERA	1.1.2. Modernizacija opreme i naučno-istraživačke infrastrukture u ZDK	
CILJ MJERE	Modernizirati kapacitete NIR instituta i organizacija ZDK i povećati saradnju sa privrednim subjektima	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	1.1.2.1. Unapređenje NIR infrastrukture u Zenici i povezivanje sa privredom 1.1.2.2. Podrška daljem razvoju Tehnološkog parka u Zenici 1.1.2.3. Podrška razvoju Laboratorije za sigurnost proizvoda 1.1.2.4. Podrška uspostavi Inovacionog centra za metaloprerađivačku industriju 1.1.2.5. Jačanje kapaciteta za korištenje EU fondova koji podržavaju naučno-istraživački rad i razvoj inovacija 1.1.2.6. Podrška za inovatorstvo na području ZDK	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj privrednih korisnika NIR usluga Univerziteta u Zenici i Tehno-parka u Zenici - Vrijednost nabavljene nove opreme za NIR organizacije u ZDK - Uspostavljen Inovacioni centar za metaloprerađivačku industriju - Broj seminara i broj učesnika na seminarima za korištenje EU fondova - Broj odobrenih projekata iz EU fondova za inovacije - Broj i vrijednost podržanih inovacija u ZDK	- Povećan broj korisnika usluga NIR organizacija u ZDK iz privrede - Povećana vrijednost nove opreme u NIR organizacijama - Obezbjedenje usluge za podršku inovacijama kroz novouspostavljeni Inovacioni centar za metaloprerađivačku industriju - Povećana educiranost privrednika o korištenju EU fondova za inovacije i odobreni novi projekti za finansiranje - Povećana izdvajanja iz budžeta za podršku inovacijama i istraživanju i razvoju i povećan broj inovacija
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje kvaliteta usluga NIR infrastrukture i primjene novih tehnologija u privredi, što će rezultirati povećanjem ukupnog indeksa obima industrijske proizvodnje i izvoza.	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I	2.010.000 KM	

IZVORI	Izvori: UNZE, Budžet ZDK, komercijalne banke, Razvojna banka FBiH, Budžet Grada Zenice i budžeti općina, ZEDA, EU i bilateralni fondovi
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.
ODGOVORNOST ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za privredu ZDK, UNZE, Tehnološki-park, instituti, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK
KORISNICI	- Privredni subjekti i obrti iz proizvodnih djelatnosti - Univerzitet u Zenici, Tehno-park, inovatori

STRATEŠKI CILJ	1. Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo	
PRIORITETNI CILJ	1.1. Povećati konkurentnost sektora sa najvećim potencijalom za industrijski rast	
MJERA	1.1.3. Promocija privrednih potencijala Zeničko-dobojskog kantona	
CILJ MJERE	Unaprijediti imidž privrede ZDK i stvoriti prepoznatljive brendove proizvoda uz jačanje ekonomskog patriotizma prema domaćim proizvodima te privlačenje investitora	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	1.1.3.1. Podrška učešću privrednih subjekata na domaćim i međunarodnim sajmovima 1.1.3.2. Podrška brendiranju i promociji proizvoda sa područja ZDK 1.1.3.3. Povezivanje sa privrednim komorama i drugim nadležnim institucijama zemalja u okruženju 1.1.3.4. Promocija investicionih potencijala ZDK	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj podržanih sajmova - Broj novih brendova iz ZDK - Broj sklopljenih novih sporazuma o privrednoj saradnji - Vrijednost novih investicija	- Obezbeđena podrška učešću na sajmovima - Kreirani novi brendovi u ZDK - Sklopljeni novi ugovori o privrednoj saradnji - Povećana vrijednost investicija u ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje vanjskotrgovinske razmjene ZDK i investicija	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	300.000 KM Izvori: Budžet ZDK, budžeti općina, Budžet Grada Zenice, EU i bilateralni fondovi, Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta, Privredna komora ZDK, privredni subjekti, FIPA	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORNOST ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za privredu ZDK , grad/općine, razvojne agencije, Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK, Privredna komora ZDK, privredni subjekti, FIPA	
KORISNICI	Privredni subjekti i obrti ZDK Organizatori sajmova i promotivnih aktivnosti	

STRATEŠKI CILJ	1. Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo	
PRIORITETNI CILJ	1.1. Povećati konkurentnost sektora sa najvećim potencijalom za industrijski rast	
MJERA	1.1.4. Modernizacija i proširenje rudnika uglja i kamenoloma na području ZDK za dodatnu proizvodnju	
CILJ MJERE	Povećati proizvodnju odnosno eksploatacije količine uglja i kamena kroz modernizaciju proizvodnih procesa	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	1.1.4.1. Modernizacija opreme u rudnicima na području ZDK 1.1.4.2. Povećanje sigurnosti zaposlenih na površinskim i podzemnim kopovima rudnika 1.1.4.3. Povećanje sigurnosti proizvodnje u kamenolomima 1.1.4.4. Povećanje inspeksijske kontrole uslova za rad zaposlenih na površinskim i podzemnim kopovima rudnika i kamenoloma	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Iznos ostvarenih investicija u sektoru vađenja ruda i kamena - Vrijednost proizvodnje u sektoru vađenja ruda i kamena - Broj inspeksijskih kontrola u rudnicima i kamenolomima	- Povećana vrijednost investicija u sektoru vađenja ruda i kamena - Povećana proizvodnja u sektoru vađenja ruda i kamena - Uspostavljena efikasna i redovna mjesečna inspeksijska kontrola u rudnicima i kamenolomima
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje ukupnog obima industrijske proizvodnje u sektoru vađenja ruda i kamena - Povećanje prihoda od koncesionih naknada koje će biti moguće usmjeriti na razvoj infrastrukture	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	10.000.000 KM Izvori: Budžet ZDK, budžeti općina, Budžet Grada Zenice, Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta, Razvojna banka FBiH, Federalno ministarstvo, energije, rudarstva i industrije, rudnici i kamenolomi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za privredu ZDK , Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, JP Elektroprivreda BiH, rudnici uglja (Zenica, Breza, Kakanj), kamenolomi na području ZDK	
KORISNICI	- Rudnici uglja i kamenolomi na području ZDK - Zaposleni u rudnicima uglja i na kamenolomima na području ZDK - Koncedenti (davaoci koncesije) u ZDK	

STRATEŠKI CILJ	1. Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo
PRIORITETNI CILJ	1.2. Razvijati postojeće i kreirati nove energetske kapacitete
MJERA	1.2.1. Procjena potencijala obnovljivih izvora energije u ZDK i njihova promocija

CILJ MJERE	Procijeniti potencijale obnovljivih izvora energije i opravdanost za njihovo korištenje	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	1.2.1.1. Izrada studije potencijala i opravdanosti za korištenje obnovljivih izvora energije u ZDK 1.2.1.2. Izrada studije opravdanosti iskorištavanja geotermalnih potencijala na području ZDK 1.2.1.3. Promocija korištenja obnovljivih izvora energije u javnim objektima	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji - Studija potencijala i opravdanosti za korištenje obnovljivih izvora energije u ZDK - Studija opravdanosti podzemnog uplinjavanja ugljena - Broj javnih objekata koji koriste solarnu energiju	Očekivani rezultati - Izrađena studija potencijala i opravdanosti korištenja obnovljivih izvora energije - Izrađena studija opravdanosti podzemnog uplinjavanja uglja - Povećan broj javnih objekata u kojima su instalirani sistemi za solarnu energiju i koji koriste solarnu energiju
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje investicija u sektoru proizvodnje i snabdijevanja el. energijom iz obnovljivih izvora	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	300.000 KM Izvori: Budžet ZDK, strani donatori, EU i bilateralni fondovi, potencijalni investitori	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2018.-2019.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Vlada ZDK/nadležna ministarstva	
KORISNICI	Stanovništvo ZDK, javni sektor, potencijalni investitori	

STRATEŠKI CILJ	1. Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo	
PRIORITETNI CILJ	1.2. Razvijati postojeće i kreirati nove energetske kapacitete	
MJERA	1.2.2. Razvoj novih energetske postojenja na području ZDK (u okviru nadležnosti ZDK i u koordinaciji sa Vladom FBiH)	
CILJ MJERE	Podržati razvoj energetskog sektora i povećati zaposlenost u djelatnosti proizvodnje i snabdijevanja energijom u ZDK, kroz povećanje udjela proizvodnje energije iz obnovljivih izvora	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	1.2.2.1. Izgradnja MHE na području ZDK 1.2.2.2. Izgradnja vjetroelektrane na području ZDK 1.2.2.3. Izgradnja solarnih elektrana na području ZDK 1.2.2.4. Modernizacija toplana na području ZDK 1.2.2.5. Izgradnja bloka 8 TE Kakanj	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji - Broj novih energetske objekata (MHE, vjetroelektrana, solarne	Očekivani rezultati - Ojačani kapaciteti kroz povećan broj energetske

	elektrane) - Vrijednost izdvajanja za modernizaciju toplana - Kapacitet novoizgrađenog bloka 8 TE Kakanj	objekata obnovljivih izvora - Povećana ulaganja u modernizaciju toplana na području ZDK - Izgrađen blok 8 TE Kakanj ukupnog kapaciteta 300 MW + 300 MW
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje proizvodnje u sektoru proizvodnje i snabdijevanja el. energijom, te poboljšanjem ekološke situacije kroz povećanje proizvodnje energije iz obnovljivih izvora	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	20.000.000 KM Izvori: Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, JP Elektroprivreda BiH, Budžet ZDK, komercijalne banke, EBRD, strani donatori, privredni subjekti/investitori + Blok 8 TE Kakanj: 1.035,2 mil. KM + HE Vranduk: 127 miliona KM	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2019.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za privredu ZDK , Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, JP Elektroprivreda BiH, grad/općine, privredni subjekti/investitori	
KORISNICI	Stanovništvo ZDK, javni sektor, MPS u ZDK, potencijalni investitori, rudnici, toplane	

STRATEŠKI CILJ	1. Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo	
PRIORITETNI CILJ	1.3. Povećati konkurentnost MSP i unaprijediti preduzetnički ambijent	
MJERA	1.3.1. Unapređenje poslovno-preduzetničke infrastrukture	
CILJ MJERE	Poticati investiranje u započinjanje i/ili razvoj poslovanja i smanjiti početne troškove investicije, kroz uspostavljanje novih i unapređenje postojećih objekata poslovno-preduzetničke infrastrukture	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	1.3.1.1. Promocija klsterskog pristupa i podrška inicijativama za razvoj novih klastera (kožarsko-industrijski, drvni, građevinski) i jačanje kapaciteta postojećih klastera (metaloprerađivački) 1.3.1.2. Uspostava novih i razvoj postojećih poslovnih zona na području ZDK 1.3.1.3. Uspostava i razvoj poslovnih inkubatora u ZDK 1.3.1.4. Uspostavljanje i jačanje mreže pružalaca usluga MSP	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj klastera i broj članova po klasterima - Broj novih poslovnih zona - Broj postojećih zona sa unaprijeđenom infrastrukturom i vrijednost ulaganja - Broj novih poslovnih inkubatora - Broj pružalaca usluga za MSP	- Pokrenuta inicijativa i/ili uspostavljena 3 nova klastera na području ZDK (drvoprerađivački, kožarsko-tekstilni i građevinski) - Uspostavljanje nove poslovne zone na području ZDK - Rekonstruisana infrastruktura u postojećim industrijskim zonama u ZDK

	uključenih u mrežu	- Uspostavljeni novi poslovni inkubatori na području ZDK - Uspostavljena mreža pružalaca usluga za MSP
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje broja MSP-a te povećanje zaposlenosti u ZDK	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	20.000.000 KM Izvori: Budžet ZDK, Budžet Grada Zenice, budžeti općina, Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta, Razvojna banka FBiH, komercijalne banke, EU i bilateralni fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2018.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za privredu ZDK , općine i grad, Federalno ministarstvo razvoja, preduzetništva i obrta, Privredna komora ZDK, razvojne agencije	
KORISNICI	Potencijalni investitori, preduzetnici, novoformirani privredni subjekti, poslovne zone	

STRATEŠKI CILJ	1. Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo	
PRIORITETNI CILJ	1.3. Povećati konkurentnost MSP i unaprijediti preduzetnički ambijent	
MJERA	1.3.2. Podrška razvoju MSP i izvozu	
CILJ MJERE	Olakšanje pristupa finansijskim sredstvima i poslovnim uslugama za razvoj MSP posebno, izvozno orijentisanih, kroz kreditne garancije i subvencioniranje kamata za investicije	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	1.3.2.1. Podrška za MSP za uvođenje međunarodnih standarda 1.3.2.2. Podrška izvozno orijentisanim MSP i investicionim projektima MSP uz subvencioniranje kamata 1.3.2.3. Uspostava kreditno-garantnog fonda ZDK za obrtnike 1.3.2.4. Poslovno povezivanje velikih poslovnih sistema i MSP (eksternalizacija) 1.3.2.5. Jačanje kapaciteta MSP za korištenje EU fondova namijenjenih MSP	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj kompanija koje su uvele standarde - Broj MSP korisnika podrške za subvencije - Broj privrednih subjekata - korisnika KGF-a - Broj povezanih MSP sa velikim sistemima - Broj MSP koji su učestvovali u obukama za korištenje EU fondova	- Obezbijeđena podrška uvođenje međunarodnih i evropskih standarda - Obezbijeđena podrška za subvencije MSP - Uspostavljen Kreditno-garantni fond za MSP - Obezbijeđena podrška MSP za povezivanje sa velikim sistemima - Obezbijeđena obuka za MSP za pisanje projekata za korištenje EU fondova
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje izvoza i povećanje investicija u ZDK	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I	1.500.000 KM	

IZVORI	Izvori: Budžet Vlade ZDK, budžeti općina, Budžet Grada Zenice, Federalno ministarstvo razvoja, preduzetništva i obrta, Razvojna banka FBiH, komercijalne banke, EU i bilateralni fondovi
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Vlada ZDK/nadležno ministarstvo , grad/općine, razvojne agencije, obrazovne institucije, Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK, Privredna komora ZDK
KORISNICI	Privredni subjekti i obrti sa područja ZDK

STRATEŠKI CILJ	1. Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo	
PRIORITETNI CILJ	1.3. Povećati konkurentnost MSP i unaprijediti preduzetnički ambijent	
MJERA	1.3.3. Podrška preduzetništvu i jačanje preduzetničkih sposobnosti ciljanih skupina	
CILJ MJERE	- Obezbjediti sistem podrške za start-up preduzetnike i tradicionalne zanate - Podržati preduzetništvo ciljanih skupina: žena, mladih, invalidnih osoba i sl. - Podržati razvoj neformalnog preduzetničkog učenja kako bi mala i srednja preduzeća stekla vještine koje im nedostaju za brži rast i razvoj	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	1.3.3.1. Podrška za start-up preduzetnike 1.3.3.2. Podrška tradicionalnim zanatima 1.3.3.3. Podrška preduzetništvu posebnih ciljnih grupa: mladih, žena i invalidnih osoba koje se bave preduzetništvom 1.3.3.4. Promocija preduzetništva i preduzetničke kulture 1.3.3.5. Podržati razvoj neformalnog preduzetničkog učenja	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj korisnika podrške za start-up preduzetnike - Broj obrta/tradicionalnih zanata korisnika podrške - Broj korisnika podrške za preduzetništvo iz posebnih ciljnih grupa: mladih, žena, invalidnih osoba - Broj događaja za promociju preduzetništva i broj promotivnog materijala - Broj preduzetničkih edukacija i broj osoba koje su završile preduzetničku obuku	- Uspostavljen sistem i obezbjeđena podrška za start-up preduzetnike - Pripremljen program i obezbjeđena podrška za tradicionalne zanate - Realizovani programi edukacije ciljnih grupa o temi preduzetništvo - Organizovano 5 događaja za promociju preduzetništva i izrađeno 5 vrsta promotivnog materijala - Organizovane edukacije o preduzetništvu
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje broja registrovanih obrta i mikro preduzeća, što će smanjiti sivu ekonomiju, te unaprijediti socijalnu inkluziju marginaliziranih skupina kroz njihovo uključivanje u preduzetničke aktivnosti.	

OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	500.000 KM Izvori: Budžet ZDK, budžeti općina i Budžet Grada Zenice, Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta, Razvojna banka FBiH, komercijalne banke, EU fondovi i drugi strani donatori
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za privredu ZDK , grad/općine, razvojne agencije, Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK, obrazovne ustanove, Privredna komora ZDK, Obrtnička komora ZDK
KORISNICI	Start-up preduzetnici, tradicionalni zanati /obrtnici, mladi, žene i invalidne osobe sa interesom za preduzetništvo.

STRATEŠKI CILJ 2

Pružiti veću podršku poljoprivredi, ruralnom razvoju i razvoju turizma

STRATEŠKI CILJ	2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	
PRIORITETNI CILJ	2.1. Podržavati razvoj poljoprivrede sa težištem na oblastima koje imaju tendenciju rasta	
MJERA	2.1.1. Podrška unapređenju poljoprivredne infrastrukture	
CILJ MJERE	Izgraditi funkcionalnu poljoprivrednu infrastrukturu za unapređenje uslova za razvoj poljoprivredne proizvodnje	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	2.1.1.1. Podrška izgradnji prodajno otkupnih centara sa hladnjačama (klasičnim i sa sortirnicama) za maline 2.1.1.2. Podrška izgradnji prihvatnih jedinica za otkup i čuvanje mlijeka (nabavka opreme - muzilica i laktofriza) 2.1.1.3. Promocija i podrška izgradnji sistema navodnjavanja (sufinansiranje) 2.1.1.4. Podrška izgradnji mreže protugradne zaštite 2.1.1.5. Podrška razvoju plasteničke proizvodnje –sufinansiranje (iznad 500 m2)	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj i kapacitet izgrađenih otkupnih centara /hladnjača - Broj izgrađenih prihvatnih jedinica za mlijeko - Veličina površina obuhvaćenih sistemom za navodnjavanje - Broj automatskih protugradnih stanica - Broj dodijeljenih plastenika	- Povećani kapaciteti otkupnih centara /hladnjača - Omogućen kontinuiran otkup mlijeka kroz izgrađene i modernizirane kapacitete prihvatnih jedinica - Uspostavljen sistem za navodnjavanje na novim površinama - Obezbjeđena protugradna zaštita na prioritetnim područjima - Pružena podrška plasteničkoj proizvodnji kroz dodjelu plastenika
RAZVOJNI EFEKAT	- Poboljšanje infrastrukturnih uslova za povećanje poljoprivredne proizvodnje	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	15.000.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, Budžet Grada Zenice, općinski budžeti, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, EU i bilateralni fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK, nadležne općinske službe za privredu, zadruge, udruženja poljoprivrednika	
KORISNICI	Poslovni subjekti u poljoprivredi i poljoprivredna gazdinstva, poljoprivredne zadruge, udruženja poljoprivrednika, ruralno stanovništvo	

STRATEŠKI CILJ	2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma
PRIORITETNI CILJ	2.1. Podržavati razvoj poljoprivrede sa težištem na oblastima koje imaju tendenciju rasta

MJERA	2.1.2. Unapređenje pristupa uslugama za poljoprivrednike	
CILJ MJERE	Povećati konkurentnost poljoprivredne proizvodnje kroz obezbjeđenje usluga za poljoprivrednike	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	2.1.2.1. Udruživanje poljoprivrednika i formiranje novih zadruga i udruženja i jačanje kapaciteta postojećih 2.1.2.2. Uspostavljanje Regionalnog centra za hranu, poljoprivredu i veterinarstvo 2.1.2.3. Uspostavljanje Centra za uzgoj i proizvodnju sjemenskog i sadnog materijala i edukacija poljoprivrednika o uzgoju pojedinih biljnih vrsta i podršku za otvaranje istih 2.1.2.4. Uspostavljanje, uvezivanje i promocija Agro-inkubatora u općinama ZDK 2.1.2.5. Studija za uspostavljanje laboratorije za ispitivanje kvaliteta i certificiranje poljoprivrednih proizvoda na području ZDK	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj novih zadruga i udruženja - Uspostavljen i operativan Regionalni Centar za hranu, poljoprivredu i veterinarstvo - Uspostavljen i operativan Centar za uzgoj i proizvodnju sjemenskog i sadnog materijala za povrtlarske kulture i rasadnike - Broj uspostavljenih Agro-inkubatora - Rezultati studije opravdanosti uspostavljanja laboratorije	- Ojačani kapaciteti poljoprivrednih proizvođača kroz osnivanje novih zadruga ili udruženja - Obezbjeđene usluge za poljoprivrednike kroz uspostavljen Regionalni centar za hranu, poljoprivredu i veterinarstvo (sa odjelom za certificiranje organske proizvodnje i odjelom za GMO) - Obezbjeđena dostupnost biljnih sorti domaćim proizvođačima kroz uspostavljen Centar za uzgoj i proizvodnju sjemenskog i sadnog materijala za povrtlarske kulture i rasadnika - Uspostavljanje i uvezivanje min 2 Agro-inkubatora u općinama ZDK - Izrađena Studija opravdanosti uspostavljanja laboratorije za ispitivanje kvaliteta i certificiranje poljoprivrednih proizvoda
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje educiranosti poljoprivrednih proizvođača i konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, uz povećanje poljoprivredne proizvodnje	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	1.000.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, budžeti općina i Grada Zenice, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, EU i bilateralni fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK, nadležne općinske službe za privredu, zadruge	

KORISNICI	Poslovni subjekti u poljoprivredi i poljoprivredna gazdinstva, zadruge, udruženja poljoprivrednika, ruralno stanovništvo
------------------	--

STRATEŠKI CILJ	2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	
PRIORITETNI CILJ	2.1. Podržavati razvoj poljoprivrede sa težištem na oblastima koje imaju tendenciju rasta	
MJERA	2.1.3. Unapređenje politike i pravnog okvira za razvoj poljoprivrede	
CILJ MJERE	Unaprijediti sistemsku podršku za poljoprivrednu proizvodnju	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	2.1.3.1. Izmjena programa poticaja za poljoprivrednu proizvodnju uz unapređenje kriterija za podršku konkurentnim i autohtonim poljoprivrednim proizvodnjama, usmjerenim ka organskoj proizvodnji uz povećanje izdvajanja iz budžeta 2.1.3.2. Izrada registra poljoprivrednih proizvođača i poticaja 2.1.3.3. Izmjena pravilnika za kontinuirano sufinansiranje zaštite i prevencije zaraznih bolesti, uz povećanje podrške 2.1.3.4. Uvođenje olakšica za legalizaciju poljoprivrednih objekata	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Izmijenjen program poticaja - Iznos budžetskih izdvajanja za podršku poljoprivrednoj proizvodnji - Registar poljoprivrednih proizvođača - Vrijednost podrške za zaštitu i prevenciju zaraznih bolesti biljaka i životinja - Broj i vrijednost dodijeljenih olakšica za legalizaciju poljoprivrednih objekata	- Unaprijeđen program poticaja za poljoprivredne proizvođače - Povećana budžetska izdvajanja ZDK za poljoprivredu - Obezbjeđena evidencija/registar poljoprivrednika i površine obradivog zemljišta, kao osnov za planiranje i programiranje razvoja sektora poljoprivrede i mjera podrške i izvor statističkih podataka - Obezbijeđena podrška za zaštitu i prevenciju zaraznih bolesti biljaka i životinja - Povećan broj legalizovanih poljoprivrednih objekata
RAZVOJNI EFEKAT	- Stvaranje poticajnog okvira za razvoj poljoprivrede koji će doprinijeti povećanju broja registrovanih poljoprivrednih proizvođača i broja zaposlenih u ovom sektoru	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	1.500.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, općinski budžeti, Budžet Grada Zenice, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, krediti, vlastita sredstva poljoprivrednih proizvođača	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK, nadležne općinske službe za privredu, poljoprivredni instituti, zadruge, udruženja poljoprivrednika	
KORISNICI	Poslovni subjekti u poljoprivredi i poljoprivredna gazdinstva, ruralno stanovništvo	

STRATEŠKI CILJ	2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	
PRIORITETNI CILJ	2.2. Podržavati razvoj poljoprivrede sa težištem na oblastima koje imaju tendenciju rasta	
MJERA	2.1.4. Podrška perspektivnim proizvodnjama i samozapošljavanju u poljoprivredi	
CILJ MJERE	Povećati samozapošljavanje i proizvodnju u poljoprivredi	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	2.1.4.1. Studija kvaliteta tla, vode i zraka za identifikaciju područja u ZDK pogodnih za organsku proizvodnju 2.1.4.2. Podrška za proizvođače organskih proizvoda za postojeće i nove zasade 2.1.4.3. Podrška za samozapošljavanje u poljoprivredi /registrovanje poljoprivredne proizvodnje/ 2.1.4.4. Podrška lokacijama za stočnu proizvodnju 2.1.4.5. Studija za ispitivanje kapaciteta vodotokova i uslova za uzgoj ribe (identifikacija lokacija i koncesije za ribnjake)	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Identifikovana područja za organsku proizvodnju (površina i lokacije) i Odlukom zaštićena područja za organsku proizvodnju - Broj proizvođača organskih proizvoda - Broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava - Broj grla i košnica, broj novoosnovanih farmi - Broj identifikovanih lokacija za ribnjake	- Izvršena identifikacija (površina i lokacije) zemljišnih parcela za organsku proizvodnju kroz studiju i Odlukom zaštićena područja - Povećan broj proizvođača organskih proizvoda - Povećan broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava za sticanje mogućnosti apliciranja za dobijanje subvencija - Povećan broj farmi na određenim lokacijama za stočarsku proizvodnju - Izvršena identifikacija lokacija za ribnjake kroz studiju i Odlukom zaštićene lokacije za uzgoj ribe
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje broja registrovanih poljoprivrednih proizvođača i poljoprivredne proizvodnje	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	1.000.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, općinski budžeti, Budžet Grada Zenice, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, krediti, vlastita sredstva poljoprivrednih proizvođača	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK, nadležne općinske službe za privredu, poljoprivredni instituti, zadruge, udruženja poljoprivrednika, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva	
KORISNICI	Poslovni subjekti u poljoprivredi i poljoprivredna gazdinstva, ruralno stanovništvo	

STRATEŠKI CILJ	2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	
PRIORITETNI CILJ	2.1. Podržavati razvoj poljoprivrede sa težištem na oblastima koje imaju tendenciju rasta	
MJERA	2.1.5. Intenziviranje poljoprivredne proizvodnje u konkurentnim oblastima kroz edukaciju	
CILJ MJERE	Povećati osposobljenost poljoprivrednih proizvođača sa ciljem veće iskorištenosti poljoprivrednih potencijala i usklađenosti poljoprivredne proizvodnje sa zahtjevima EU standarda	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	2.1.5.1. Edukacija potencijalnih poljoprivrednih proizvođača za integriranu i organsku proizvodnju 2.1.5.2. Edukacija poljoprivrednika o rizicima kod uzgoja pojedinih vrsta poljoprivrednih proizvoda 2.1.5.3. Edukacija o zaštiti autohtonih sorti povrtlarskih i voćarskih kultura 2.1.5.4. Edukacija za zaštitu i prevenciju zaraznih bolesti biljaka i životinja 2.1.5.5. Edukacija poljoprivrednika za primjenu savremenih metoda u proizvodnji, te o EU standardima koji se odnose na poljoprivrednu proizvodnju (npr. Nitratna direktiva) i zadovoljavanje standarda za izvoz	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj educiranih poljoprivrednika za organsku proizvodnju - Broj educiranih poljoprivrednika o rizicima uzgoja pojedinih vrsta poljoprivrednih proizvoda - Broj educiranih poljoprivrednika o zaštiti autohtonih poljoprivrednih kultura - Broj educiranih poljoprivrednika za zaštitu i prevenciju zaraznih bolesti biljaka i životinja - Broj učesnika edukacija o EU standardima za poljoprivrednu proizvodnju	- Povećan broj osposobljenih poljoprivrednih proizvođača za organsku proizvodnju - Upoznati poljoprivrednici o rizicima uzgoja pojedinih vrsta poljoprivrednih proizvoda - Izvršena edukacija o zaštiti autohtonih povrtlarskih i voćarskih kultura - Obezbijeđena edukacija za zaštitu i prevenciju zaraznih bolesti biljaka i životinja - Povećana informisanost poljoprivrednika izvozno orijentisanih o savremenim metodama proizvodnje usklađenim sa EU standardima
RAZVOJNI EFEKAT	- Rastu poljoprivredne proizvodnje i zaštiti tla kroz primjenu dobre poljoprivredne prakse u skladu s EU standardima.	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	30.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, općinski budžeti, Budžet Grada Zenice, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, EU i bilateralni fondovi, krediti, vlastita sredstva poljoprivrednih proizvođača	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK, nadležne općinske službe, zadruge, udruženja poljoprivrednika	
KORISNICI	Poslovni subjekti u poljoprivredi i poljoprivredna gazdinstva, ruralno stanovništvo	

STRATEŠKI CILJ	2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	
PRIORITETNI CILJ	2.1. Podržavati razvoj poljoprivrede sa težištem na oblastima koje imaju tendenciju rasta	
MJERA	2.1.6. Podrška višem stepenu prerade i izvoza poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda	
CILJ MJERE	Povećati konkurentnost poljoprivredne proizvodnje za stvaranje dodane vrijednosti kroz veći stepen prerade i povećanje izvoza	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	2.1.6.1. Izrada pravilnika i uvođenje mjera podrške prehrambenim proizvođačima za izvoz 2.1.6.2. Podrška certificiranju prehrambenih proizvoda (Halal, HASAP, ISO itd.) 2.1.6.3. Jačanje lanca vrijednosti u proizvodnji hrane i uspostavljanje klastera proizvodnje hrane 2.1.6.4. Projekt brendiranja identifikovanih proizvoda s geografskim porijeklom (suho meso i sudžuk, ovčiji sir, rakija, autohtone sorte voća) 2.1.6.5. Podrška sajmovima poljoprivrede koji se održavaju na području ZDK i učešću na sajmovima poljoprivrede u regionu	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Donesen i u primjeni Pravilnik o poticajima prehrambenim proizvođačima za izvoz - Broj certificiranih proizvođača i proizvoda - Broj članova klastera prehrambene proizvodnje ZDK - Broj brendiranih poljoprivrednih proizvoda u ZDK - Broj podržanih učešća na poljoprivrednim sajmovima u regionu	- Definisani kriteriji i obezbjeđena podrška za izvozno orijentisane prerađivače u prehrambenoj industriji - Povećana konkurentnost prehrambene proizvodnje i povećan broj certificiranih prerađivača u poljoprivredi - Uspostavljen lanac vrijednosti u proizvodnji hrane kroz uspostavljen 1 klaster - Unaprijeđena prepoznatljivost i identitet proizvoda sa geografskim porijeklom ZDK - Obezbijeđena promocija poljoprivrednih proizvoda ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje izvoza poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i smanjenje uvoza substitucijom uvoza domaćom poljoprivrednom proizvodnjom.	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	750.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK - Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK, općinski budžeti i Budžet Grada Zenice, EU i bilateralni fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK, nadležne općinske službe za privredu, privredni subjekti	
KORISNICI	Poslovni subjekti u prerađivačkoj prehrambenoj industriji i poljoprivredna gazdinstva povezana sa prerađivačima	

STRATEŠKI CILJ	2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	
PRIORITETNI CILJ	2.1. Podržavati razvoj poljoprivrede sa težištem na oblastima koje imaju tendenciju rasta	
MJERA	2.1.7. Uređenje i zaštita poljoprivrednog zemljišta	
CILJ MJERE	- Povećati ukupnu površinu obrađenog poljoprivrednog zemljišta za intenzivan razvoj poljoprivrede - Povećati prihode od poljoprivrede	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	2.1.7.1. Poticaji (preko Odluke) za uređenje zemljišta 2.1.7.2. Kontrola uređenog zemljišta za održivost korištenja uređenog zemljišta/sijanja (kontinuirano) 2.1.7.3. Izrada programa i podrška suzbijanju širenja ambrozije na ugroženim područjima ZDK	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Ukupna površina uređenog zemljišta kroz podršku - Ukupna površina zasijanog uređenog zemljišta kroz podršku - Ukupna površina očišćena od ambrozije	- Povećana površina uređenog zemljišta za obrađivanje - Povećan broj parcela na kojima se vrši kontrola korištenja zemljišta - Povećana ukupna površina zemljišta očišćenog od korova / ambrozije, radi svih štetnih posljedica po zdravlje stanovništva i efektivniju obradu zemljišta
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje ukupnih obrađenih površina i njihovo privođenje kulturi što će stvoriti uslove za razvoj poljoprivredne proizvodnje i mogućnost da mnogo više ruralnog stanovništva kreira prihode od poljoprivrede.	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	4.000.000 KM Izvori: Budžet ZDK, budžeti općina, Budžet Grada Zenice, EU i bilateralni fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK	
KORISNICI	Poslovni subjekti u poljoprivredi i poljoprivredna gazdinstva, ruralno stanovništvo	

STRATEŠKI CILJ	2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	
PRIORITETNI CILJ	2.1. Unaprijediti i promovisati kulturno-historijske i prirodne potencijale za razvoj turizma	
MJERA	2.2.1. Povećanje kvaliteta, valorizacija i standardizacija turističke ponude	
CILJ MJERE	Unaprijediti kapacitete u oblasti turizma kategorizacijom i klasterizacijom turističkih subjekata u ZDK	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	2.2.1.1. Mapiranje turističkih kapaciteta 2.2.1.2. Podrška implementaciji kategorizacije turističkih objekata 2.2.1.3. Izgradnja kapaciteta zdravstveno - lječilišnog turizma i usluga	

	2.2.1.4. Jačanje lanca vrijednosti / uspostavljanje turističkog klastera ZDK 2.2.1.5. Edukacija uposlenika u turističkom sektoru s ciljem unapređenja kvalitete turističke usluge	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Mapirani turistički kapaciteti/destinacije - Broj kategoriziranih turističkih objekata - Broj izgrađenih kapaciteta zdravstvenog turizma (broj lokacija/broj kreveta) - Turistički klaster ZDK - Broj seminara/educiranih turističkih radnika	- Izvršeno mapiranje turističkih kapaciteta ZDK - Povećan broj kategorisanih turističkih objekata u ZDK - Povećan broj objekata i kreveta u zdravstvenom turizmu kroz izgrađene kapacitete zdravstvenog turizma na području općina Kakanj i Olovo - Uspostavljen lanac vrijednosti u sektoru turizma u ZDK kroz uspostavljen turistički klaster ZDK - Unapređena znanja i vještine turističkih radnika
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje prometa i investicija u sektoru turizma	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	200.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, EU fondovi, budžeti općina, Budžet Grada Zenice, međunarodne organizacije, privredni subjekti, domaći i strani investitori	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za privredu ZDK , Turistička zajednica ZDK, općine, investitori	
KORISNICI	Privredni subjekti iz sektora turizma, lokalne zajednice	

STRATEŠKI CILJ	2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	
PRIORITETNI CILJ	2.1. Unaprijediti i promovisati kulturno-historijske i prirodne potencijale za razvoj turizma	
MJERA	2.2.2. Građenje imidža/promocija turističke ponude i mogućnosti ZDK uz povezivanje u regionalnu turističku ponudu	
CILJ MJERE	Unaprijediti iskorištavanje turističkih potencijala kulturno-historijske i prirodne baštine građenjem imidža i promocijom turističke ponude	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	2.2.2.1. Izrada Programa razvoja turizma u ZDK (uz analizu potencijala za razvoj sportskog i rekreativnog turizma ZDK) 2.2.2.2. Promocija turističke ponude svih vidova turizma ZDK 2.2.2.3. Podrška razvoju sajamskog turizma na području ZDK 2.2.2.4. Podrška preduzetništvu u turizmu 2.2.2.5. Podrška razvoju ruralnog/seoskog turizma (edukacija i opremanje seoskih domaćinstava) 2.2.2.6. Unapređenje saradnje sa drugim regijama i uključivanje turističkih kapaciteta ZDK u regionalnu turističku ponudu	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Program razvoja turizma ZDK sa planom razvoja ruralnog turizma	- Definisani pravci razvoja turizma ZDK kroz izrađeni Program razvoja turizma ZDK

	- Broj promotivnih aktivnosti (nastupa na turističkim sajmovima, izrađenih turističkih materijala, aktivnosti, kampanje i sl.) - Broj podržanih sajmova i izložbi - Broj educiranih potencijalnih turističkih preduzetnika - Broj opremljenih seoskih domaćinstava za turizam - Broj uspostavljenih partnerstava sa drugim regijama	- Unaprijeđen imidž ZDK kroz aktivnosti za promociju turističke ponude - Povećana podrška razvoju sajamskog turizma na području ZDK - Povećano samozapošljavanje u sektoru turizma kroz edukaciju o preduzetništvu - Povećani kapaciteti za ruralni razvoj kroz opremljenost novih seoskih domaćinstava - Povećan broj uspostavljenih partnerstava sa drugim regijama
RAZVOJNI EFEKAT	Povećanje kvaliteta i obogaćivanje turističke ponude što će dovesti do povećanja dolazaka turista i noćenja turista u ZDK	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	200.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, općinski budžeti, Budžet Grada Zenice, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, EU fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za privredu ZDK , općine, Turistička zajednica ZDK, razvojne agencije, turističke agencije, privredni subjekti iz sektora turizma	
KORISNICI	Poslovni subjekti u sektoru turizma, organizatori sajmova, seoska domaćinstva, potencijalni preduzetnici u turizmu	

STRATEŠKI CILJ	2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	
PRIORITETNI CILJ	2.2. Unaprijediti i promovirati kulturno-historijske i prirodne potencijale za razvoj turizma	
MJERA	2.2.3. Unapređenje turističke infrastrukture i revitalizacija kulturno-historijskih objekata	
CILJ MJERE	Unaprijediti postojeću i razviti novu turističku infrastrukturu	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	2.2.3.1. Uređenje izletišta i odmorišta 2.2.3.2. Izgradnja trim i biciklističkih staza na pogodnim lokalitetima 2.2.3.3. Uređenje, unapređenje i rekonstrukcija prateće infrastrukture i objekata za razvoj turizma zasnovanog na kulturno-historijskom naslijeđu 2.2.3.4. Izrada turističke signalizacije	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj uređenih izletišta (starih i novih) - Dužina trim i biciklističkih staza - Broj rekonstruiranih objekata kulturno-historijskog naslijeđa - Broj lokacija za koje je urađena turistička signalizacija	- Uređena izletišta na području ZDK - Unaprijeđeni uslovi za biciklizam kroz izgradnju trim i biciklističkih staza - Unaprijeđena kulturno-turistička infrastruktura kroz rekonstrukciju objekata kulturno-historijskog naslijeđa - Postavljena turistička

		signalizacija na 6 lokacija/područja
RAZVOJNI EFEKAT	Unapređenje uslova za sportsko rekreativni turizam i stavljanje objekata kulturno-historijskog naslijeđa u funkciju turističke ponude, što će rezultirati povećanjem dolazaka turista	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	5.000.000 KM Izvori: Budžet ZDK, općinski budžeti, Budžet Grada Zenice, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, EU fondovi, Fondovi viših nivoa vlasti	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za privredu ZDK , Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, Turistička zajednica ZDK, općine i grad	
KORISNICI	Turisti - izletnici, sportisti i rekreativci, školska djeca, lokalne zajednice	

STRATEŠKI CILJ	2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	
PRIORITETNI CILJ	2.3. Unaprijediti razvoj infrastrukture u kontekstu ruralnog razvoja	
MJERA	2.3.1. Poboljšanje infrastrukture i dostupnosti javnih usluga ruralnoj populaciji	
CILJ MJERE	Unaprijediti uslove života ruralne populacije za ostanak na selu	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	2.3.1.1. Rekonstrukcija putne infrastrukture u ruralnim područjima 2.3.1.2. Izgradnja sistema vodosnabdijevanja u ruralnim područjima koja nemaju ovo pitanje riješeno 2.3.1.3. Izgradnja kanalizacione mreže u ruralnim područjima 2.3.1.4. Proširenje komunalnih usluga i suzbijanje i uklanjanje divljih deponija u ruralnim područjima	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Ukupna dužina (km) rekonstruisanih cesta u ruralnim područjima - Broj domaćinstava priključenih na sistem vodosnabdijevanja i kanalizacije u ruralnim područjima - Broj novih korisnika/domaćinstava priključenih na kanalizacionu mrežu iz ruralnih područja - Broj saniranih divljih deponija u ruralnim područjima	- Unapređena putna infrastruktura u ruralnim područjima - Povećano vodosnabdijevanje u ruralnim područjima - Obezbeđenje kanalizacione u prioritetnim ruralnim područjima - Uklonjene divlje deponije za zaštitu okoliša u ruralnim područjima ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Unaprijeđena javna infrastruktura u ruralnim područjima ZDK, što će generalno doprinijeti ostanku ruralnog stanovništva na selu	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	20.000.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, budžeti općina, Budžet Grada Zenice, EU fondovi, krediti	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoliša ZDK , općine/grad, javna komunalna preduzeća;	
KORISNICI	Ruralno stanovništvo i poslovni subjekti u ruralnim područjima na području ZDK	

STRATEŠKI CILJ	2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	
PRIORITETNI CILJ	2.3. Unaprijediti razvoj infrastrukture u kontekstu ruralnog razvoja	
MJERA	2.3.2. Unapređenje sadržaja za život na selu	
CILJ MJERE	Smanjiti odlazak stanovništva sa sela u urbane sredine ZDK, kroz poboljšanje uslova za generisanje prihoda i društvene djelatnosti u ruralnim područjima	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	2.3.2.1. Podrška stvaranju samoodrživih domaćinstava kroz dodjelu plastenika i drugih vidova opreme i poljoprivrednog materijala ruralnom stanovništvu i obuka za poljoprivrednu proizvodnju 2.3.2.2. Izgradnja sportskih terena i igrališta i organiziranje sportskih događaja u ruralnim područjima 2.3.2.3. Rekonstrukcija mjesnih domova 2.3.2.4. Podrška mladima i ženama u ruralnim područjima za samozapošljavanje	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj dodijeljenih plastenika na području ZDK - Ukupne nove površine pod plastenicima - Broj izgrađenih/rekonstruiranih sportskih terena i igrališta - Broj rekonstruiranih mjesnih domova/kulturnih centara - Broj mladih osoba i žena korisnika projekata podrške samozapošljavanju	- Ojačani kapaciteti ruralnih domaćinstava kroz obuku o plastičnoj proizvodnji (dodjela plastenika pod PC2.1.) - Unapređeni uslovi za sportske aktivnosti u ruralnim područjima - Unaprijeđeni uslovi za kulturne i društvene aktivnosti (mjesnih domova/kulturnih centara...) u ruralnim područjima ZDK - Obezbijeđena podrška za samozapošljavanje mladih i žena u ruralnim područjima
RAZVOJNI EFEKAT	- Unapređeni uslovi života za selu i smanjen odlazak ruralnog stanovništva	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	800.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, budžeti općina, Budžet Grada Zenice, međunarodne organizacije	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za privredu ZDK , Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoliša ZDK, Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, razvojne agencije, općine/grad	
KORISNICI	Ruralno stanovništvo u ZDK	

STRATEŠKI CILJ	2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	
PRIORITETNI CILJ	2.4. Razviti održiv model upravljanja šumama	
MJERA	2.4.1. Unaprijeđenje zaštite šumskog bogatstva	
CILJ MJERE	Osigurati kontinuitet prihoda i racionalno gazdovanje šumama uz stabilan rast	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	2.4.1.1. Kontinuirano pošumljavanje ogoljelog i erozivnog zemljišta	

	na području ZDK 2.4.1.2. Uspostavljanje sistema gospodarenja šumama i okrupnjavanje parcela pod šumama 2.4.1.3. Zaštita tradicionalnih i endemskih biljnih i životinjskih vrsta u šumama 2.4.1.4. Deminiranje šumskih površina na području ZDK 2.4.1.5. Demonstriranje i implementacija tehnika upravljanja požarima	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Ukupna pošumljena površina - Ukupna površina okrupnjenih parcela pod šumama - Plan zaštite tradicionalnih i autohtonih biljnih i životinjskih vrsta - Površina deminiranog prostora - Broj obuka i broj educiranih osoba za upravljanje požarima	- Povećana pošumljena površina - Uspostavljen Sistem gospodarenja šumama i izvršeno okrupnjavanje parcela pod šumama - Izrađen i usvojen plan zaštite tradicionalnih i autohtonih biljnih i životinjskih vrsta - Smanjena kontaminacija zemljišta deminiranjem - Povećan stepen zaštite od požara
RAZVOJNI EFEKAT	- Uspostavljanje održivog upravljanja šumama i očuvanje njihove biološke raznolikost, te povećanje proizvodnje šumskih proizvoda	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	250.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, sredstva JP „ŠPD ZDK“ d.o.o., EU i donatorski fondovi za programe deminiranja	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu , Kantonalna uprava za inspeksijske poslove, JP „ŠPD ZDK“ d.o.o., nevladine organizacije	
KORISNICI	Poslovni subjekti iz oblasti šumarstva i drvne industrije, ruralno stanovništvo na području ZDK	

STRATEŠKI CILJ	2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	
PRIORITETNI CILJ	2.4. Razviti održiv model upravljanja šumama	
MJERA	2.4.2. Usklađivanje aktivnosti gospodarenja šumskim resursima sa principima i kriterijima međunarodno priznatog programa certificiranja	
CILJ MJERE	Osigurati primjenu evropskih standarda i kriterija za certificiranje i zaštitu šuma	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	2.4.2.1. Suzbijanje nelegalne šječe šuma kroz pojačan inspeksijski nadzor 2.4.2.2. Promocija značaja šuma i upoznavanje javnosti sa mogućim negativnim posljedicama deforestacije i degradacije šuma 2.4.2.3. Uvođenje certifikacije po FCS standardu u šumama ZDK	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj prijava za nelegalnu šječu - Broj organizovanih promocija/obuka - Certificirana površina šume u	- Smanjena nelegalna šječa šuma kroz uspostavljen efikasan inspeksijski nadzor koji rezultira smanjenjem

	ha	broja prijava nelegalne sječe - Implementirana kampanja o značaju šuma - Izvršeno certificiranje po FCS standardu za nove površine šuma ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Očuvanje šumskih resursa i smanjenje negativnih posljedica na okoliš	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	100.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, budžeti grada/općina, fondovi viših nivoa vlasti, EU i donatorski fondovi, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA IMPLEMENTACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKTA	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK, JP „ŠPD ZDK“ d.o.o. , udruženja koja se bave okolišem	
KORISNICI	Stanovništvo ruralnih područja na području ZDK Poslovni subjekti iz oblasti šumarstva	

STRATEŠKI CILJ 3

**Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje
održivog i pravičnog društvenog okruženja**

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.1. Unaprijediti kvalitet usluga javne uprave i jačati segment pravde i sigurnosti	
MJERA	3.1.1. Reforma javne uprave	
CILJ MJERE	- Povećati efikasnost, učinkovitost i transparentnost javne uprave u ZDK - Smanjiti troškove rada javne uprave u ZDK - Stvoriti uslove za usvajanje i provođenje AQUISA-a kao jednog od najvažnijih preduslova za članstvo u EU	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.1.1.1. Uraditi Informaciju o trenutnom statusu implementacije Strategije reforme javne uprave i pripremiti Plan implementacije aktivnosti za period 2016.-2018. na temelju strateškog okvira za reformu javne uprave u ZDK 3.1.1.2. Promotivna kampanja kvaliteta javnih usluga 3.1.1.3. Implementacija obuka za jačanje kapaciteta državnih službenika u javnoj upravi na temelju Analize potreba za obukama državnih službenika u ZDK 3.1.1.4. Implementacija projekta e-uprave u ZDK koja uključuje edukaciju uposlenika o shvatanju neophodnosti uspostavljanja e-uprave, korištenje alata e-uprave za evaluaciju uspješnosti u provođenju mjera reforme javne uprave i korištenje različitih softverskih paketa 3.1.1.5. Unapređenje aplikativnog sistema za upravljanje javnim finansijama 3.1.1.6. Izrada baze podataka legislative na nivou ZDK i općina ZDK, te usklađivanje jedinstvenih pravila za izradu propisa ZDK sa državnim nivoom	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Plan implementacije reforme javne uprave za period 2016.-2018. u ZDK - Broj podijeljenih brošura kojima se promoviše kvalitet javnih usluga; Broj održanih seminara na temu "Promocija kvaliteta javnih usluga"; Broj učesnika seminara na temu "Promocija kvaliteta javnih usluga" - Broj organizovanih obuka sa ciljem jačanja kapaciteta državnih službenika u javnoj upravi; Broj polaznika treninga - Jedinstvena pravila za izradu propisa u ZDK; Baza podataka legislative na nivou ZDK i općina ZDK	- Urađen Plan implementacije reforme javne uprave za period 2016.-2018. u ZDK; Realizovani svi ciljevi iz Plana implementacije reforme javne uprave u ZDK - Implementirane sve planirane promotivne aktivnosti iz kampanje promocije kvaliteta javnih usluga - Implementirane sve obuke državnih službenika u ZDK u skladu sa planom obuka - Izrađena pravila za izradu propisa u ZDK; Izrađena baza podataka legislative na nivou ZDK i općina ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećan iznos investicija na području ZDK - Povećan broj zaposlenih u ZDK	

OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	600.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, EU i bilateralni fondovi, Fond za reformu javne uprave u BiH
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za pravosuđe i upravu ZDK , Stručna služba Vlade, Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK
KORISNICI	Građani i pravni subjekti u ZDK

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.1. Unaprijediti kvalitet usluga javne uprave i jačati segment pravde i sigurnosti	
MJERA	3.1.2. Unapređenje borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije	
CILJ MJERE	- Smanjiti broj krivičnih djela organizovanog kriminala i korupcije u ZDK - Ostvariti bolju saradnju sa nadležnim institucijama na istraživanju koruptivnih krivičnih djela (tužilaštva, policijske agencije, inspekcijski i poreski organi) - Edukacija i modernizacija ljudskih potencijala - Jačati povjerenje građana u rad nadležnih organa	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.1.2.1. Usvojiti strateške smjernice vezane za kontrolu specijalnih vrsta komunikacija organizovanih kriminalnih grupa i edukacija policijskih službenika za rad na istraživanju krivičnih djela protiv sistema elektronske zaštite podataka 3.1.2.2. Kontinuiran i redovan nadzor nad autootpadima i autokućama, kao i kontrola njihovog poslovanja (poreska uprava, policijske agencije), kontrola i nadzor rada (pojačati mjere inspekcijskih kontrola lokalne samouprave) 3.1.2.3. Izrada planova integriteta u borbi protiv korupcije za sve institucije u nadležnosti ZDK, izrada pravnih smjernica za zaštitu prijavitelja korupcije i jačanje interne kontrole 3.1.2.4. Implementacija Strategije protiv nasilja u porodici i nasilja nad djecom 3.1.2.5. Edukacija policijskih službenika u segmentu svih vrsta opojnih droga, te multisektorska saradnja i aktivnosti na edukaciji mladih o štetnosti sredstava ovisnosti	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Smjernice vezane za kontrolu specijalnih vrsta komunikacija organizovanih kriminalnih grupa; Broj edukovanih policijskih službenika i broj sati obuka; - Broj kontrola nad poslovanjem autootpada i autokuća i broj utvrđenih nepravilnosti po tim kontrolama	- Povećan nivo sigurnosti informacionih sistema i razmjene podataka, povećan broj edukovanih policijskih službenika, veći broj otkrivenih krivičnih djela - Smanjena ilegalna trgovina sekundarnim sirovinama - Smanjen broj slučajeva korupcije u institucijama sistema - Svi slučajevi dokumentovani; Bolja koordinacija vladinog i nevladinog sektora; Sve žrtve nasilja prijavile slučaj nasilja - Smanjena potražnja opojnih droga

	- Broj izrađenih planova integriteta u borbi protiv korupcije i broj uključenih institucija - Broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici, odnosno nasilja nad djecom; Broj izrečenih zaštitnih mjera i sankcija - Broj evidentiranih lica koja se dovode u vezu sa opojnim drogama; Broj liječenih ovisnika	kod mladih; povećan broj izliječenih ovisnika
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećan iznos investicija u ZDK - Smanjen broj kriminalnih dijela na području ZDK	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	900.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2018.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo unutrašnjih poslova ZDK , Ministarstvo zdravstva ZDK, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, NVO	
KORISNICI	Građani u ZDK	

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.1. Unaprijediti kvalitet usluga javne uprave i jačati segment pravde i sigurnosti	
MJERA	3.1.3. Podizanje nivoa sigurnosti građana ZDK	
CILJ MJERE	- Povećati ličnu i imovinsku sigurnost građana u ZDK - Jačati povjerenje građana u rad sigurnosnih institucija, te poticati građane na saradnju putem prijavljivanja svih nezakonitosti i kriminalnih oblika djelovanja	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.1.3.1. Jačanje institucionalnih kapaciteta, modernizacija opreme i edukacija policijskih službenika 3.1.3.2. Organizovanje stručnog usavršavanja i osposobljavanje na temu primjene ZKP kada su u pitanju djeca i maloljetnici, posebno za predstavnike institucija prvosudnog sistema i ovlaštenih organa 3.1.3.3. Nastavak implementacije projekta „Rad policije u zajednici“ (Forum o sigurnosti građana, Forum građana povratnika, Dan otvorenih vrata, Policajac u školi) 3.1.3.4. Nadzor nad primjenom zakona o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije 3.1.3.5. Akcija pojačane kontrole učesnika u saobraćaju	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj policijskih službenika edukovanih u drugim institucijama; - Broj obaveznih fizičkih priprema (treninga)	- Povećana fizička spremnost policijskih službenika; Smještajni kapaciteti arhiva u skladu sa važećim propisima - Stvoreni uslovi za implementaciju

	policijskih službenika - Broj održanih predavanja na temu „Primjena ZKP-a“; Broj polaznika predavanja na temu „Primjena ZKP-a“ - Broj škola i ustanova u kojima se provodi projekat „Policajac u školi“ - Broj izdatih oružanih listova; Broj predatog oružja; Broj oduzetog oružja; Registar osoba koje posjeduju naoružanje - Broj saobraćajnih prekršaja i izdatih prekršajnih naloga; Broj kontrola učesnika u saobraćaju	Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku - Aktivnija uloga građana u davanju informacija od značaja za rad policije na terenu - Smanjeno nelegalno nabavljanje i držanje oružja, manji broj krivičnih djela - Smanjen broj saobraćajnih nezgoda i njihovih posljedica, manji broj prekršaja
RAZVOJNI EFEKAT	- Smanjen broj kriminalnih djela u ZDK - Povećan iznos investicija na području ZDK	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	5.000.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, EU i drugi međunarodni fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2019.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo unutrašnjih poslova ZDK , pravosudne i obrazovne institucije u ZDK, NVO u ZDK	
KORISNICI	Građani u ZDK	

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja
PRIORITETNI CILJ	3.2. Jačati i podržati obrazovanje, sport i kulturu te unaprijediti tržište radne snage
MJERA	3.2.1. Jače povezivanje obrazovanja i tržišta rada te razvoj sistema osposobljavanja, usavršavanja i sistema cjeloživotnog učenja
CILJ MJERE	- Plasirati na tržište rada studente i učenike obučene za tražene poslove - Usavršavati sistem obrazovanja u skladu sa izmjenama tržišta rada - Pružiti podršku održivom zapošljavanju - Jačati kompetencije i radne vještine nezaposlenih osoba - Cjeloživotno preduzetničko učenje razvijeno u formalnom obrazovanju na svim obrazovnim nivoima, te u neformalnom obrazovanju

PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.2.1.1. Analiza stanja u oblasti zapošljavanja sa projekcijom budućih potreba 3.2.1.2. Inoviranje postojećih i uvođenje novih nastavnih planova i programa, kao i uvođenje novih zvanja i zanimanja (srednje i visoko obrazovanje) 3.2.1.3. Kontinuirana obuka nastavnog osoblja sa ciljem aktualiziranja njihovih znanja i razvijanja dodatnih vještina 3.2.1.4. Procentualno povećanje obima praktične nastave/rada i unapređenje kvalitete praktičnog dijela nastave i obavezne studentske prakse 3.2.1.5. Usvojiti Program za integraciju preduzetničke ključne kompetencije u školsko učenje na ISCED nivoima 2 i 3, te integrisati preduzetničku ključnu kompetenciju u školsko učenje u osnovnim i srednjim školama u ZDK 3.2.1.6. Podizanje inovativne sposobnosti studenata kroz kurseve za nastavnike i studente iz oblasti inovativnosti te održavanje takmičenja inovatora 3.2.1.7. Trening i obuka novih zaposlenih prema potrebama poslodavca kroz program poslovnog mentorstva 3.2.1.8. Uspostaviti i razvijati institucionalni okvir za razvoj cjeloživotnog preduzetničkog učenja u ZDK kroz partnerstvo politika za cjeloživotno preduzetničko učenje	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji - Analiza deficitarnih zanimanja - Broj inoviranih NPP-a - Broj nastavnika obuhvaćenih obukama koje se odnose na jačanje znanja i vještina iz preduzetništva - Broj učenika/studenata kod kojih se razvijaju preduzetničke kompetencije kroskurikularno - Broj uključenih preduzeća koja su pružala praktičnu nastavu; Broj učenika; Broj časova praktične nastave - Broj ostvarenih kontakata (saradnje) između fakulteta i privrednog okruženja na inovativnim idejama; Broj prijavljenih ideja; Broj realizovanih ideja - Broj centara za cjeloživotno učenje; Broj polaznika kurseva za	Očekivani rezultati - Urađena Informacija o deficitarnim zanimanjima i strukturi nezaposlenih na evidenciji kantonalne Službe za zapošljavanje ZDK sa kojom se treba uskladiti obrazovni sistem - Obučeno osoblje koje će usklađivati obrazovanje sa stalno izmjenjivim zahtjevima tržišta rada i potreba učenika/studenata - Povećan broj novih biznisa - Sva preduzeća na području ZDK zainteresovana za prihvatanje učenika i studenata na praksu - Broj centara za cjeloživotno učenje usklađen sa potrebama na tržištu rada; Povećan broj prekvalifikacija - Usvojen Program za integraciju preduzetničke ključne kompetencije u školsko učenje na ISCED nivoima 2 i 3

	cjeloživotno učenje	
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećan broj zaposlenih na području ZDK - Povećan broj novih preduzeća na području ZDK	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	5.000.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, EU i drugi fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2017.-2020.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK , obrazovne institucije u ZDK, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, Služba za zapošljavanje ZDK, Univerzitet u Zenici, Centar za obrazovanje i obuku, Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK, razvojne agencije	
KORISNICI	Obrazovne institucije, studenti, učenici, nezaposleni, građani u ZDK	

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.2. Jačati i podržati obrazovanje, sport i kulturu i unaprijediti tržište radne snage	
MJERA	3.2.2. Podrška vrhunskim sportskim dostignućima i promocija sporta u obrazovnim institucijama	
CILJ MJERE	- Motivirati sportiste za nova vrhunska sportska dostignuća, kroz podršku istim - Povećati broj učenika i studenata koji se bave sportom i koji ga promoviraju	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.2.2.1. Podizanje atraktivnosti školskog i univerzitetskog sporta te omasovljenje sportskih sekcija u osnovnim i srednjim školama 3.2.2.2. Uvođenje predmeta Sport na fakultete u ZDK 3.2.2.3. Razvoj modela stimulacija vrhunskih sportista 3.2.2.4. Projekti podrške sportskim školama koje promovišu sport kao osnovni stub života za djecu 3.2.2.5. Promocija sporta kao osnovnog stuba zdravog života	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj učenika koji su proglašeni kao vrhunski sportisti; Visina dodjeljenih finansijskih sredstava vrhunskim sportistima; Kriteriji za proglašenje vrhunskih sportista - Broj učenika uključenih u sportske sekcije; Broj fakulteta u kojima je uveden nastavni predmet Sport - Broj organizovanih sportskih aktivnosti - Broj polaznika sportske škole	- Rast broja vrhunskih sportista u ZDK - Povećan broj sportista - Povećan broj učenika uključenih u sportske sekcije - Rast broja sportskih aktivnosti na području ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećan broj aktivnih članova u sportskim sekcijama	

	- Smanjen broj oboljelih na području ZDK
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	300.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, privatni sektor i međunarodne organizacije u BiH
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, sport i kulturu ZDK (obrazovne institucije)
KORISNICI	Građani u ZDK

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.2. Jačati i podržati obrazovanje, sport i kulturu i unaprijediti tržište radne snage	
MJERA	3.2.3. Podrška razvoju kulturnih aktivnosti i infrastrukture	
CILJ MJERE	- Povećati broj kulturnih dešavanja - Povećati broj posjetilaca kulturnim manifestacijama na području ZDK - Unaprijediti infrastrukturu u oblasti kulture u ZDK	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.2.3.1. Subvencioniranje sanacije i opremanja kulturnih ustanova u općinama ZDK te izgradnja novih kulturnih institucija 3.2.3.2. Uvođenje predmeta Sport na fakultete u ZDK 3.2.3.3. Izmjene i dopune određenih zakona u oblasti kulture 3.2.3.4. Plan aktivnosti za uključivanje mladih u kulturnu djelatnost i motiviranje njihovog rada 3.2.3.5. Izrada Strategije o zaštiti i očuvanju kulturnih i istorijskih resursa u ZDK 3.2.3.6. Promocija kulturnih i istorijskih resursa	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj saniranih kulturnih ustanova; Broj novih kulturnih institucija - Broj novih zakona u oblasti kulture - Broj mladih uključenih u kulturne djelatnosti - Usvojena Strategija o zaštiti i očuvanju kulturnih i istorijskih resursa u ZDK - Broj podržanih projekata kulture; Broj posjetilaca institucijama kulture; Ostvareni prihodi institucija kulture, Broj posjeta web stranicama kulturnih ustanova	- Veći broj kulturnih dešavanja na raspolaganju građanima ZDK i razvijena infrastruktura koja će stvoriti uslove za razvoj - Kreiran strateški okvir za zaštitu i očuvanje kulturnih i istorijskih resursa u ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećan broj aktivnih članova u institucijama kulture	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	500.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, lokalne zajednice, međunarodne organizacije u BiH, EU i bilateralni fondovi	

PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2018.-2020.
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK , lokalne zajednice u ZDK, nevladin sektor u ZDK, Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK
KORISNICI	Građani u ZDK

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.2. Jačati i podržati obrazovanje, sport i kulturu i unaprijediti tržište radne snage	
MJERA	3.2.4. Povećanje zapošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK	
CILJ MJERE	- Unaprijediti radne vještine ranjivih skupina - Smanjiti nezaposlenost ranjivih skupina - Uključiti ranjive skupine u sve sfere života	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.2.4.1. Razvoj programa obuke za osobe iz ranjivih skupina 3.2.4.2. Projekat obezbjeđenja edukacije, konsultacije i karijernog vođenja za pronalaženje zaposlenja za ranjive grupe 3.2.4.3. Podržati učešće NVO sektora i ustanova u kreiranju i isporuci usluga ranjivim skupinama 3.2.4.4. Programi finansiranja zapošljavanja i samozapošljavanja ranjivih skupina na tržištu rada 3.2.4.5. Sezonski poslovi na uređenju i održavanju javnih površina, čišćenju putem javnih preduzeća 3.2.4.6. Promocija programa i informisanosti socijalno marginaliziranih lica	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj programa samozapošljavanja i zapošljavanja; Broj završenika obuke iz ranjivih skupina na tržištu rada - Broj novozaposlenih; Stopa nezaposlenosti ranjivih skupina - Broj realizovanih programa i projekata od strane NVO - Broj lica korisnika direktne i indirektno pomoći	- Povećan broj programa samozapošljavanja i zapošljavanja; Povećan broj završenika obuke iz ranjivih skupina na tržištu rada - Povećan stepen zaposlenosti osoba iz ranjivih skupina - Vrći broj projekata NVO sektora u isporuci usluga za osobe iz ranjivih skupina - Povećan stepen uključivanja socijalno marginaliziranih kategorija u aktivno tržište rada
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećan broj zaposlenih na području ZDK - Smanjen broj nezaposlenih u evidenciji Službe za zapošljavanje ZDK	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	1.320.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, EU i drugi međunarodni fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2017.-2020.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK , Služba za zapošljavanje ZDK, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, Univerzitet u Zenici, Pedagoški zavod, Privredna komora ZDK, Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK, Centri za	

	socijalni rad u ZDK, mediji, NVO
KORISNICI	Nezaposlene osobe, korisnici centara za socijalni rad iz ranjivih skupina

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.2. Jačati i podržati obrazovanje, sport i kulturu i unaprijediti tržište radne snage	
MJERA	3.2.5. Unapređenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada	
CILJ MJERE	- Unaprijediti posredovanje na tržištu rada - Olakšati pristup informacijama nezaposlenim osobama - Provjeriti efikasnost postojećih programa podrške - Osnajiti socio-ekonomski dijalog	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.2.5.1. Informatizacija na tržištu rada 3.2.5.2. Monitoring i evaluacija postojećih programa podrške zapošljavanju 3.2.5.3. Analiza efikasnosti rada organizacija/službi/agencija za posredovanje na tržištu rada u ZDK 3.2.5.4. Izraditi plan borbe protiv sive ekonomije 3.2.5.5. Projekat jačanja kapaciteta i rada inspekcija u ZDK	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj novoupisanih - Broj informisanih građana o programima putem anketa; Web portal JU Služba za zapošljavanje ZDK; Broj objavljenih informacija - Udio broja provedenih monitoringa i evaluacija u ukupnom broju projekata - Omjer pilotiranih projekata prema ukupnom broju aktivnih mjera - Broj održanih sjednica i drugih oblika komunikacije - Broj izvršenih inspekcijskih nadzora; Broj novoprijavljenih zaposlenih; Broj poslodavaca kod kojih je utvrđen rad na crno, ili drugi oblik neregularnosti prilikom davanja otkaza	- Poboljšan protok informacija na tržištu rada - Unaprijeđen sistem monitoringa i evaluacije postojećih programa podrške zapošljavanju - Povećanje efektivnosti utroška sredstava kroz bolje ciljanje projekata - Obezbeđen jednostavan, efikasan i brz pristup informacijama, kreirajući time prostor za utvrđivanje stvarnih potreba na tržištu rada, kao i dostupne radne snage, čime će se, dijelom, sprovesti i osnovna svrha službe za zapošljavanje–posredovanje u zapošljavanju - Definisan plan borbe protiv sive ekonomije - Smanjen broj slučajeva rada na crno
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećan broj zaposlenih - Smanjen broj radnika koji rade na crno	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	300.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, EU i drugi međunarodni fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2017.-2020.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK , Služba za zapošljavanje ZDK, REZ, Stručna služba za razvoj i međunarodne	

	projekte ZDK, Udruženja preduzetnika, UNZE, Privredna komora ZDK, Ministarstvo privrede ZDK, Kantonalna uprava za inspekcijske poslove ZDK, NVO
KORISNICI	Poslodavci, zaposlene osobe, nezaposlene osobe

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.2. Jačati i podržati obrazovanje, sport i kulturu i unaprijediti tržište radne snage	
MJERA	3.2.6. Očuvanje postojećeg nivoa zaposlenosti i naponi za njegovo povećanje	
CILJ MJERE	- Pružiti podršku privrednim subjektima u funkciji zapošljavanja - Jačati saradnju privrede, obrazovanja-istraživanja i inovativnih aktivnosti - Razvijati preduzetničku kulturu i vještine	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.2.6.1. Unaprijeđenje ekonomičnosti poslovanja za poslovne subjekte u ZDK 3.2.6.2. Programi saradnje privrede, inovatorskih udruženja i visokog obrazovanja 3.2.6.3. Aktivnije i transparentnije uključivanje u programe EU za kreiranje zaposlenosti 3.2.6.4. Promocija preduzetništva u srednjem i visokom obrazovanju 3.2.6.5. Podrška samozapošljavanju	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj projekata podrške zapošljavanju; Broj korisnika poticaja - Broj studenata koji su prošli edukaciju o osnivanju vlastitog biznisa; Broj novozaposlenih - Broj specijalističkih studijskih programa; Broj studijskih praksi u godišnjim izvještajima UNZE (interna evaluacija stanja) - Broj prezentiranih biznis planova potencijalnim investitorima; Broj finaliziranih i podnesenih aplikacija - Broj novoosnovanih preduzeća i obrta na godišnjem nivou	- Osigurana široka lepeza projekata podrške - Povećan broj zaposlenih - Povećan broj preduzetnika - Povećan broj novih preduzeća - Povećan iznos domaćih i stranih investicija
RAZVOJNI EFEKAT	- Veći broj zaposlenih u ZDK - Veći broj preduzeća u ZDK	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	3.700.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, EU i drugi međunarodni fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	

ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za privredu ZDK , Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, općine u ZDK, Privredna komora ZDK, Univerzitet u Zenici, Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK, REZ
KORISNICI	nezaposlene osobe, poslodavci, studenti, inovatori

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.3. Unaprijediti kvalitet življenja stanovnika ZDK kroz dimenziju zdravlja	
MJERA	3.3.1. Razvijanje promotivnih i preventivnih aktivnosti zdravstvenog sektora	
CILJ MJERE	- Promijeniti ponašanje građana u vezi očuvanja i unapređenja zdravlja i zdravih stilova života - Unaprijediti sistem ranog otkrivanja hroničnih bolesti kroz 'skrininge' - Proizvesti veći stepen fizičkih aktivnosti kod građana a naročito kod djece	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.3.1.1. Kampanja podizanja svijesti građana o zdravim stilovima života i odgovornosti za sopstevno zdravlje 3.3.1.2. Program otkrivanje faktora rizika za hronične bolesti u porodičnoj medicini 3.3.1.3. Uspostavljanje sistema za rano otkrivanje raka (debelog crijeva, dojke, melanoma) 3.3.1.4. Ciljani pregledi školske djece radi otkrivanje poremećaja vida, sluha i lokomotornog aparata 3.3.1.5. Razvoj programa fizičkih aktivnosti	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj stanovnika obuhvaćenih kampanjom; Procenat fizički neaktivnih u općoj populaciji - Procenat registrovanih pacijenata koji su obuhvaćeni skriningom; Prevalenca otkrivenih faktora rizika - Procenat obuhvaćene djece periodičnim ciljanim pregledima vida i sluha - Broj stomatoloških intervencija na 1000 djece i omladine uzrasta do 18 godina	- 400.000 stanovnika obuhvaćeno kampanjom podizanja svijesti o zdravim stilovima života - Reduciran procenat fizički neaktivnih u općoj populaciji - Povećan procenat registrovanih pacijenata koji su obuhvaćeni skriningom - Povećan procenat obuhvaćene djece periodičnim ciljanim pregledima vida i sluha - Povećan broj stomatoloških intervencija
RAZVOJNI EFEKAT	- Poboľjšano zdravstveno stanje stanovništva, smanjeni negativni efekti bolesti (bolovanja, invalidnost, troškovi liječenja...) - Povećan broj zdravstveno osiguranih lica u odnosu na ukupno stanovništvo - Smanjena stopa smrtnosti stanovništva	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	2.000.000 KM Izvori: Zavod zdravstvenog osiguranja ZDK, Budžet Vlade ZDK, Domaći	

	fondovi za nevladine organizacije; Međunarodni fondovi
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Zavod za javno zdravstvo, Zdravstvene ustanove, nevladine organizacije
KORISNICI	Građani ZDK

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.3. Unaprijediti kvalitet življenja stanovnika ZDK kroz dimenziju zdravlja	
MJERA	3.3.2. Unapređenje kvaliteta i načina pružanja zdravstvenih usluga	
CILJ MJERE	- Standardizirati sve poslovne procese u zdravstvenim ustanovama - Pojačati motiviranost timova porodične medicine - Otvoriti prostor za privatnu inicijativu u zdravstvenom sistemu - Uvesti plaćanje prema obimu i rezultatima rada u zdravstvenom sistemu - Osigurati vanbolničku podršku za onkološke bolesnike i time rasteretiti bolničke kapacitete - Unaprijediti upravljanje podacima u zdravstvenom sistemu	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.3.2.1. Ustroj sistema upravljanja kvalitetom u zdravstvenim ustanovama 3.3.2.2. Implementacija pojedinačnog ugovaranja u porodičnoj medicini 3.3.2.3. Dizajn i testiranje sistema nagrađivanja u zdravstvu 3.3.2.4. Razvoj sistema vanbolnička podrška za onkološke bolesnike 3.3.2.5. Uspostavljanje integrisanog zdravstvenog informacionog sistema na nivou ZDK	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj ustanova koje su certificirane po ISO 9001; Broj bolničkih odjela na kojima su implamentirani AKAZ-ovi standardi; Broj domova zdravlja u kojima su implementirani AKAZ-ovi standardi; Broj timova porodične medicine u kojima su implementirani AKAZ-ovi standardi - Broj timova porodične medicine obuhvaćenih pojedinačnim ugovaranjem; Obuhvat stanovništva pojedinačnim ugovaranjem sa timovima porodične medicine - Broj ustanova koje imaju implementiran unaprijeđen	- Sve ustanove certificirane po ISO 9001; povećan procenat bolničkih odjela koji imaju implementirane AKAZ-ove standarde; svi domovi zdravlja imaju implementirane AKAZ-ove standarde; povećan procenat timova porodične medicine koji imaju implementirane AKAZ-ove standarde do 2020 - Povećan procenat timova porodične medicine koji su obuhvaćeni pojedinačnim ugovaranjem; povećan procenat stanovništva koji su obuhvaćeni timovima koji imaju pojedinačno ugovaranje - Povećan procenat zdravstvenih ustanova koje imaju implementiran unaprijeđen sistem nagrađivanja;

	sistem materijalnog i nematerijalnog nagrađivanja; Procenat onkoloških bolesnika obuhvaćenih ovom podrškom - Ustrojen integrisani informatički zdravstveni sistem; Broj ustanova čiji je ZIS integrisan u KZIS; Procenat timova porodične medicine koji koriste isključivo kompjutersku aplikaciju za vođenje dokumentacije	povećan procenat onkoloških bolesnika koji su obuhvaćeni vanbolničkom podrškom za onkološke bolesnike - Ustrojen integrisani informatički zdravstveni sistem; Sve ustanove uključene u integrisani informatički zdravstveni sistem - Povećan procenat timova porodične medicine koji koriste isključivo kompjutersku aplikaciju za vođenje dokumentacije
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećan broj zdravstveno osiguranih lica u odnosu na ukupno stanovništvo - Smanjena stopa smrtnosti stanovništva	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	3.500.000 KM Izvori: Zavod zdravstvenog osiguranja ZDK, Budžet Vlade ZDK, domaći fondovi za nevladine organizacije; međunarodni fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.–2020.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo zdravstva ZDK, Zavod zdravstvenog osiguranja ZDK, Zavod za javno zdravstvo ZDK, zdravstvene ustanove u ZDK, konsultantske kuće	
KORISNICI	Zdravstvene ustanove, građani u ZDK	

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.3. Unaprijediti kvalitet življenja stanovnika ZDK kroz poboljšanje cjelokupnog sistema pružanja zdravstvene zaštite	
MJERA	3.3.3. Jačanje i bolje korištenje ljudskih potencijala u zdravstvu	
CILJ MJERE	- Poboljšati pružanje sekundarnih i tercijarnih zdravstvenih usluga - Unapređenje ljudskih kapaciteta u zdravstvenom sektoru - Razviti indikatore uspješnosti	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.3.3.1. Unapređenje bolničke zdravstvene zaštite kroz ustroj univerzitetske bolnice 3.3.3.2. Primjena novih interventnih procedura (sa nabavkom opreme, obukom osoblja i transferom tehnologija) 3.3.3.3. Programi usavršavanja iz oblasti porodične medicine 3.3.3.4. Razvoj indikatora uspješnosti zdravstvenih ustanova	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Univerzitetska bolnica - Broj timova porodične medicine obuhvaćenih treningom - Razvijeni indikatori uspješnosti zdravstvenih	- Ustrojena univerzitetska bolnica - 100 % timova porodične medicine obuhvaćeno treninzima iz porodične medicine

	ustanova	
RAZVOJNI EFEKAT	- Poboljšano pružanje usluga i proširen dijapazon usluga - Povećan broj doktora	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	1.800.000 KM Izvori: Zavod zdravstvenog osiguranja ZDK, Budžet Vlade ZDK, Domaći fondovi za nevladine organizacije; Međunarodni fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016. – 2020.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo zdravstva ZDK, Kantonalna bolnica, zdravstvene ustanove	
KORISNICI	zdravstvene ustanove, građani u ZDK	

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.3. Unaprijediti kvalitet življenja stanovnika ZDK kroz poboljšanje cjelokupnog sistema pružanja zdravstvene zaštite	
MJERA	3.3.4. Osiguranje primjerenog stepena dostupnosti zdravstvenih usluga	
CILJ MJERE	- Uvesti i osigurati dostupnost zdravstvenih usluga sa ciljem zadovoljenja zdravstvenih potreba	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.3.4.1. Razvoj modela istraživanja o zadovoljstvu i dostupnosti zdravstvenih usluga 3.3.4.2. Procjena zdravstvenih potreba i zahtjeva 3.3.4.3. Izrada programa zdravstvene zaštite u skladu sa procijenjenim zdravstvenim potrebama 3.3.4.4. Evaluacija dostupnosti zdravstvenih usluga i tehnologija 3.3.4.5. Izrada Plana implementacije PM na području ZDK	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj anketiranih građana - Prosječna ocjena dostupnosti zdravstvenih usluga - Prosječna ocjena zadovoljstva zdravstvenom zaštitom - Metodologija izrade programa zdravstvene zaštite prema zdravstvenim potrebama - Prosječan broj stanovnika po timu porodične medicine	- Anketirano najmanje 2000 građana - Visoka ocjena o dostupnosti zdravstvenih usluga - Visoka ocjena zadovoljstva zdravstvenom zaštitom - razvijena Metodologija izrade programa zdravstvene zaštite
RAZVOJNI EFEKAT	- Smanjen broj oboljelih i smrtnih slučajeva - Povećan broj ljekara	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	500.000 KM Izvori: Zavod zdravstvenog osiguranja ZDK, Budžet Vlade ZDK, Domaći fondovi za nevladine organizacije; Međunarodni fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016. – 2020.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo zdravstva ZDK, Zavod zdravstvenog osiguranja ZDK, Zavod za javno zdravstvo ZDK, zdravstvene ustanove, konsultantske	

	kuće
KORISNICI	Građani u ZDK

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.3. Unaprijediti kvalitet življenja stanovnika ZDK kroz poboljšanje cjelokupnog sistema pružanja primarne zdravstvene zaštite	
MJERA	3.3.5. Osiguranje distinktivne prepoznatljivosti zdravstvenog sektora ZDK	
CILJ MJERE	- Postići distinktivnu prepoznatljivosti zdravstvenog sistema na ZDK	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.3.5.1. Ustroj modela integrisanog pristupa onkološkom bolesniku 3.3.5.2. Istraživanje i primjena novih onkoloških procedura 3.3.5.3. Razvoj sistema za eksplantaciju organa 3.3.5.4. Razvoj donorske mreže	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj obuhvaćenih službi ili odjela u Kantonalnoj bolnici Zenica ovim modelom (praćenje stepena integrisanosti) - Broj obuhvaćenih zdravstvenih profesionalaca - Broj onkoloških bolesnika izvan ZDK obuhvaćenih ovim pristupom - Broj eksplantacionih postupaka - Broj lica donora organa u mreži - Broj stručnih skupova na ovu temu	- Povećan procenat bolničkih službi i odjela obuhvaćenih ovim modelom - Povećan procenat obuhvaćenih bolničkih zdravstvenih profesionalaca - Povećan procenat tretiranih onkoloških bolesnika izvan ZDK - Povećan broj eksplantacionih potupaka godišnje - Povećan broj lica u donorskoj mreži - Minimalno dva stručna skupa godišnje
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećano povjerenje u zdravstveni sistem, kao i bolja iskorištenost kapaciteta kroz «izvoz» usluga. - Smanjen broj oboljelih i smrtnih slučajeva	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	2.000.000 KM Izvori: Zavod zdravstvenog osiguranja, Budžet Vlade ZDK, Domaći fondovi za nevladine organizacije; Međunarodni fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016. – 2020.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo zdravstva ZDK, Kantonalna bolnica, NVO	
KORISNICI	zdravstvene ustanove, građani u ZDK	

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.4. Povećati kvalitet i efikasnost usluga i podržati reformske aktivnosti u oblasti socijalne zaštite	
MJERA	3.4.1. Povećanje kapaciteta ustanova socijalne zaštite, te jačanje i podrška ljudskim kapacitetima u ustanovama	
CILJ MJERE	- Stvoriti uslove za adekvatno provođenje strateških i drugih razvojnih dokumenata za provođenje reforme socijalne zaštite u BiH - Unaprijediti kvalitet pružanja usluga socijalne zaštite	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.4.1.1. Kontinuirana edukacija osoblja radi postizanja boljeg kvaliteta u radu 3.4.1.2. Program upošljavanja socijalnih radnika u ustanovama koje djeluju u socijalnoj zaštiti, obrazovanju i zdravlju 3.4.1.3. Informatizacija sistema socijalne zaštite 3.4.1.4. Razvoj usluge Savjetovališta pri centrima za socijalni rad/nadležnih općinskih službi na području ZDK 3.4.1.5. Razvoj usluga dnevnog zbrinjavanja, sa naglaskom na JU Centar za djecu i odrasle osobe s posebnim potrebama ZDK 3.4.1.6. Modularni program obuke za usavršavanje stručnih kadrova iz Prijedloga mjera ZDK	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj opremljenih Savjetovališta; Broj korisnika kojima je pružena pomoć; Broj mobilnih stručnih timova - Broj promotivnih materijala za djecu i roditelje; Opremljenost Centra (tehnička, didaktička, namještaj i dr.) - Zgrada Dnevnog centra u Žepči; Broj opremljenih Dневnih centara u ZDK - Stepenn povećanja vještina i sposobnosti za socijalnu integraciju korisnika i roditelja; Stepenn povećanja dostupnosti usluga	- Stvoreni uslovi za angažovanje dodatnog stručnog kadra s ciljem povećanja dostupnosti usluga u lokalnim zajednicama na području ZDK - Povećana informisanost djece i roditelja o uslugama Centra, roditeljskoj podršci djeci sa posebnim potrebama - Unaprijeđene usluge Centra - Ojačani kapaciteti Centra kroz uspostavu poslovnih jedinica i u drugim zainteresovanim lokalnim zajednicama na ZDK - Povećana dostupnost usluga Centra za djecu i odrasle osobe s posebnim potrebama sa ZDK - Poboljšana socijalna uključenost i vještina djece i odraslih osoba s posebnim potrebama i njihovih roditelja
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećana dostupnost i kvalitet usluga socijalne zaštite u ZDK - Povećani socijalni transferi po glavi stanovnika	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	350.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, EU i drugi međunarodni fondovi	

PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK , centri za socijalni rad/nadležne općinske službe socijalne zaštite sa područja ZDK, općine/grad, ustanove socijalne zaštite, NVO
KORISNICI	Djeca i odrasli s posebnim potrebama i njihovi roditelji, Centri za socijalni rad/nadležne općinske službe socijalne zaštite, Centar za djecu i odrasle osobe s posebnim potrebama ZDK

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.4. Povećati kvalitet i efikasnost usluga i podržati reformske aktivnosti u oblasti socijalne zaštite	
MJERA	3.4.2. Implementacija državnih razvojnih dokumenata (politike, strategije, akcioni plan)	
CILJ MJERE	- Podrška u primjeni Strategije za deinstitucionalizaciju i transformaciju ustanova socijalne zaštite FBiH - Unaprijediti zaštitu djece bez roditeljskog staranja kroz poboljšanje i razvoj alternativnih vidova zbrinjavanja, te podrška za osamostaljivanje mladih bez roditeljskog staranja koji napuštaju sistem javne brige - Primjeniti Zakon o zaštiti porodica od nasilja FBiH na području ZDK - Unaprijediti usluge i ostvarivanje prava OSI kroz stvaranje uslova za boravak u lokalnoj zajednici	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.4.2.1. Projekat podrške deinstitucionalizaciji i transformaciji ustanova socijalne zaštite 3.4.2.2. Projekat podrške pokretanja malog biznisa za mlade koji napuštaju sistem javne brige 3.4.2.3. Primjena Protokola o međusobnoj saradnji u radu na prevenciji i zaštiti žrtava nasilja u porodici ZDK 3.4.2.4. Realizacija Akcionog plana u oblasti invalidnosti ZDK po pitanju razvoja usluge za OSI - stanovanje uz podršku, samostalno življenje u lokalnoj zajednici	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj edukacija o hraniteljstvu u 12 općina/grad ZDK; Broj hraniteljskih porodica; Broj porodičnih domova; Broj korisnika - Broj lica koja su izmještena iz ustanova; Broj novih usluga; Broj uposlenih mladih osoba - Broj realizovanih programa; Broj žrtava nasilja u porodici smještenih u Sigurnu kuću - Broj adaptiranih stambenih	- Povećan broj educiranih hraniteljskih porodica na ZDK - Povećan smještaj djece bez roditeljskog staranja i djece iz porodica u riziku u hraniteljske porodice - Povećan broj zaposlenih stručnih osoba kroz programe zapošljavanja pripravnika i volontera u ustanovama socijalne zaštite u ZDK - Obnovljene stambene jedinice u saradnji Ministarstva rada, socijalne politike i izbjeglica ZDK i zainteresovanih općina - Smanjen smještaj osoba sa

	jedinica ZDK - Broj osoba sa invaliditetom, korisnika usluga stanovanja uz podršku	invaliditetom u ustanove socijalne zaštite van ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Kvalitetnije usluge alternativnog zbrinjavanja lica u stanju socijalne potrebe (djeca bez roditeljskog staranja i djeca iz porodica u riziku, osobe sa invaliditetom sa naglaskom na osobe sa intelektualnim poteškoćama); - Povećani socijalni transferi po glavi stanovnika	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	450.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, EU i drugi međunarodni fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK , grad/općine sa područja ZDK, centri za socijalni rad/nadležne općinske službe socijalne zaštite i ustanove socijalne zaštite	
KORISNICI	Djeca bez roditeljskog staranja i djeca iz porodica u riziku od razdvajanja, mladi bez roditeljskog staranja koji napuštaju sistem javne brige, žrtve nasilja u porodici, osobe sa invaliditetom	

STRATEŠKI CILJ	3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja	
PRIORITETNI CILJ	3.4. Povećati kvalitet i efikasnost usluga i podržati reformske aktivnosti u oblasti socijalne zaštite	
MJERA	3.4.3. Unapređenje zakonske regulative i podzakonskih propisa u skladu sa EU standardima i smjernicama	
CILJ MJERE	- Omogućiti uslove za adekvatno provođenje procesa evropskih integracija iz oblasti socijalne zaštite - Omogućiti adekvatne i blagovremene usluge i zaštitu osoba i porodica u stanju socijalne potrebe	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	3.4.3.1. Analiza trenutne usklađenosti zakonske regulative i podzakonskih propisa u skladu sa EU standardima i smjernicama 3.4.3.2. Priprema i usklađivanje zakonske regulative i podzakonskih propisa u skladu sa EU standardima i smjernicama 3.4.3.3. Razvoj i primjena zakonskih i podzakonskih akata u skladu sa reformom socijalne zaštite u FBiH 3.4.3.4. Izrada Akcionog plana socijalnog uključivanja u ZDK	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati

OSTVARENJA MJERE	- Zakoni iz oblasti socijalne zaštite - Broj podzakonskih akata - Dokument Akcionog plana socijalnog uključivanja u ZDK	- Usklađenost sa reformskim zakonima iz oblasti socijalne zaštite na FBiH (hraniteljstvo, stanovanje u zajednici, zaštita porodice sa djecom i dr.) - Izmjene Kantonalnog zakona u vezi sa pitanjem ostvarivanja prava žena, majki u radnom odnosu zbog porodijskog odsustva - Primjena izmjenjene i dopunjenje zakonske regulative putem donesenih podzakonskih akata (pravilnici, uputstva/instrukcije i dr.) - Usvojen dokument Akcionog plana socijalnog uključivanja u ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Smanjen broj siromašnih - Povećani socijalni transferi po glavi stanovnika	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	200.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK , grad/općine sa područja ZDK, centri za socijalni rad/nadležne općinske službe socijalne zaštite, NVO	
KORISNICI	Pojedinci i porodice u stanju socijalne potrebe; ustanove socijalne zaštite i nevladine organizacije	

STRATEŠKI CILJ 4

Poboljšati trenutno stanje okoliša, povećati energetske efikasnosti i unaprijediti javnu infrastrukturu

STRATEŠKI CILJ	4. Poboljšati trenutno stanje okoliša i povećati energetske efikasnost i unaprijediti javnu infrastrukturu	
PRIORITETNI CILJ	4.4. Povećati energetske efikasnost postojećih potrošača	
MJERA	4.1.1. Provođenje programa mjera za povećanje energetske efikasnosti javnih i privrednih objekata	
CILJ MJERE	- Smanjenje emisije štetnih plinova - Smanjenje potrošnje energije - Sanacija toplotnih gubitaka - Korištenje novih vrsta goriva - Povećanje zaposlenosti	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	4.1.1.1. Priprema plana izvođenja snimanja, analize i ocjene stanja energetske efikasnosti za javne objekte ZDK, te snimanje stanja 4.1.1.2. Utopljavanje javnih objekata ZDK 4.1.1.3. Izraditi Studiju izvodljivosti organizovanog utopljanja starijih poslovnih i stambenih objekata u ZDK po općinama sa stimulativnim subvencijama troškova korisnicima i vlasnicima objekata 4.1.1.4. Subvencije utopljanja starijih poslovnih i stambenih objekata u ZDK po općinama u skladu sa Studijom izvodljivosti	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj ustanova u kojima je snimljeno stanje - Broj objekata na kojima je provedeno utopljanje - Nivo potrošnje energenata	- Pripremljena evidencija broja objekata za uvođenje EE - Smanjenje utroška energije - Smanjen nivo potrošnje energenata - Smanjeni troškovi zagrijavanja javnih objekata u ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje količine raspoložive energije koju je moguće usmjeriti u proizvodne kapacitete, uštede u finansijskom smislu i manja zagađenost zraka.	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	870.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK (sve subvencije, ostali projekti u vrijednosti do 50%), donatori, Razvojne banke, IPA fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2017.-2018.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za privredu ZDK, Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoliša, Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, Ministarstvo zdravstva, Kantonalna uprava za inspeksijske poslove	
KORISNICI	Škole, vlasnici starijih poslovnih objekata, a koji po određenim kriterijima ispunjavaju uslove (stari zanati, izrada suvenira i drugi za koje postoji interes zajednice), stariji objekti u vlasništvu ZDK i općina. Energetski nekvalitetno izgrađeni stambeni objekti socijalno ugroženih osoba i slično, Privredni objekti, javni objekti, stanovništvo na području ZDK, Javni i privatni objekti, firme, građani	

STRATEŠKI CILJ	4. Poboljšati trenutno stanje okoliša i povećati energetske efikasnost i unaprijediti javnu infrastrukturu	
PRIORITETNI CILJ	4.1. Povećati energetske efikasnost postojećih potrošača	
MJERA	4.1.2. Promovisanje principa energetske efikasnosti	
CILJ MJERE	- Povećanje interesa za edukaciju o energetske efikasnosti - Povećanje broja zahtjeva za izradu projekata energetske efikasnosti - Povećanje zaposlenosti	

PROJEKTI I AKTIVNOSTI	4.1.2.1. Provođenje kampanje promovisanja principa energetske efikasnosti 4.1.2.2. Edukacija donosioca odluka o principima energetske efikasnosti	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj radionica, broj učesnika - Broj pripremljenih projekata	- Povećan senzibilitet i svijest stanovništva i uposlenih u javnoj upravi i javnim preduzećima, o važnosti EE i važnosti smanjenja negativnih uticaja na globalne klimatske promjene - Povećanje EE objekata u ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Pобољшан квалитет живота u ZDK kroz smanjenje potrošnje energije, smanjenje troškova, povećanje konkurentnosti, побољшани услови u prostorijama gdje ljudi žive i/ili rade, manje zagađenje, smanjen negativan uticaj na životnu sredinu itd.	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	400.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, Nevladine organizacije, Donatori, Razvojne banke, IPA fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2017.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za privredu ZDK , Ministarstvo za prostorno uređenje, promet, komunikacije	
KORISNICI	Nevladine organizacije, stanovništvo, uposleni u javnoj upravi i javnim preduzećima	

STRATEŠKI CILJ	4. Poboљšati trenutno stanje okoliša i povećati energetsку efikasnost i unaprijediti javnu infrastrukturu	
PRIORITETNI CILJ	4.2. Uskladiti razvoj eneretskog i industrijskog sektora sa načelima zaštite okoliša	
MJERA	4.2.1. Poboљšanje okolinskog aspekta iskorištenja energetskih potencijala	
CILJ MJERE	- Poboљšanje ekološkog/okolinskog aspekta iskorištenja energetskih potencijala - Jačanje inspekcijskog nadzora na načelima zaštite okoliša u industrijskom sektoru ZDK	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	4.2.1.1. Podrška projektima kojima bi se poboљšao okolinski aspekt iskorištenja energetskih potencijala 4.2.1.2. Studija izvodljivosti podzemnog uplinjavanja uglja, metodom bušotina za jedan od rudnika opštine Zenica 4.2.1.3. Jačanje stručnih kapaciteta kroz edukaciju inspektora	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj ispunjenih zahtjeva i dostignutih standarda koji su postavljeni pred proizvođače (energije)	- 80 % ispunjenih zahtjeva i potrebnih standarda (od traženih i potrebnih 100%) - Povećan broj kompanija koje koriste okolišno prihvatljive tehnologije iskorištenja energetskih potencijala - Educirani inspektori i pojačan nadzor nad industrijama
RAZVOJNI EFEKAT	- Značajna energetska i finansijeska ušteda, uz smanjen uticaj na okoliš i uspostavu održivosti.	

OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	1.500.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, Donatori, Razvojne banke, IPA fondovi; Inspekcija ZDK
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2018.
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za privredu ZDK , Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoliša, Inspektorat FBiH/ZDK
KORISNICI	Proizvođači energije i energenata, javne i privatne ustanove, privredni subjekti, stanovništvo na području ZDK, preduzeća u oblasti industrijskog sektora u ZDK

STRATEŠKI CILJ	4. Poboljšati trenutno stanje okoliša i povećati energetske efikasnost	
PRIORITETNI CILJ	4.3. Osigurati održivi sistem upravljanja prirodnim resursima i zaštite okoliša	
MJERA	4.3.1. Poboljšanje očuvanja i efikasnog upravljanja prirodnim resursima	
CILJ MJERE	Uspostava održivosti sistema upravljanja prirodnim resursima kroz: - Zaštitu prirodnih resursa - Održivi razvoj eksploatacije prirodnih resursa - Uvođenje novih metoda upravljanja prirodnim resursima	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	4.3.1.1. Promocija i edukacija o održivosti prirodnih resursa 4.3.1.2. Izrada Strategije o upravljanju i zaštiti prirodnih resursa ZDK 4.3.1.3. Uspostava jedinstvene baze zaštićenih područja u ZDK i određena granica zaštićenog područja	
IZLAZNI/DIREKTNI POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj priručnika/brošura, održanih predavanja, sastanaka i sl. - Uspostavljeno tijelo za koordinaciju; Broj sastanaka; Broj projekata - Pripremljena baza zaštićenih područja	- Informisana javnost i izvršena edukacija o održivosti prirodnih resursa - Utvrđena granica zaštićenog područja u ZDK sa održivim korištenjem prirodnih resursa u ZDK - Uspostavljeni potrebni pravilnici/akti rada i upravljanja zaštićenim područjima u ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Uređeno korištenje resursa i prostora, te zaštite okoliša koje doprinosi povećanju kvalitete života.	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	450.000 KM Izvori: Budžet vlade ZDK, FBiH, međunarodne organizacije u BiH, donatori, Razvojne banke, IPA fondovi i drugi fondovi EU za okoliš	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2017.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za privredu ZDK , Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline ZDK	
KORISNICI	Privredni subjekti registrovani za eksploataciju prirodnih resursa, lokalne zajednice, preduzeća za gospodarenje zaštićenim područjima, NVO, javne i privatne ustanove, građani ZDK	

STRATEŠKI CILJ	4. Poboljšati trenutno stanje okoliša i povećati energetske efikasnost	
PRIORITETNI CILJ	4.3. Osigurati održivi sistem upravljanja prirodnim resursima i zaštite okoliša	
MJERA	4.3.2. Uspostava informacionog sistema kvalitete komponenti okoliša	
CILJ MJERE	- Evidentiranje i monitoring zagađivača i zagađivanja ZDK - Evidencija podataka o stanju okoliša - Stvaranje centralizovane baze podataka	

	- Informisanje javnosti o stanju okoliša - Učinkovito informaciono praćenje kvaliteta komponenti okoliša na području ZDK	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	4.3.2.1. Uspostava registra zagađivača i zagađivanja ZDK 4.3.2.2. Formiranje i jačanje kapaciteta monitoring centra, a sa ciljem uspostave sistema monitoringa kvalitete okolinskih komponenti, na Univerzitetu Zenica – Metalurški Institut dr. Kemal Kapetanović 4.3.2.3. Izrada Studije doprinosa svih Zagađivača ukupnom zagađenju okoliša ZDK, kao i uticaja pojedinih zagađivača na susjedne općine i šire 4.3.2.4. Edukacija odgovornog osoblja (na nivou ZDK i u lokalnim zajednicama) sa ciljem uspostavljanja i održavanja informacionog sistema	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj pogona i postrojenja obuhvaćenih registrom - Broj nabavljene opreme u Centru - Broj mjernih stanica; Broj mjernih uzoraka; Broj provedenih analiza - Broj provedenih edukacija	- Funkcionalan i efikasan monitoring stanja okoliša dostupan javnosti - Redovno (u skladu sa Pravilnicima) uzorkovanje i analiza - Evidencija registrovanih pogona i postrojenja i emisija iz pogona i postrojenja - Uspostavljanje baze podataka o stanju okoliša
RAZVOJNI EFEKAT	- Integracija politika zaštite okoliša na području ZDK i kvantifikovana veza između zagađenja i izvora sa stanjem okoliša.	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	760.000 KM Izvori: Budžet vlade ZDK i FBiH, EU fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2018.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline ZDK , Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu	
KORISNICI	Vlada ZDK, Vlada FBiH, općine u ZDK, stanovništvo na području ZDK, javne i privatne ustanove, stanovništvo ZDK, privredni subjekti sa područja ZDK	

STRATEŠKI CILJ	4. Poboljšati trenutno stanje okoliša i povećati energetske efikasnost	
PRIORITETNI CILJ	4.4. Razvoj regionalne infrastrukture	
MJERA	4.4.1. Razvoj putne infrastrukture regionalnog i lokalnog karaktera	
CILJ MJERE	- Omogućiti ekonomski i privredni razvoj kroz razvoj putne komunikacije i bolju povezanost lokalnih i regionalnih centara - Poboljšati putnu infrastrukturu u ruralnim područjima	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	4.4.1.1. Podrška izgradnji i rekonstrukciji putne infrastrukture u najnerazvijenijim područjima ZDK 4.4.1.2. Izrada saobraćajnih projekata za postojeće i nove puteve (signalizacija, obijelježavanje i sl.)	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Dužina izgrađene putne infrastrukture (u km) - Broj kilometara rekonstruisane ceste i cestovnih elemenata - Broj postavljenih putokaza; Broj označenih naselja	- 50 novih km putne infrastrukture - Označena sva naselja - 200 postavljenih novih znakova - Izvršeno postavljanje zaštitne infrastrukture i potrebnih putokaza na izgrađenoj putnoj infrastrukturi u

	- Broj postavljenih saobraćajnih oznaka i dužina zaštitne infrastrukture	ZDK - Urađena rekonstrukcija podvožnjaka u ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Međuregionalna i regionalna putna uvezanost, te uspostavljena razvojna ravnoteža unutar ZDK, razvoj privrede, turizma, unapređeno stanje okoliša u ZDK	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	3.000.000 KM Izvori: Budžet vlade ZDK i FBiH, privatni sektor, EU fondovi	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016-2020.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK , Privatni sektor; Ministarstvo za privredu; Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline (Direkcija za puteve ZDK)	
KORISNICI	ZDK i općine, stanovništvo na području ZDK, preduzeća iz oblasti saobraćaja u ZDK	

STRATEŠKI CILJ	4. Poboljšati trenutno stanje okoliša i povećati energetske efikasnost	
PRIORITETNI CILJ	4.4. Razvoj regionalne infrastrukture	
MJERA	4.4.2. Razvoj komunalne infrastrukture (vodovod, kanalizacija, toplifikacija, gasne instalacije, javna rasvjeta, primarni tretman i krajnje zbrinjavanje otpada (komunalni i specifični tokovi) i sl.)	
CILJ MJERE	- Uspostava adekvatne komunalne usluge za stanovnike ZDK - Smanjenje upotrebe energenata, efikasnije korištenje energenata i smanjenje emisija u okoliš	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	4.4.2.1. Projekti podrške izgradnji objekata za tretman otpadnih voda na području lokalnih zajednica 4.4.2.2. Unaprijediti infrastrukturu za zbrinjavanje organskog otpada životinjskog porijekla i nabavka opreme za zbrinjavanje otpada iz zdravstvenih ustanova 4.4.2.3. Projekti podrške vodovodnoj infrastrukturi 4.4.2.4. Podrška izgradnje kanalizacione mreže u ruralnim područjima 4.4.2.5. Podrška izgradnje sortirnica otpada i reciklažnih dvorišta u općinama ZDK 4.4.2.6. Podrška projektima gasifikacije i toplifikacije	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj izgrađenih objekata za tretman otpadnih voda u lokalnim zajednicama - Broj izgrađenih objekata kojima se unapređuje infrastruktura za zbrinjavanje otpada - Broj projekata vodovodne infrastrukture - Broj obuhvaćenih ruralnih područja - Količina adekvatno tretiranog/zbrinutog otpada - Dužina izgrađene subvencionirane kanalizacione mreže	- Izgrađeni objekti za tretman otpadnih voda u lokalnim zajednicama - 20 obuhvaćenih ruralnih područja - Smanjenje gubitaka i nivoa rizika prilikom isporuka unutar vodovodne i komunalne mreže - Izgrađeni objekti za unapređenje infrastrukture za zbrinjavanje otpada u ZDK - Unaprijeđena infrastruktura za zbrinjavanje organskog otpada životinjskog porijekla u ZDK - Nabavljena oprema za zbrinjavanje

		otpada iz zdravstvenih ustanova u ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Povećanje broja stanovnika koji imaju dostupne adekvatne komunalne usluge, te unapređenje stanja okoliša kroz adekvatno upravljanje svim vrstama otpada i stvaranje uslova za razvoj novih poslovnih aktivnosti.	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	12.200.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, Federalna direkcija za ceste, Vijeće Ministara, lokalne zajednice, međunarodni krediti, međunarodne organizacije u BiH i fondovi EU	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoliša ZDK u suradnji sa lokalnim zajednicama , Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu; Ministarstvo zdravstva	
KORISNICI	Općine u ZDK, stanovništvo na području ZDK, javna preduzeća, privatna preduzeća	

STRATEŠKI CILJ	4. Poboljšati trenutno stanje okoliša i povećati energetske efikasnost	
PRIORITETNI CILJ	4.4. Razvoj regionalne infrastrukture	
MJERA	4.4.3. Zaustavljanje nelegalne gradnje i legalizacija postojećih objekata, vodeći računa o međunarodnim principima i ljudskim pravima	
CILJ MJERE	- Održivo korištenje prostora u skladu sa prostornom osnovom i namjenom prostora	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	4.4.3.1. Podrška projektima legalne izgradnje stambenih objekata na lokacijama koje su sigurne za gradnju prvenstveno na područjima lokalnih zajednica koje su najviše pogođene kližištim 4.4.3.2. Edukacija stanovništva o opasnostima koje sa sobom nosi (nelegalna) gradnja pri kojoj se ne provode potrebna ispitivanja pogodnosti i sigurnosti lokacije 4.4.3.3. Edukacija donosioca odluka o međunarodnim principima i upoznavanje sa iskustvima u oblasti legalizacije nelegalno sagrađenih objekata	
IZLAZNI/DIREKTNİ POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj nelegalno izgrađenih objekata/broj legalno izgrađenih objekata - Broj provedenih edukacija - Broj učesnika edukacija - Broj izdatih građevinskih dozvola - Broj legaliziranih objekata - Broj zapisnika sa terena	- 10 % manje nelegalnih objekata (legalizacija, pojačan nadzor i zabrana gradnje bez potrebne dokumentacije) - 5.000 legaliziranih objekata - 20 provedenih edukacija - Stvaranje baze podataka legalno i ilegalno izgrađenih objekata na području ZDK - Legalizacija objekata na području ZDK
RAZVOJNI EFEKAT	- Kreiranje uslova za adekvatno planiranje korištenja prostora i smanjenje pritiska na prostor i okoliš.	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	630.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, lokalne zajednice, međunarodne organizacije u BiH i fondovi EU	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2018.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I	Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoliša ZDK u suradnji sa lokalnim zajednicama	

NOSIOCI PROJEKATA	
KORISNICI	Stanovništvo na području ZDK, javne i privatne ustanove

STRATEŠKI CILJ	4. Poboljšati trenutno stanje okoliša i povećati energetske efikasnosti	
PRIORITETNI CILJ	4.4. Razvoj regionalne infrastrukture	
MJERA	4.4.4. Zaštita i sanacija okolišnih komponenti	
CILJ MJERE	- Smanjenje pritiska na okoliš i kvalitet života stanovnika ZDK uklanjanjem opasnog otpada i sanacijom lokacija - Sanacija postojećih i sprječavanje nastanka novih klizišta	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	4.4.4.1. Projekti podrške sanaciji opštinskih deponija 4.4.4.2. Projekti podrške remedijacije crnih tačaka 4.4.4.3. Izrada Plana prevencije nastanka klizišta 4.4.4.4. Sanacija postojećih klizišta 4.4.4.5. Edukacija donosioca odluka o značaju preventivnih i represivnih mjera za prevenciju i sanaciju klizišta	
IZLAZNI/DIREKTNII POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Broj saniranih crnih tačaka - Količina uklonjenog otpada - Izrađen plan - Broj provedenih edukacija - Broj učesnika edukacija - Broj certificiranih stručnih osoba	- 50 % deponija na svakoj općini sanirano - Sanirana klizišta (u odnosu na početno evidentirano stanje) - Povećan broj certificiranih stručnih osoba
RAZVOJNI EFEKAT	- Smanjenje pritiska na okoliš i unapređenje kvalitete života stanovnika ZDK.	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	600.000 KM Izvor finansijskih sredstava: Budžet Vlade ZDK, lokalne zajednice, međunarodne organizacije u BiH i fondovi EU	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2016.-2020.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoliša ZDK, Civilna zaštita, općine u ZDK	
KORISNICI	Općine u ZDK, ZDK, komunalna preduzeća, stanovništvo na području ZDK	

STRATEŠKI CILJ	4. Poboljšati trenutno stanje okoliša i povećati energetske efikasnosti	
PRIORITETNI CILJ	4.4. Razvoj regionalne infrastrukture	
MJERA	4.4.5. Sanacija, modernizacija i uvođenje sistema daljinskog grijanja u općinama ZDK-a	
CILJ MJERE	- Modernizacija i proširenje daljinskog grijanja sa ciljem smanjenja emisija u zrak, kontrole energenata koji se koriste, povećanje efikasnosti korištenja toplotne energije i korištenje obnovljivih izvora energije.	
PROJEKTI I AKTIVNOSTI	4.4.5.1. Podrška sanaciji i modernizaciji postojećih sistema daljinskog grijanja 4.4.5.2. Proširenje sistema daljinskog grijanja na nove korisnike/lokacije 4.4.5.3. Podrška izgradnji kotlovnica na biomasu	
IZLAZNI/DIREKTNII POKAZATELJI I OČEKIVANI REZULTATI ZA PRAĆENJE OSTVARENJA MJERE	Izlazni/direktni pokazatelji	Očekivani rezultati
	- Dužina sanirane i proširene mreže - Potrošnja energenata - Potrošnja energenata	- Smanjen doprinos emisija od grijanja (pojedinačna ložišta i sl.) u ukupnom zagađenju zraka

	- Broj kotlovnica - Nivo emisija	- Povećanje energetske efikasnosti iskorištenja toplotne energije
RAZVOJNI EFEKAT	- Umrežavanje i povezivanje individualnih ložišta u sistem koji je moguće kontrolisati, te smanjenje pritiska na kvalitet zraka u ZDK.	
OKVIRNA FINANSIJSKA SREDSTVA I IZVORI	1.800.000 KM Izvori: Budžet Vlade ZDK, lokalne zajednice, međunarodne organizacije u BiH i fondovi EU, Javna preduzeća - toplane	
PERIOD PROVOĐENJA MJERE	2017.-2020.	
ODGOVORAN ZA KOORDINACIJU MJERE I NOSIOCI PROJEKATA	Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoliša ZDK, JP, Vlada ZDK, Komunalna preduzeća, jedinice lokalne samouprave	
KORISNICI	Stanovništvo, javne i privatne ustanove	

2.2. Indikativni finansijski i terminski okvir

Indikativni finansijski okvir za period 2016.-2020.

Jedan od važnijih ciljeva Vlade ZDK u ovom periodu je revizija Strategije razvoja ZDK za period 2016. – 2020. godine. Vlada ZDK je uz podršku UNDP-a (Razvojnog programa Ujedinjenih nacija) započela s procesom revizije Strategije razvoja 2014. godine, uz uvažavanje postojećih strateških dokumenata po vertikalnom i horizontalnom nivou, postojećeg socio-ekonomskog stanja i razvojnih prioriteta i potreba ZDK, raspoloživih i budućih kapaciteta ZDK te pozitivnih društveno-ekonomskih odnosa u okruženju.

Jedna od ključnih komponenti strateške platforme Strategije razvoja jeste indikativni finansijski okvir, koji je projekcija izračunata na osnovu procjena sa kojima je raspolagao Koordinacioni odbor za razvoj ZDK i predstavnici angažovane konsultantske kuće na osnovu testiranja sličnih projekata i mjera u drugim kantonima u FBiH.

Indikativni finansijski okvir za provođenje strateških ciljeva urađen je u saradnji sa Ministarstvom finansija ZDK te je usklađen sa sredstvima planiranim u bužetu ZDK kao i svih ostalih finansijskih izvora koji su na raspolaganju kako javnim institucijama tako i privatnim organizacijama na području ZDK.

U ovu finansijsku analizu su prevashodno ušle procjena iz Dokumenta okvirnog budžeta za 2016.-2018. godine, te izvršenje budžeta za 2014. godinu te projekcije za 2015. godinu.

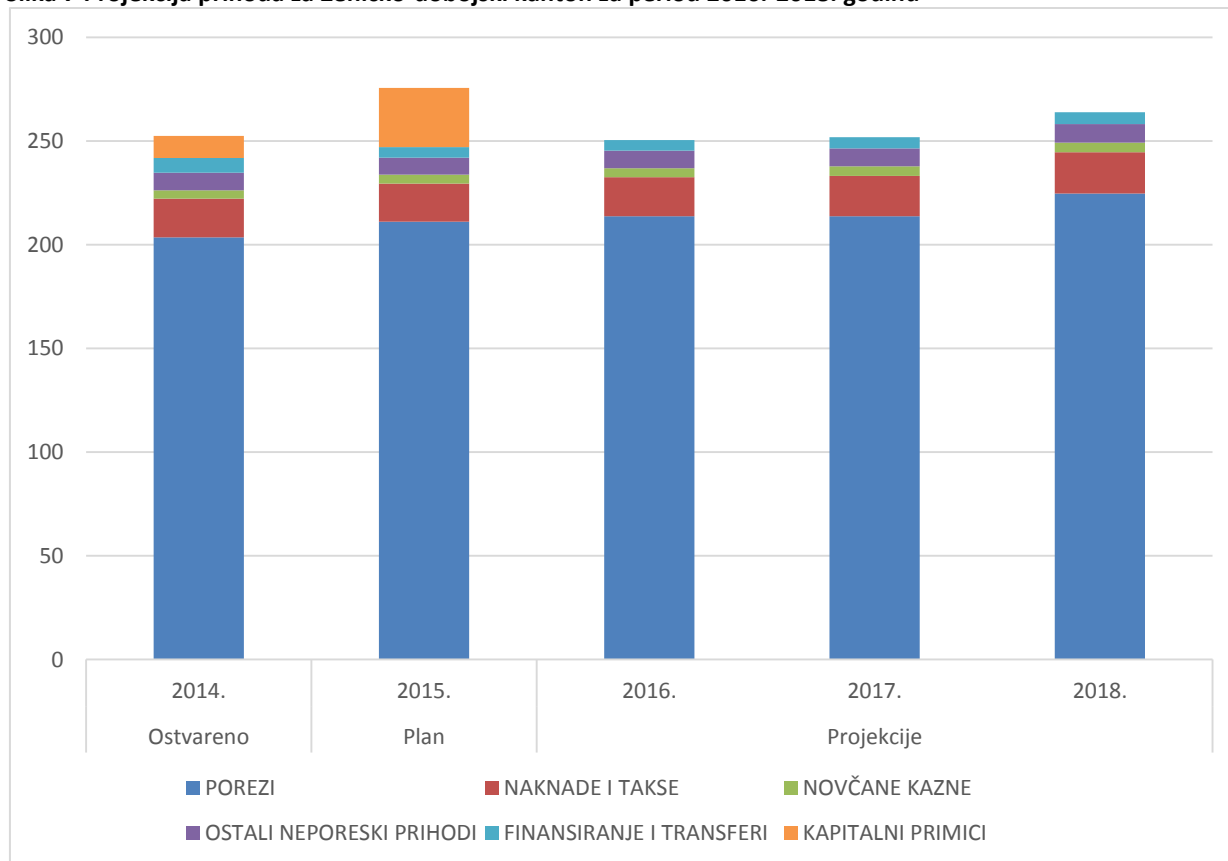
Srednjoročna makroekonomska prognoza

Prihodi budžeta ZDK

Ako pogledamo strukturu ukupnih prihoda, vidimo da se u godišnjim budžetima, prihodi od poreza kreću od 81% u 2014. godini do 85% u projekcijama za 2017. i 2018. godinu. U 2015. godini, ukupni poreski i neporeski prihodi i primici bez kreditnih zaduženja u budžetu ZDK iznose 275,5 mil KM, što je u odnosu na prethodnu godinu veće za 9,1%.

Ukupni prihodi od poreza na dobit su projicirani na 13,6 mil KM u 2015. godini., što predstavlja povećanje od 0,8% u odnosu na izvršenje u 2014. godini Projekcija za 2016. godinu predviđa povećanje od 1,29%, a za 2017. godinu i 2018. godinu rast od 1,29% te 2,1%.

Slika 7 Projekcija prihoda za Zeničko-dobojski kanton za period 2016.-2018. godinu

Raspodjela prihoda od indirektnih poreza s jedinstvenog računa za ZDK očekuje se u iznosu od 174 mil KM u 2015. godini, što predstavlja rast od 6,9% u odnosu na 2014. godinu po revidiranim projekcijama Sektora za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva finansija. U 2016. godini taj iznos je 175 mil KM, a u naredne dvije godine ovi iznosi su projicirani na 174 miliona KM u 2017. godini, te 183 miliona KM u 2018. godini.

Tabela 30 Projekcija prihoda od indirektnih poreza za Zeničko-dobojski kanton i općine Zeničko-dobojskog kantona za 2016.-2018. godinu

Indirektni porez	Izvršenje 2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
ZDK ukupno sa općinama	193,695,934	207,168,506	208,395,745	206,841,173	218,258,392
Kanton	162,757,545	173,989,900	175,020,891	173,715,286	183,304,022
Breza	946,806	1,013,673	1,020,218	1,012,608	1,068,502
Doboj Jug	330,631	355,391	357,789	355,120	374,722
Kakanj	3,003,855	3,242,946	3,261,573	3,237,243	3,415,932
Maglaj	1,919,912	2,065,712	2,077,755	2,062,256	2,176,088

Olovo	1,053,885	1,114,636	1,120,401	1,112,043	1,173,425
Tešanj	3,841,703	4,139,501	4,164,657	4,133,589	4,361,755
Usora	524,125	561,357	563,779	559,573	590,461
Vareš	884,813	936,941	943,030	935,995	987,660
Visoko	2,815,996	3,041,019	3,059,218	3,036,397	3,204,000
Zavidovići	3,236,799	3,426,699	3,446,220	3,420,512	3,609,317
Zenica	9,806,205	10,546,641	10,610,053	10,530,906	11,112,190
Žepče	2,573,659	2,734,090	2,750,160	2,729,645	2,880,316
Ukupno općine	30,938,389	33,178,606	33,374,853	33,125,887	34,954,369

Javna potrošnja

U ZDK, veliki iznos budžetskih sredstava se alocira na plate i naknade (65% u 2016. godini) u odnosu na ukupan iznos budžeta. U narednom periodu se ne predviđa značajnije povećanje broja zaposlenih.

Potrošnja na materijalne troškove i usluge se procijenjuje na 30 mil KM u 2016. godini što predstavlja 12% ukupnog budžeta ZDK. Tekući transferi u 2016. godini čine 45,3 mil KM a najveći dio se odnosi na transfere iz oblasti obrazovanja, nauke, kulture i sporta, te transfere koji se odnose na prava boračke populacije.

Kad je riječ o kapitalnim izdacima iz budžeta ZDK, u 2016. godini kao i u narednim godinama, procjena je da će oni iznositi 3 mil KM a vezani su isključivo za projekte iz cestovne infrastrukture, vodoprivrede, obrazovanja i zdravstva.

Slika 8 Projekcija rashoda i izdataka za ZDK za period 2016.-2018. godinu

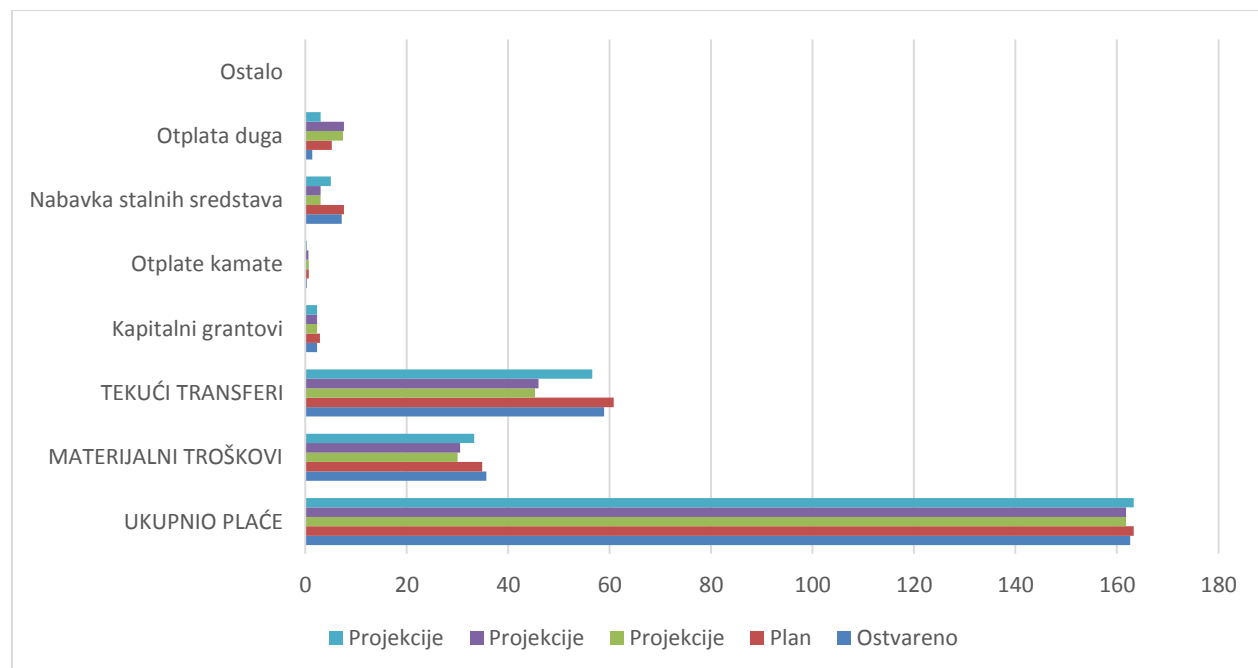

Tabela 31 kumulativan prikaz prihoda, primitaka i finansiranja za ZDK i općine, izvršenje 2014., procjena 2015., te projekcije 2016.-2018. godine

Prihodi	Ostvareno 2014.				Plan Budžeta 2015.				Projekcija 2016.				Projekcija 2017.				Projekcija 2018.			
	Kanton	Općine	VBF	Ukupno	Kanton	Općine	VBF	Ukupno	Kanton	Općine	VBF	Ukupno	Kanton	Općine	VBF	Ukupno	Kanton	Općine	VBF	Ukupno
POREZI	203.5	53.4	157.0	413.9	211.1	55.3	165.4	431.8	213.7	56.4	168.7	438.8	213.7	56.5	172.1	442.3	224.6	57.8	176.3	458.7
Indirektni porezi sa Jedinstvenog računa	168.0	33.7	0.0	201.7	173.9	35.5	0.0	209.4	175.0	36.2	0.0	211.2	173.7	36.4	0.0	210.1	183.3	37.3	0.0	220.6
Porez na dohodak	21.0	11.4	0.0	32.4	23.7	12.0	0.0	35.7	23.4	12.4	0.0	35.8	24.3	12.4	0.0	36.7	25.3	12.7	0.0	38.0
Porez na dobit	13.5	0	0.0	13.5	12.0	0.1	0.0	12.1	13.8	0.1	0.0	13.9	14.1	0.1	0.0	14.2	14.4	0.1	0.0	14.5
Porezi građana	0.0	5.6	0.0	5.6	0.0	5.5	0.0	5.5	0.0	5.3	0.0	5.3	0.0	5.4	0.0	5.4	0.0	5.5	0.0	5.5
Ostali porezi	1.0	2.7	157.0	160.7	1.5	2.2	165.4	169.1	1.5	2.3	158.7	162.5	1.6	2.2	172.1	176	1.6	2.3	176.3	180.1
NAKNADE I TAKSE	18.7	25.7	0.0	44.4	18.3	31.2	0.0	49.5	18.8	32.8	0.0	51.6	19.5	32.3	0.0	51.8	20.0	32.9	0.0	52.9
Naknade i takse	18.7	25.7	0.0	44.4	18.3	31.2	0.0	49.5	18.8	32.8	0.0	51.6	19.5	32.3	0.0	51.8	20.0	32.9	0.0	52.9
NOVČANE KAZNE	4.0	0.7	0.0	4.7	4.3	0.3	0.0	4.6	4.4	0.3	0.0	4.7	4.5	0.4	0.0	4.9	4.6	0.4	0.0	5.0
Novčane kazne	3.9	0.1	0.0	4.0	4.0	0.1	0.0	4.1	4.1	0.1	0.0	4.2	4.2	0.1	0.0	4.3	4.3	0.1	0.0	4.4
Ostali prihodi	0.1	0.6	0.0	0.7	0.3	0.2	0.0	0.5	0.3	0.2	0.0	0.5	0.3	0.3	0.0	0.6	0.3	0.3	0.0	0.6
OSTALI NEPORESKI PRIHODI	8.5	3.2	0.2	11.9	8.2	4.1	0.2	12.5	8.4	5.1	0.2	13.7	8.7	4.9	0.2	13.8	9.0	4.8	0.3	14.1
Ostali neporeski prihodi	8.5	3.2	0.2	11.9	8.2	4.1	0.2	12.5	8.4	5.1	0.2	13.7	8.7	4.9	0.2	13.8	9.0	4.8	0.3	14.1
FINANSIRANJE I TRANSFERI	7.1	28	6.2	41.3	5.1	29.0	6.4	40.5	5.2	26.9	6.1	38.2	5.4	27.5	5.6	38.5	5.6	25.6	5.8	37.0
Transferi	7.1	27.3	6.2	40.6	5.1	26.5	6.4	38	5.2	22.2	6.1	33.5	5.4	22.8	5.6	33.9	5.6	23.1	5.8	34.4
Finansiranje i privatizacija, prodaja imovine	0.0	0.7	0.0	0.7	0.0	2.5	0.0	2.5	0.0	4.7	0.0	4.7	0.0	4.7	0.0	4.7	0.0	2.6	0.0	2.6
KAPITALNI PRIMICI	10.7	8.3	0.1	19.1	28.5	14.1	0.1	42.7	0.0	12.4	0.1	12.5	0.0	12.5	0.1	12.6	0.0	13.0	0.1	13.1
UKUPNO (I+II+III+IV+V+VI)	252.5	119.3	163.6	535.4	275.5	133.9	172.1	581.5	250.5	133.9	175.2	559.6	251.8	134	178.1	563.9	263.8	134.6	182.4	580.7

Dug ZDK

Akumulirani deficit budžeta ZDK sa 31.12.2014. godine iznosi 89.404.138 KM. ZDK preuzima mjere na sanaciji akumuliranog deficita. Akcent je na smanjenju postojećih rashoda.

Program javnih investicija

Povezivanjem Programa javnih investicija (PJI) s procesom strateškog planiranja i budžetiranja, projekti javnih investicija se stavljaju u funkciju ostvarivanja sektorskih politika i strateških ciljeva definiranih u okviru mjerodavnosti institucija ZDK. Na taj način omogućena je bolja povezanost između prvenstvenih projekata i procesa alokacije svih raspoloživih sredstava za njihovu realizaciju, kao i planiranje raspodjele sredstava planiranih kroz proces izrade Dokumenta okvirnog budžeta. U razdoblju 2016. - 2018. godine, Vlada ZDK će utvrđene strateške ciljeve nastojati ostvariti putem usmjeravanja prioriteta ka intenzivnijem privrednom razvoju i strukturnim reformama neophodnim za ekonomski rast, povećanje zaposlenosti i životnog standarda građana.

Ukupne projekcije finansijskog okvira za period 2016.-2020.

Uzimajući sve gore navedeno, u dole datoj tabeli je urađena projekcija finansijskog okvira za Razvojnu strategiju ZDK u periodu 2016.-2020. (ukupno ZDK i općine):

<i>Ukupna moguća izdvajanja za razvojne programe Strategije razvoja ZDK</i>	<i>Period 2016.-2018.</i>	<i>Period 2019.-2020.</i>
1. Ukupne uštede na tekućim izdacima koje se mogu iskoristiti u razvojne projekte Strategije razvoja	5.000.000 KM	4.000.000 KM
2. Ukupan iznos kapitalnih izdataka u korist razvojnih projekata Strategije razvoja	25.000.000 KM	17.000.000 KM
3. Finansiranje iz kreditnih zaduženja kod domaćih banaka i međunarodnih finansijskih institucija (Svjetska banka, EBRD, EBI, i slično)	12.700.000 KM	12.000.000 KM
4. Nepovratna sredstva iz omogućenih EU fondova (IPA II, Jadransko-jonska strategija, Dunavska strategija, program pogranične saradnje Hrvatska-BiH-Crna Gora, URBACT III, IPRDA, itd.) ¹⁸	5.000.000 KM	10.000.000 KM
5. Sredstva iz Programa javnih investicija FBiH	12.000.000 KM	8.000.000 KM
6. Intrumenti i programi na nivou BiH (Ministarstvo za ljudska prava i izbeglice, Ministarstvo civilnih poslova BiH), te entitetski instrumenti i programi (Ministarstvo obrazovanja i nauke FBiH, Ministarstvo prostornog uređenja FBiH, Fondacija za održivi razvoj FBiH – OdRaz)	3.370.000 KM	2.000.000 KM
7. Donacije (domaće i strane institucije)	5.000.000 KM	4.000.000 KM
8. Namjenska i vlastita sredstva koja su vezana za razvojne projekte Kantona	20.000.000 KM	15.000.000 KM
Ukupno:	88.070.000 KM	72.000.000 KM

¹⁸ IPA II projekt, u periodu do 2020.g. za BiH iznosi 165,8 mil Eura; IPA Program prekogranične saradnje Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora 2014.-2020., je program prekogranične suradnje Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora provodit će se u finansijskom razdoblju 2014.-2020. godine u okviru programa IPA II (okvirno nekih 57 mil Eura);

Indikativni finansijski okvir po mjerama

Period	2016	2017	2018	2019	2020	
Ukupni iznos						
Strateški cilj 1 - Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo						
Prioritet 1.1. - Povećati konkurentnost sektora sa najvećim potencijalom za industrijski rast						
Mjera						
1.1.1. - Uvođenje novih tehnologija i međunarodnih standarda za unapređenje konkurentnosti metaloprerađivačkog, drvoprerađivačkog i kožarsko-tekstilnog sektora						5.000.000
1.1.2. - Modernizacija opreme i naučno-istraživačke infrastrukture u ZDK						2.010.000
1.1.3. - Promocija privrednih potencijala Zeničko-dobojskog kantona						300.000
1.1.4. - Modernizacija i proširenje rudnika uglja i kamenoloma na području ZDK-a za dodatnu proizvodnju						10.000.000
Prioritet 1.2. - Razvijati postojeće i kreirati nove energetske kapacitete						
Mjera						
1.2.1. – Procjena potencijala obnovljivih izvora energije u ZDK i njihova promocija						300.000
1.2.2. – Razvoj novih energetskih postrojenja na području ZDK (u okviru nadležnosti ZDK i u koordinaciji sa Vladom FBiH)						20.000.000
Prioritet 1.3. - Povećati konkurentnost MSP i unaprijediti preduzetnički ambijent						
Mjera						
1.3.1. - Unapređenje poslovno-preduzetničke infrastrukture						20.000.000
1.3.2. - Podrška razvoju MSP i izvozu						1.500.000
1.3.3. - Podrška preduzetništvu i jačanje preduzetničkih sposobnosti ciljanih skupina						500.000
Ukupno strateški cilj 1						59.610.000
Strateški cilj 2 - Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma						
Prioritet 2.1. - Podržavati razvoj poljoprivrede sa težištem na oblastima koje imaju tendenciju rasta						

Mjera						
2.1.1. - Podrška unapređenju poljoprivredne infrastrukture						15.000.000
2.1.2. - Unapređenje pristupa uslugama za poljoprivrednike						1.000.000
2.1.3. - Unapređenje politike i pravnog okvira za razvoj poljoprivrede						1.500.000
2.1.4. – Podrška perspektivnim proizvodnjama i samozapošljavanju u poljoprivredi						1.000.000
2.1.5. – Intenziviranje poljoprivredne proizvodnje u konkurentnim oblastima kroz edukaciju						30.000
2.1.6. – Podrška višem stepenu prerade i izvoza poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda						750.000
2.1.7. – Uređenje i zaštita poljoprivrednog zemljišta						4.000.000
Prioritet 2.2. - Unaprijediti i promovisati kulturno-historijske i prirodne potencijale za razvoj turizma						
Mjera						
2.2.1. - Povećanje kvaliteta, valorizacija i standardizacija turističke ponude						200.000
2.2.2. - Građenje imidža/promocija turističke ponude i mogućnosti ZDK uz povezivanje u regionalnu turističku ponudu						200.000
2.2.3. - Unapređenje turističke infrastrukture i revitalizacija kulturno-historijskih objekata						5.000.000
Prioritet 2.3. - Unaprijediti razvoj infrastrukture u kontekstu ruralnog razvoja						
Mjera						
2.3.1. - Poboljšanje infrastrukture i dostupnosti javnih usluga ruralnoj populaciji						20.000.000
2.3.2. – Unapređenje sadržaja za život na selu						800.000
Prioritet 2.4 - Razviti održiv model upravljanja šumama						
Mjera						
2.4.1. - Unaprijeđenje zaštite šumskog bogatstva						250.000
2.4.2. - Usklađivanje aktivnosti gospodarenja šumskim resursima sa principima i kriterijima međunarodno priznatog programa certificiranja						100.000
Ukupno strateški cilj 2						49.830.000

Strateški cilj 3 - Unaprijediti kvalitet življenja kroz aspekt društvenih djelatnosti						
Prioritet 3.1. - Unaprijediti kvalitet usluga javne uprave i jačati segment pravde i sigurnosti						
Mjera						
3.1.1. - Reforma javne uprave						600.000
3.1.2. - Unapređenje borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije						900.000
3.1.3. - Podizanje nivoa sigurnosti građana Kantona						5.000.000
Prioritet 3.2. - Jačati i podržati obrazovanje, sport i kulturu i unaprijediti tržište radne snage						
Mjera						
3.2.1. - Jače povezivanje obrazovanja i tržišta rada te razvoj sistema osposobljavanja, usavršavanja i sistema cjeloživotnog učenja						5.000.000
3.2.2. - Podrška vrhunskim sportskim dostignućima i promocija sporta u obrazovnim institucijama						300.000
3.2.3. - Podrška razvoju kulturnih aktivnosti i infrastrukture						500.000
3.2.4. - Povećanje zapošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK						1.320.000
3.2.5. - Unapređenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada						300.000
3.2.6. - Očuvanje postojećeg nivoa zaposlenosti i naponi za njegovo povećanje						3.700.000
Prioritet 3.3. - Unaprijediti kvalitet življenja stanovnika ZDK kroz dimenziju zdravlja						
Mjera						
3.3.1. - Razvijanje promotivnih i preventivnih aktivnosti zdravstvenog sektora						2.000.000
3.3.2. - Unapređenje kvaliteta i načina pružanja zdravstvenih usluga						3.500.000
3.3.3. - Jačanje i bolje korištenje ljudskih potencijala u zdravstvu						1.800.000
3.3.4. - Osiguranje primjerenog stepena dostupnosti zdravstvenih usluga						500.000
3.3.5. - Osiguranje distinktivne prepoznatljivosti zdravstvenog sektora ZDK						2.000.000
Prioritet 3.4. - Povećati kvalitet i efikasnost usluga i podržati reformske aktivnosti u oblasti socijalne zaštite						

Mjera						
3.4.1. - Povećanje kapaciteta ustanova socijalne zaštite, te jačanje i podrška ljudskim kapacitetima u ustanovama						350.000
3.4.2. - Implementacija državnih razvojnih dokumenata (politike, strategije, akcioni plan)						450.000
3.4.7. - Unapređenje zakonske regulative i podzakonskih propisa u skladu sa EU standardima i smjernicama						200.000
Ukupno strateški cilj 3						28.420.000
Strateški cilj 4 - Poboljšati trenutno stanje okoliša i povećati energetska efikasnost						
Prioritet 4.1. - Povećati energetska efikasnost postojećih potrošača						
Mjera						
4.1.1. - Provođenje programa mjera za povećanje E.E. javnih i privrednih objekata						870.000
4.1.2 - Promovisanje principa E.E.						400.000
Prioritet 4.2. - Uskladiti razvoj energetskog i industrijskog sektora sa načelima zaštite okoliša						
Mjera						
4.2.1. - Poboljšanje okolinskog aspekta iskorištenja energetskih potencijala						1.500.000
Prioritet 4.3. - Osigurati održivi sistem upravljanja prirodnim resursima i zaštite okoliša						
Mjera						
4.3.1. - Poboljšanje očuvanja i efikasnog upravljanja prirodnim resursima						450.000
4.3.2. - Uspostava informacionog sistema kvalitete komponenti okoliša						760.000
Prioritet 4.4. - Razvoj regionalne infrastrukture						
Mjera						
4.4.1. - Razvoj putne infrastrukture regionalnog i lokalnog karaktera						3.000.000
4.4.2. - Razvoj komunalne infrastrukture (vodovod, kanalizacija, toplifikacija, gasne instalacije, javna rasvjeta, primarni tretman i krajnje zbrinjavanje otpada (komunalni i specifični tokovi) i sl.)						12.200.000

4.4.3. - Zaustavljanje nelegalne gradnje i legalizacija postojećih objekata, vodeći računa o međunarodnim principima i ljudskim pravima						630.000
4.4.4. - Zaštita i sanacija okolišnih komponenti						600.000
4.4.5. - Sanacija, modernizacija i uvođenje sistema daljinskog grijanja u općinama ZDK-a						1.800.000
Ukupno Strateški cilj 4						22.210.000
UKUPNO						160.070.000

2.3. Institucionalni i organizacioni okvir za provedbu strategije

Uvidom u situacionu analizu ZDK, uočljivo je da se radi o kantonu u FBiH sa jednim od najboljih institucionalnih i organizacijskih okvira za upravljanje sistemom razvoja. Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK je između ostalog zadužena za sveukupnu tehničku koordinaciju i savjetovanje svih relevantnih aktera uključenih u sistem za planiranje razvoja u ZDK. Osim što je organizacijski izvrsno pozicionirana, mandat joj također obuhvata sve ključne funkcije sistema za upravljanje razvojem, a posebno koordinaciju pripreme Strategije razvoja ZDK i praćenje njene implementacije. Sa ciljem osiguranja svih neophodnih pretpostavki za neometano funkcionisanje sistema za upravljanje razvojem u ZDK, Stručnu službu za razvoj i međunarodne projekte ZDK će biti neophodno dalje jačati ljudskim kapacitetima s obzirom da trenutni kapaciteti nisu dovoljni za izvršenje svih funkcija.

Opća vizija

Sa ciljem daljnjeg unapređenja implementacije razvojnih prioriteta unutar ZDK, kao i omogućavanja efektivnije realizacije strateških ciljeva definisanih unutar Integrirane strategije razvoja ZDK za period 2016-2020. godine, biće osnažen sistem za upravljanje razvojem.

U skladu sa pomenutim, ZDK će prihvatiti i praktično primijeniti funkcionalni sistem koji sadrži horizontalnu (između ministarstava) i vertikalnu (između kantonalnih institucija, viših nivoa vlasti i jedinica lokalne samouprave u sastavu kantona) koordinaciju, neposredno usklađivanje strateškog planiranja i budžetskih procesa, kao i sistemsku implementaciju, monitoring i evaluaciju razvojnih ciljeva. Sistem za upravljanje razvojem će definisati odgovorne institucije, mehanizme partnerstva i ključne korake procesa te time omogućiti efektivniju i efikasniju javnu upravu, razvoj orijentisan na rezultate i optimalne apsorpcijske kapacitete za korištenje eksternih finansijskih resursa.

Ključni principi i karakteristike sistema su:

- Razvojno planiranje unutar ZDK je zasnovano na harmoniziranom i standardizovanom pristupu, usaglašenom sa prioritetima razvoja države i FBiH te omogućavanjem integriranog i održivog socio-ekonomskog razvoja kantona.
- Strategija razvoja ZDK, revidirana 2015. godine, će služiti kao širi strateški okvir za sistem upravljanja razvojem.
- Strategije razvoja kantona (integrirane i/ili sektorske) i pripadajućih jedinica lokalne samouprave su vertikalno usaglašene (razvojni prioriteti, programi/projekti) pružajući koherentnu socio-ekonomsku platformu razvoja za područje ZDK.
- Sistem za upravljanje razvojem karakteriše harmoniziran i međusobno povezan pristup strateškom planiranju, kratkoročnoj operacionalizaciji prioriteta, usklađivanju sa budžetom i

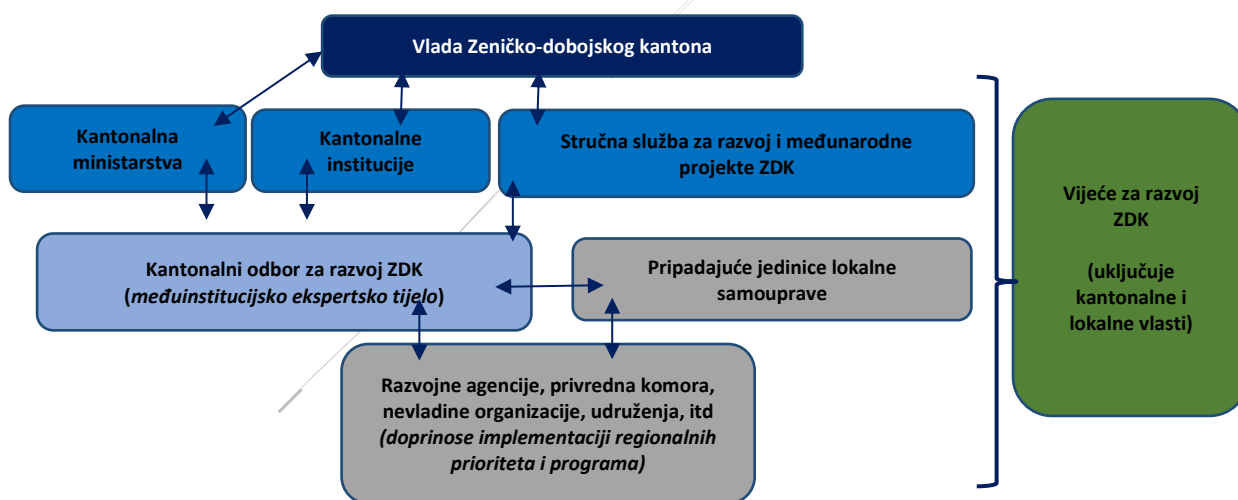
programom javnih investicija kao i implementacijom, monitoringom i evaluacijom realizacije prirota.

- Strategije razvoja kantona i pripadajućih jedinica lokalne samouprave, a specifično-njihovi operativni programi i mjere, su komplementarni i služe kao osnova za privlačenje eksternih finansijskih resursa (Evropske unije i dr.) za njihovu uspješnu implementaciju.
- Strategije razvoja na kantonalnom i lokalnom nivou služe kao platforma za kreiranje kratkoročnih (godišnjih) planova svih relevantnih kantonalnih institucija, godišnjeg budžeta i planova javnih investicija na kantonalnom i lokalnom nivou.
- Implementacija zasnovana na rezultatima identifikovanih godišnjih prioriteta i mjera strateškog okvira je osigurana od strane svih relevantnih kantonalnih institucija, podržana i koordinirana od strane Jedinice za upravljanje razvojem ZDK i realizovana u partnerstvu sa jedinicama lokalne samouprave u sastavu ZDK te ostalim javnim, privatnim i drugim partnerima.
- Sa ciljem uspostavljanja datog sistema, postojeći regulacioni i institucionalni okviri će biti iskorišteni i/ili unaprijeđeni.

Ključni insitucionalni partneri sistema, njihove funkcije i odgovornosti

S obzirom na složenost i integriranu prirodu sistema za upravljanje razvojem u ZDK, njegov institucionalni okvir čine Vlada kantona, kantonalna ministarstva i njihove nadležne strukture odgovorne za planiranje i upravljanje razvojem, Jedinica za upravljanje razvojem, gradovi i općine u ZDK.

Slika ispod predstavlja suštinu cjelokupnog institucionalnog okvira za upravljanje razvojem ZDK:

Vlada ZDK

U okviru sistema za upravljanje razvojem, Vlada ZDK je odgovorna za: (i) usvajanje strategije razvoja, kao i drugih relevantnih strateških dokumenata; (ii) definisanje upravljanja, implementacije, monitoringa i evaluacije strateških dokumenata; (iii) usvajanje budžeta i programa javnih investicija, u skladu sa strateškim razvojnim prioritetima; (iv) usvajanje godišnjeg plana rada baziranog na planovima rada kantonalnih institucija po strateškom okviru; (v) usvajanje regulatornih i administrativnih okvira koji osiguravaju efektivnu realizaciju strateških dokumenata i razvojnih prioriteta; (vi) iniciranje partnerstva - između domaćih institucija, viših, kantonalnih i lokalnih nivoa vlasti, kao i međunarodnih partnera, tako da potakne realizaciju razvojnih prioriteta; (vii) monitoring realizacije strateških dokumenata i pregled procesa; (viii) osigurava transparentno i participatorno planiranje razvoja i upravljanje u kantonu.

Kantonalna ministarstva i institucije

Kantonalna ministarstva koja će biti direktno uključena u sistem za upravljanje razvojem u kantonu su: Ministarstvo finansija, Ministarstvo za privredu, Ministarstvo za pravosuđe i upravu, Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu,

Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo za boračka pitanja i Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice.

Ključne funkcije kantonalnih ministarstava (i relevantnih sektora) kao i drugih kantonalnih organa uprave i kantonalnih upravnih organizacija unutar sistema za upravljanje razvojem uključuju: (i) koordiniranje i uključivanje u proces razvoja integriranih ili sektorskih kantonalnih strategija; (ii) koordiniranje sa pripadajućim jedinicama lokalne samouprave u procesu izrade i implementacije kantonalnih strategija; (iii) priprema godišnjeg/višegodišnjeg plana rada za ministarstvo bazirano na usvajanju strateških dokumenata (i njihovih operativnih okvira) koji su direktno vezani za budžet i program javnih investicija kantona; (iv) osiguravanje ispravnosti u procesima implementacije, monitoringa i izvještavanja u realizaciji mjera/prioriteta identifikovanih unutar godišnjeg plana rada ministarstva/institucije, baziranog na razvojnim ciljevima i indikatorima postavljenih unutar relevantnog strateškog okvira; (v) korištenje Informacionog sistema za upravljanje javnim investicijama (PIMIS) u procesu pripreme kantonalnog programa javnih investicija, baziranog na konkretnim prioritetima postavljenim unutar relevantnih strateških dokumenata; (vi) razmjenu informacija i interakciju sa Jedinicom za planiranje i upravljanje razvojem u procesu godišnjeg planiranja, budžetiranja, implementacije, monitoringa i realizacije razvojnih prioriteta.

Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK

Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK je Jedinica za planiranje i upravljanje razvojem i ima ključnu ulogu unutar sistema za planiranje razvoja. Funkcije i

nadležnosti Službe su definisane kantonalnim podzakonskim propisima.¹⁹ U okvirima sistema za upravljanje razvojem, specifične funkcije Službe su: (i) koordinacija i podrška u procesu izrade integriranih/sektorskih kantonalnih strategija; (ii) predstavljanje procesa planiranja razvoja ZDK višim nivoima vlasti i unutar relevantnih jedinica lokalne samouprave; (iii) podrška kantonalnim institucijama i koordinacija godišnjih i trogodišnjih planova rada ministarstava (baziranih na relevantnim strateškim dokumentima koji služe kao osnova za pripremu budžeta i programa javnih investicija); (iv) uključivanje u izradu operativnih programa, na osnovu kojih BiH postaje korisnica pristupnih fondova iz evropskog budžeta; (v) koordiniranje jačanja institucionalnih kapaciteta u svim ministarstvima ZDK za strateško planiranje, te jačanje uloge civilnog društva u procesima razvojnog planiranja, implementacije, monitoringa i izvještavanja o implementaciji razvojnih strategija na nivou kantona; (vi) koordinacija usklađivanja te povezanosti razvojnog sa budžetskim planiranjem na nivou kantona; (vii) saradnja na pripremi razvojnih politika i projekata javnih investicija, posebno onih koji omogućavaju implementaciju usvojenih strategija; (viii) praćenje implementacije razvojnih planova i njihove usklađenosti, te vođenje pripreme i objavljivanje godišnjeg Izvještaja o razvoju Zeničko-dobojskog kantona i dostavljanje istog Federalnom zavodu za programiranje razvoja.

Jedinice lokalne samouprave unutar ZDK

Jedinice lokalne samouprave unutar ZDK su: Općine Breza, Dobo Jug, Kakanj, Maglaj, Olovo, Tešanj, Usora, Vareš, Visoko, Zavidovići, Grad Zenica i Općina Žepče. U skladu sa lokalnim strategijama razvoja i koristeći nastajanje Jedinica za planiranje

i upravljanje na lokalnom nivou²⁰, jedinice lokalne samouprave učestvuju u sistemu za upravljanje razvojem kako slijedi: (i) učešće u izradi strateških dokumenata kantona; (ii) koordinaciju razrade i

¹⁹ Uredba Vlade Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“; 4/14).

²⁰ Jedinice za upravljanje razvojem su uspostavljene u općinama Dobo Jug, Maglaj i Zenica, dok većina jedinica lokalne samouprave posjeduju razvojne strategije.

implementacije projekata identifikovanih u strategiji razvoja jedinice lokalne samouprave u saradnji sa nadležnim institucijama u okviru jedinice lokalne samouprave, kantonalnim institucijama, susjednim jedinicama lokalne samouprave i socio-ekonomskim partnerima, a koji doprinose realizaciji razvojnih prioriteta; (iii) učešće u pripremi javnih programa investicija kantona, baziranih na lokalnim prioritetima i onim koji su identifikovani unutar Strategije razvoja ZDK; (iv) pružanje informacija i izvještaja vezanih za godišnju implementaciju lokalnih strategija; (v) učešće u partnerskim tijelima za razvoj u ZDK (npr. KOR i Vijeće za razvoj ZDK).

**Regionalne i lokalne razvojne
agencije, udruženja
poslodavaca, privredne
komore, itd.**

Regionalne i lokalne razvojne agencije (REZ, TRA, ZEDA, RAŽ, itd.), udruženja poslodavaca, privredne komore i ostali akteri imaju slijedeće funkcije u sistemu za upravljanje razvojem u ZDK: (i) podrška u procesu identifikacije, razvoja i implementacije projekata koji zadovoljavaju razvojne potrebe regije, u partnerstvu sa jedinicama lokalne samouprave, kantonalnim vlastima, privatnim sektorom i socio-ekonomskim interesnim skupinama; (ii) pružaju podršku u razvoju biznis ideja i tzv. „start-up“-ova u regiji, kao i podršku ekonomskom razvoju i kreiranju radnih mjesta; (iii) pružaju informacije i sarađuju sa Stručnom službom za razvoj i međunarodne projekte ZDK vezane za godišnju implementaciju prioriteta i projekata, koji direktno doprinose implementaciji kantonalnih razvojnih strategija; (iv) učestvuju u partnerskim tijelima za razvoj ZDK (npr. KOR i Vijeće za razvoj kantona).

Ključna partnerska tijela za razvoj, njihove funkcije i odgovornosti

Ključne partnerske institucije u ZDK su: KOR i Vijeće za razvoj ZDK.

Kantonalni odbor za razvoj

KOR²¹ je ključno tijelo u izradi strategije, monitoringu i reviziji procesa. Uključuje predstavnike svih ministarstava, socio-ekonomskih partnera, REZ-a i pripadajućih jedinica lokalne samouprave. Kao takav, Odbor za razvoj je odgovoran za: (i) koordinaciju procesa planiranja i osiguranje ključnih strateških inputa kroz sve faze procesa planiranja; (ii) savjetodavnu podršku u procesu koordiniranja izrade trogodišnjih i godišnjih planova institucija prema razvojnim prioritetima i mjerama utvrđenim u okviru integriranih ili sektorskih strategija razvoja, i u skladu sa principom „1+2“; (iii) savjetodavnu podršku u procesu koordiniranja razrade i implementacije projekata identificiranih u strategiji razvoja, u saradnji sa nadležnim federalnim, kantonalnim ministarstvima/institucijama, susjednim kantonima i jedinicama lokalne samouprave u sastavu kantona, a koji doprinose realizaciji razvojnih prioriteta; (iv) savjetodavnu ulogu u procesu usklađivanja budžeta i programa javnih investicija sa razvojnim prioritetima definiranim u usvojenim strateškim dokumentima; (v) koordinaciju procesa monitoringa, evaluacije i izvještavanja o realizaciji integriranih/sektorskih razvojnih strategija.

Vijeće za razvoj ZDK

Vijeće za razvoj ZDK će biti konsultativno partnersko tijelo, koje osigurava angažman i kontribuciju šireg broja interesnih skupina, ne samo u procesu strateškog planiranja, nego i u praćenju procesa implementacije strategije.²² Može se sastojati od predstavnika kantonalnih i izvršnih nivoa vlasti, vodstva jedinica lokalne samouprave, akademske zajednice, privatnog sektora i medija, i kao takav će biti mehanizam razvoja partnerstva u okviru vijeća. Glavne funkcije ovog tijela u okviru procesa upravljanja razvojem će uključivati: (i) redovne sastanke (najmanje dva puta godišnje) kako bi se osigurala diskusije u procesu implementacije strategije, diskusije o godišnjim prioritetima i finansijskim mehanizmima, itd.; (ii) pružanje preporuka za strateške prioritete ZDK, koje

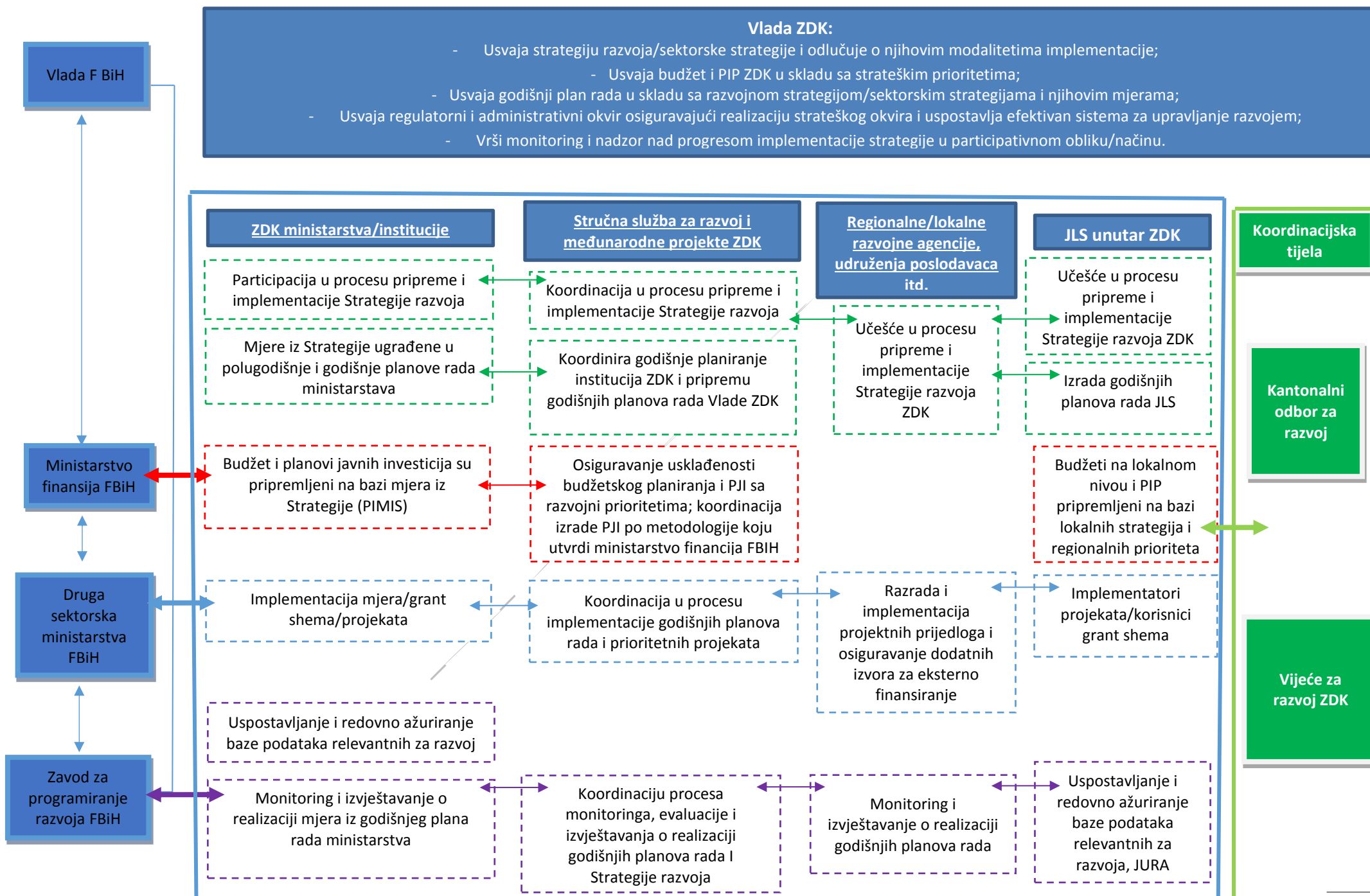
²¹ Kantonalni odbor za razvoj koji uključuje predstavnike svih ministarstava ZDK, kantonalnih institucija, svih pripadajućih jedinica lokalne samouprave i relevantnih nevladinih organizacija u području socijalnog, ekonomskog i okolišnog sektora je uspostavljen 2014. godine, odlukom Vlade ZDK (*Sjednica Vlade 168/12.06.2014*).

²² Vijeće za razvoj ZDK može biti uspostavljeno u procesu revizije trenutne kantonalne strategije 2016-2020., kako bi osigurao angažman šireg broja kantonalnih i lokalnih institucija, kao i javnih, privatnih i nevladinih organizacija u prioritizaciji, implementaciji, monitoringu i evaluaciji strateških razvojnih prioriteta.

će biti uvrštene u procese planiranja i razvoja na federalnom i državnom nivou; (iii) diskusije u vezi sa razvojnim prioritetima i inicijativama, koje zahtijevaju zajedničke akcije različitih kantonalnih i lokalnih institucija u skladu sa kantonalnim strategijama razvoja; (iv) diskusije i preporuke za regionalne socijalne, ekonomske i okolišne projekte/prioritete i potencijale; (v) služi kao participatorna platforma diskusije za sve interesne skupine koje iznose ideje i prijedloge za razvoj, i povezivanje javnog, privatnog i civilnog sektora u zajedničkoj akciji.

Ključni koraci godišnjeg procesa sistema za upravljanja razvojem u ZDK

- (1) Trogodišnje (3 godine) i godišnje planiranje rada u ministarstvima i javnim ustanovama u ZDK prema razvojnim prioritetima i mjerama utvrđenim prema kantonalnoj strategiji/ostalim sektorskim strategijama, kao i redovnim funkcionalnim odgovornostima kantonalnih institucija i predstavlja osnovu za pripremu prijedloga budžeta i programa javnih investicija ZDK.
- (2) Nacrt trogodišnjih i godišnjih planova su raspravljani unutar KOR-a i Vijeća za razvoj ZDK prije konačnog podnošenja Vladi ZDK.
- (3) Godišnji planovi rada kantonalnih institucija predstavljaju godišnji Program rada Vlade ZDK. Program rada Vlade je usaglašen sa budžetom i programom javnih investicija.
- (4) Tekuća implementacija godišnjih planova (mjera i programa) od strane svih kantonalnih ministarstava i institucija (uključujući procese nabavke, objava i vođenje *grant-shema*, itd.).
- (5) Sve nadležne institucije u ZDK vrše redovno prikupljanje podataka neophodnih za monitoring, evaluaciju i izvještavanje o realizaciji mjera i programa iz godišnjih planova.

2.4. Plan praćenja, izvještavanja, evaluacije i revizije strategije

Praćenje i evaluacija su osnovni instrumenti upravljanja koji ne pomažu samo u procesu izvještavanja već daju osnovu za buduća planiranja i revizije strateških dokumenata. Dok je *praćenje* sistematično i kontinuirano sakupljanje, analiziranje i korištenje podataka i pokazatelja u svrhu mjerenja napretka ostvarivanja postavljenih ciljeva/programa/projekata i napretka u korištenju dodjeljenih sredstava i preduzimanja odgovarajućih mjera s ciljem eventualnih korekcija, *evaluacija* je proces kojim se određuje vrijednost i značaj intervencije, odnosno programa, projekta ili sveukupne strategije razvoja, prema definisanim kriterijima. Praćenje realizacije revidirane Strategije razvoja ZDK će se primarno odvijati kroz praćenje implementacije planiranih projekata te praćenje ostvarenih rezultata na nivou prioriternih ciljeva. Dok praćenje implementacije daje odgovor da li smo neki projekat ostvarili ili ne, praćenje rezultata treba da da informaciju o krajnjim rezultatima intervencije. Za razliku od praćenja, evaluacija daje dokaz zašto ciljevi i rezultati nisu ostvareni. Rezultati praćenja i evaluacije služe kao osnova za izradu godišnjih akcionih planova za implementaciju strategije razvoja, ali mogu da ukažu i na potrebu revizije strategije.

Praćenje obuhvata kako postizanje ciljeva iz Strategije razvoja ZDK, tako i provođenje institucionalnih planova kantonalnih ministarstava i institucija u ZDK. Praćenje će se vršiti godišnje u formi godišnjeg izvještaja o stepenu realizacije strategije i sveukupnog stepena razvoja ZDK. Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK će pripremati Izvještaj o razvoju ZDK na godišnjem nivou. Cilj ovog dokumenta je da se sagleda napredak ZDK u jednogodišnjem periodu i stepen doprinosa ostvarenju strateških ciljeva i prioriteta iz Strategije razvoja ZDK. Izvještaj o razvoju prati strukturu Strategije razvoja ZDK, a osnovni elementi su: indikatori i mjere učinka, opis stanja po oblastima, razlozi za opisano stanje i preporuke za unapređenje stanja po oblastima i veći doprinos implementaciji zacrtanih strateških ciljeva.

Praćenje realizacije Strategije razvoja ZDK će se odvijati kroz tri vrste pokazatelja koji su prikazani u narednoj tabeli:

Nivo strateškog cilja	Pokazatelj uticaja
Nivo prioriternog cilja	Pokazatelj krajnjeg rezultata
Nivo mjera i projekata	Pokazatelj direktnog/izlaznog rezultata

Osim spomenutog, Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK vrši poslove koji se odnose na: horizontalnu i vertikalnu koordinaciju planiranja i izvještavanja, učestvuje u pripremi nacrtu programa rada Vlade ZDK za mandatni period i vrši koordinaciju ocjene napretka u njegovom provođenju, učestvuje u pripremi nacrtu programa rada i izvještaja o radu Vlade ZDK, te rješavanje spornih pitanja u vezi sa usaglašavanjem planova rada i izvještaja o radu kantonalnih ministarstava i institucija i provođenje godišnjeg programa rada Vlade ZDK, koordinira pripremu godišnjeg izvještaja o radu Vlade ZDK.

Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK će pratiti stepen realizacije strateških i prioritetnih ciljeva kroz pokazatelje uticaja i pokazatelje krajnjeg rezultata. Tabele koje slijede prikazuju vezu između pokazatelja krajnjeg rezultata i pokazatelja uticaja odnosno prioriternih ciljeva i strateških ciljeva.

Tabela 32 Sistem za praćenje realizacije Strateškog cilja 1

Strateški cilj 1	Pokazatelji uticaja
1. Razvijati i poticati industriju, energetiku, rudarstvo i preduzetništvo	BDP u mil KM
	Broj zaposlenih
	Prosječna neto plaća u KM
	Broj nezaposlenih
	Indeks razvijenosti

Prioritetni ciljevi	Pokazatelji krajnjeg rezultata
Povećati konkurentnost sektora sa najvećim potencijalom za industrijski rast	Indeks fizičkog obima industrijske proizvodnje
	Ostvarene investicije u prerađivačkoj industriji u 000 KM
	Ukupan izvoz u prerađivačkoj industriji u 000 KM
	Pokrivenost uvoza izvozom u prerađivačkoj industriji
	Broj privrednih subjekata u prerađivačkom sektoru
	Broj zaposlenih u prerađivačkom sektoru
	Indeks obima industrijske proiz. vađenja ruda i kamena
Razvijati postojeće i kreirati nove energetske kapacitete	Ukupne isplaćene investicije u proizvodnju i snab. el. energije u 000 KM
	Broj pravnih lica u proizvodnji i snabdijevanju el. energijom
	Indeks obima proizvodnje i snabd. el. energijom
Povećati konkurentnost MSP i unaprijediti preduzetnički ambijent	Broj registrovanih poslovnih subjekata
	Ukupne isplaćene investicije u 000 KM (2013)

Tabela 33 Sistem za praćenje realizacije Strateškog cilja 2

Strateški cilj 2	Pokazatelji uticaja
2. Pružiti veću podršku ruralnom razvoju iskorištavanjem potencijala poljoprivrede, šumarstva i turizma	Ukupan promet u poljoprivredi i šumarstvu
	Prosječan broj zaposlenih u poljoprivredi i šumarstvu
	Prosječne neto plate u poljoprivredi i šumarstvu
	Ukupan promet u hotelijerstvu i ugostiteljstvu
	Broj zaposlenih u hotelijerstvu i ugostiteljstvu
	Prosječne neto plate u hotelijerstvu i ugostiteljstvu

Prioritetni ciljevi	Pokazatelji krajnjeg rezultata
Podržavati razvoj poljoprivrede sa težištem na oblastima koje imaju tendenciju rasta	Pokrivenost uvoza izvozom za hranu i žive životinje
	Ostvarene investicije u poljoprivredi u nova stalna sredstva uključujući investicije poljoprivrednih gazdinstava u 000 KM
	Ukupna obrađena površina u ha
	Broj registrovanih poslovnih subjekata u polj. i šum.
	Broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava koja su svoju djelatnost registrovali po Zakonu o obrtu (osnovna djelatnost)
Unaprijediti i promovisati kulturno-historijske i prirodne potencijale za razvoj turizma	Investicije u hotelijerstvu i ugostiteljstvu u 000 KM
	Broj dolazaka turista
	Broj noćenja turista
	Broj ležaja
Unaprijediti razvoj infrastrukture u kontekstu ruralnog razvoja	Investicije na teritoriji kantona (KM)
	Udio realizovanih kapitalnih investicija u budžetu (%)
Razviti održiv model upravljanja šumama	Ukupna proizvodnja šumskih sortimenata u hilj. m ³
	Drvena masa ha/m ³

Tabela 34 Sistem za praćenje realizacije Strateškog cilja 3

Strateški cilj 3	Pokazatelji uticaja
3. Unaprijediti kvalitet življenja kroz aspekt društvenih djelatnosti	Broj učenika osnovnih i srednjih škola na hiljadu stanovnika
	Broj ljekara/1000 stanovnika
	Socijalni transferi po glavi stanovnika

Prioritetni ciljevi	Pokazatelji krajnjeg rezultata
Unaprijediti kvalitet usluga javne uprave i jačati segment pravde i sigurnosti	Broj kriminalnih djela Broj prestupnika
Jačati i podržati obrazovanje, sport i kulturu i unaprijediti tržište radne snage	Omjer broja nastavnika prema broju djece u osnovnom i srednjem obrazovanju Broj djece koja ponavljaju školovanje Broj aktivnih članova u sportskim institucijama Broj aktivnih članova u institucijama kulture
Unaprijediti kvalitet življenja stanovnika ZDK kroz dimenziju zdravlja	Broj zdravstveno osiguranih lica u odnosu na ukupno stanovništvo
Povećati kvalitet i efikasnost usluga i podržati reformske aktivnosti u oblasti socijalne zaštite	Broj korisnika socijalne pomoći/1000 stanovnika Broj siromašnih Iznos socijalnih izdvajanja

Tabela 35 Sistem za praćenje realizacije Strateškog cilja 4

Strateški cilj 4	Pokazatelji uticaja
4. Poboľšati trenutno stanje okoliša i povećati energetska efikasnost	Investicije na teritoriji ZDK
	Udio realizovanih kapitalnih investicija u budžetu (%)

Prioritetni ciljevi	Pokazatelji krajnjeg rezultata
4.1. Povećati energetska efikasnost postojećih potrošača	Potrošnja energenata –za isti proizvodno korisnički nivo Emisije GHG gasova
4.2. Uskladiti razvoj energetskog i industrijskog sektora sa načelima zaštite okoliša	Industrijska produktivnost po toni energenta Kvalitet rijeka i zemljišta
4.3. Osigurati održivi sistem upravljanja prirodnim resursima i zaštite okoliša	Broj pogona i preduzeća koji izvještavaju Oformljen certificiran centar za monitoring emisija i okoliša
4.4. Razvoj regionalne infrastrukture	Potrošnja uglja za proizvodnju energije (tona) Povezanost sa regionalnim centrima (izgrađeni putevi)